

Keskinäinen
Henkivakuutusyhtiö
Tapiola

TAPIOLA

Vuosikertomus 2009

Sisällysluettelo

Toimitusjohtajan katsaus	4
Hallituksen toimintakertomus	5
Tilinpäätös	17
Tilinpäätöksen laatimisperiaatteet	17
Riskit ja riskienhallinta.....	23
Tunnuslukujen laskentaperiaattet	30
Emoyhtiön tuloslaskelma, tase ja niiden liitetiedot ...	32
Konsernituloslaskelma, -tase ja niiden liitetiedot	59
Tilintarkastuskertomus	83
Hallintoneuvoston lausunto.....	84

Keskinäinen Henkivakuutusyhtiö Tapiola

Henki-Tapiolan toimialaan kuuluvat yksityis-
henkilöille ja yrityksille myönnettävät henki-
vakuutustuotteet: henki- ja riskivakuutukset
sekä eläkevakuutukset. Yritysten Henki-
vakuutus Oy sulautui Keski-
näiseen Henkivakuutusyhtiö
Tapiolaan 31.12.2009.

Henki-Tapiolan
vakavaraisuus nousi
erinomaiseksi

240 000
yksityisasiakasta

Henki-Tapiolan sijoitustoiminta onnistui vuonna 2009 hyvin, tuotto prosentti sitoutuneelle pääomalle käyvin arvoon oli 7,0 prosenttia. Yritysten Henki-Tapiolan vastaava tuotto oli 6,8 prosenttia. Henki-Tapiolan konsernin vakavaraisuusaste nousi 17,3 prosenttiin.

Vuoden 2009 aikana Henki-Tapiola valmistautui eläkesäästämisen uuteen markkinaan Tapiola Pankin kanssa kehityllä uudella tuote- ja palvelumallilla, joka

perustuu asiakasstrategian ratkaisulähtöisyyteen ja ennakoivaan huolenpitoon. Vahinko-Tapiolan kanssa kehitettiin yksityisasiakkailla henkilövakuuttamisen uusi ratkaisulähtöinen palvelumalli.

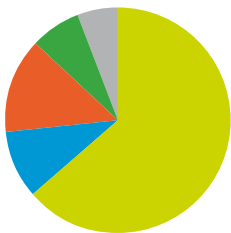
Varainhoidollisten säästöhenkivakuutusratkaisujen lanseeraus Private banking-asiakkailla onnistui hyvin.

Henki-Tapiola tavoittelee vuonna 2010 merkittävää kannattavaa volyymin kasvua sekä yritys- että yksityisasiak-

kaiden riskivakuuttamisessa ja erityisesti Private banking- mallin kautta säästöhenkivakuutuksissa.

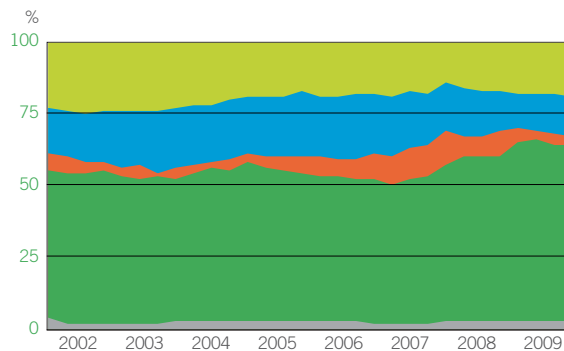
Haastavassa taloudellisessa toimintaympäristössä panostetaan liiketoiminnan pitkäjänteiseen kehittämiseen keskinäisyyden ja vastuullisen toiminnan periaatteita noudattaen. Kustannusten hallintaan tähtäävä tuottotehokkuusohjelma jatkuu.

Maksutulo
asiakaslohkoittain
Henki-Konserni

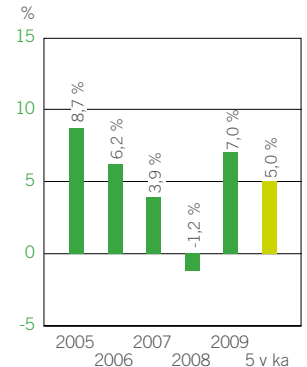
■ Kotitaloudet 63,8 %
■ Maatilat 9,7 %
■ PK-yritykset 13,7 %
■ Suurasiaakkaat 7,0 %
■ Yrittäjät 5,8 %

Allokaation kehitys

■ Kiinteistösijoitukset
■ Osakkeet ja osuudet
■ Muut rahoitusmarkkinavälineet ja talletukset
■ Joukkovelkakirjalainat
■ Lainat

Sijoitustoiminnan
kokonaistuotto

Henki-Tapiolan vakavaraisuus nousi erinomaiseksi

Henki-Tapiolan sijoitustoiminta onnistui vuonna 2009 hyvin. Omaisuusarvot palautuivat, vaikka epävarmuus jatkui ja tuottotaso pysyi matalana. Yhtiön vakavaraisuus nousi erinomaiselle tasolle vuoden aikana.

Henki-Tapiolan maksutulo kasvoi edelliseen vuoteen verrattuna 13,7 prosenttia. Uutta maksutuloa alalle toi erityisesti varainhoidollisen sijoitussidonnaisen kapitalisaatiomarkkinan kasvu. Ilman sen vaikutusta alan maksutulo laski 2 prosenttia. Henki-Tapiola ei vuonna 2009 myöntänyt kapitalisaatiosopimuksia.

Kasvua saatiin uusia Tapiolan Private banking -palveluja ostaneiden asiakkaiden palvelussa yhteistyössä Tapiola Varainhoidon kanssa, jossa sijoitussidonnainen säästöhenkivakuutus herätti erityistä kiinnostusta. Erityisen hyvin menestyimme myös sekä yritys- että yksityisasiakkaiden riskienhoidon myynnissä. Nämä ovat hyviä kasvualustoja myös vuonna 2010.

Fuusiolla lisää tehokkuutta ja riskienhallintaa

Yritysten Henki-Tapiolan fuusio Keskinäiseen Henkivakuutusyhtiö Tapiolaan toteutui 31.12.2009. Fuusio loi hyvän pohjan sekä yritys- että yksityisasiakkaiden palvelujen kehittämiseksi yhä haastavassa taloudellisessa tilanteessa.

Sulautuminen selkeytti yhtiörakennetta. Lisäksi se parantaa tehokkuutta, taloudellista ohjausta ja riskienhallintaa. Sulautuminen selkeytti myös pääomarakenteita, mikä vahvistaa vakavaraisuutta ja operatiivista tehokkuutta.

Vuoden 2010 alussa tulivat voimaan laki sidotusta pitkäaikaissäästämisestä ja siihen liittyvät verolait. Uusi lainsäädäntö tuo alalle tervetullutta kilpailua. Samalla se merkitsee muun muassa alhaisimman eläkkeellejää-

misiän nousua uusissa vapaaehtoisissa pitkäaikaissäästämisen tuotteissa kuten eläkevakuutuksissa. Valmistauduimme myös vakuutus sopimuslain uudistukseen, joka tulee voimaan vuoden 2010 kesällä. Lisäksi jatkamme varautumista Solvenssi II -vakavaraisuusmääräysten voimaantuloon vuonna 2012.

Uusia palvelumalleja kehitettiin

Panostimme vuonna 2009 merkittävästi sekä yksityis- että yritysasiakkaiden palveluprosessien uudistamiseen. Kehitimme muun muassa eläkesäästämisen ja lainaturvan palvelumalleja Tapiola Pankin kanssa sekä korvauspalvelujen ja henkilövakuuttamisen malleja Vahinko-Tapiolan kanssa.

Panostimme merkittävästi myös sähköisten palveluidemme käyttöasteen kasvattamiseen. Sähköisen korvauspalvelun käyttöaste kasvoi vuoden 2009 aikana vajaasta 40 prosentista lähes 60 prosenttiin.

Liiketoimintaa kehitetään asiakkaan näkökulmasta

Henki-Tapiolan tärkein painopiste vuonna 2010 on taloudellisen aseman vahvistaminen, mikä toteutuu ennen kaikkea jatkamalla taseenhallintasuunnitelman ja tuottotehokkuusohjelman toteuttamista. Lisäksi panostamme kannattavaan volyymin kasvuun.

Liiketoimintojen jatkuva tarkastelu asiakkaiden näkökulmasta ja lisäarvon tuottaminen heille ovat keskeisiä tavoitteita toiminnassamme.

Tavoitteena ottaa rooli sosiaaliturvan täydentäjänä

Uskomme, että meillä on erityisen hyvät edellytykset lisätä edelleen riskienhoidon vakuutuspalvelujen ja eläkevakuutusten tarjontaa sekä yritys- että yksityisasiakkaille. Odotamme merkittävää volyymin kasvua sekä yritys- että yksityisasiakkaiden riskienhoidon vahvistamisessa sekä uskomme vahvistuvaan rooliimme vakuutussäästämisen palvelujen tarjoajana.

Finanssikriisin jälkeisessä maailmassa järjestäytyään uudelleen, ja uusia tarpeita syntyy. Muun muassa varautuminen ikääntymiseen ja työurien pidentäminen sekä työssäjatkamisen tukeminen tuovat meille uusia liiketoimintamahdollisuuksia.

Strategian mukaisesti tavoitteemme on ottaa rooli sosiaaliturvan täydentäjänä. Haluamme onnistua eläkesäästämisen uudessa markkinassa, turvata nykyisten eläkesäästäjien etuja ja vastata ikääntymisen haasteisiin. Tärkeä tavoitteemme on myös nykyaikaistaa keskinäisen yhtiön kuvaa uusilla asiakasta hyödyttävillä ratkaisuilla.

*Minna Kohmo
Toimitusjohtaja
Henki-Tapiola*

Keskinäinen Henkivakuutusyhtiö Tapiolan toimialaan kuuluvat yksityishenkilöille ja yrityksille myönnettävät henkivakuutus tuotteet.

Hallituksen toimintakertomus 2009

Keskinäinen Henkivakuutusyhtiö Tapiolan toimialaan kuuluvat yksityishenkilöille myönnettävät henkivakuutustuotteet: yksilölliset henkivakuutukset, ryhmähenkivakuutukset ja yksilölliset eläkevakuutukset sekä yrityksille myönnettävät henkivakuutustuotteet: yksilölliset henkivakuutukset, ryhmähenkivakuutukset, yksilölliset eläkevakuutukset ja ryhmäeläkevakuutukset.

- Keskinäinen Henkivakuutusyhtiö Tapiolan konsernin liikevoitto kasvoi 49,7 miljoonalla eurolla 66,6 miljoonaa euroa (16,9 milj. e). Kokonaistulos oli 121,6 miljoonaa euroa (-92,8 milj. e). Arvostuserojen muutos paransi kokonaistulosta 55,0 miljoonalla eurolla (-109,7 milj. e) 121,6 miljoonaa euroon (-92,8 milj. e). Vuosi 2009 oli toipumisen vuosi sijoitustoiminnan kannalta, mikä näkyy arvostuserojen nousuna.
- Henkivakuutusyhtiöiden maksutulo kehittyi myönteisesti ja kasvua edelliseen vuoteen oli 13,7 prosenttia. Alalla tapahtui merkittäviä muutoksia, erityisesti kapitalisaatiomarkkinan kasvu varainhoidollisena ratkaisuna toi uutta maksutuloa. Ilman kapitalisaatiosopimusten vaikutusta alan kehitys oli -2,0 prosenttia. Tapiolan henkivakuutusyhtiöt eivät myöntäneet vuonna 2009 kapitalisaatiosopimuksia.
- Emoyhtiö Henki-Tapiolan sijoitustoiminnan tuotto prosentti sitoutuneelle pääomalle käyvin arvoon oli 7,0 prosenttia (-1,1 %) ja vuodenvaihteessa emoyhtiön sulautuneen tytäryhtiö Yritysten Henki-Tapiolan vastaava tuotto oli 6,8 prosenttia (-1,2 %).
- Konsernin liikekustannussuhde kuormitustulosta laskettuna oli 127,2 prosenttia (120,6 %). Tapiola-ryhmässä on käynnistetty tuottotehokkuusohjelma. Ohjelmalla tähdätään toisaalta prosessien kehittämisen avulla asiakaspalvelun parantamiseen, tehokkuuden lisäämiseen ja kustannussäästöihin ja toisaalta tuottopuolen kasvattamiseen.
- Konsernin vakavaraisuusaste eli vakavaraisuuspääoma suhteessa vastuuelkaan oli 17,3 prosenttia (14,8 %).

AVAINLUVUT	2009	2008	2007	2006	2005
YHTIÖN KOKO					
Vakuutusmaksutulo ennen jv-osuutta, milj. euroa	233,1	205,0	202,4	199,3	200,9
Maksutulon muutos, %	13,7	1,3	1,6	-0,8	-3,5
Liikevaihto, milj. euroa	461,6	196,3	406,6	397,0	379,7
Vakuutustekninen vastuuvelka, milj. euroa	2 744,0	2557,7	2634,9	2538,5	2388,8
SIJOITUSTOIMINNAN TUOTTO-% KÄYVIN ARVOIN					
Henki-Tapiola, %	7,0	-1,1	4,0	6,5	8,7
Yritysten Henki-Tapiola, %	6,8	-1,2	3,5	5,5	8,7
TOIMINNAN TEHOKKUUS					
Liikekustannussuhde, % kuormitustulosta	127,2	120,6	110,7	97,0	94,6
TULOSKEHITYS					
Liikevoitto, milj. euroa	66,6	16,9	115,8	42,0	40,3
Liikevoitto, % liikevaihdosta	14,4	8,6	28,5	10,6	10,6
Kokonaistulos, milj. euroa	121,6	-92,8	19,9	-6,8	63,3
VAKAVARAISUUS					
Toimintapääoma, milj. euroa	338,4	276,9	301,7	365,4	361,1
Tasoisuusmäärä, milj. euroa	64,5	56,1	48,9	50,6	43,2
Vähimmäistoimintapääoma, milj. euroa	114,8	109,7	110,2	105,8	96,9
Toimintapääoma suhteessa minimimääräänsä	2,9	2,5	2,7	3,5	3,7
Vakavaraisuuspääoma, milj. euroa	404,0	336,0	354,3	420,0	408,1
Vakavaraisuuspääoma, % vastuuelasta	17,3	14,8	15,4	18,8	19,1
HENKILÖSTÖMÄÄRÄ PALKKASUMMAAN SUHTEUTETTUNA ¹⁾					
	498	497	333	355	332

¹⁾ Henkilöstö on työsuhteessa vuodesta 2008 alkaen vahinko- ja henkivakuutusyhtiöihin.

Suluissa on vertailulukku edelliseltä vuodelta.

Asiakkaat ja asiakasedut

Tapiola-ryhmän henkivakuusyhtiöiden yksityistalousasiakkaiden määrä nousi 4 500 asiakkaalla 240 000 asiakkaaseen. Yritysasiakkaiden määrä oli lähes 5 400.

Henkivakuutusyhtiöiden hallitukset ovat kokouksessaan 10.11.2009 hyväksyneet 31.12.2009 annettavat lisäedut. Hyvityksien suuruuksia päätettäessä on otettu huomioon eri laskuperustekoron tasot. Muutoksena aiempaan käytäntöön on se, että kokonaiskortotaso voi vaihdella eri perustekortotasoilla. Kokonais korko muodostuu perustekorosta ja vuosittain vahvistettavasta hyvityksestä. Alemman perustekoroton tuotteessa asiakkaalla on suurempi tuottoriski. Korvaukseksi tästä riskistä näille tuotteille pyritään maksamaan korkeampaa hyvitystä. Korkeamman perustekoroton tuotteille maksetaan alemmaa hyvitystä, koska riski alhaisesta tuotosta asiakkaalle on pieni. Näiden tuotteiden kokonais korko on kuitenkin hyvällä tasolla, kun huomioidaan yleinen tämän hetken kortotaso. Eläkevakuutuksessa ja säästöhenkivakuutuksessa kokonais korko vaihtelee 3,5 prosentin ja 4,6 prosentin välillä sopimuksen alkamishetkestä ja vakuutuslajista riippuen. Vakuutussäästöisten riskivakuutusten kokonais korko on 3,5 prosentin tasolla.

Tapiolan etuohjelma otettiin käyttöön 1.11.2007. Kanta-asiakasmarkkinointiin ja asiakasohjelmiin erikoistunut Kanta-asiakasforum palkitsi Tapiolan Omaetu-ohjelman vuoden 2009 etuohjelmalla. Valinta perustuu Kanta-asiakasforumin teettämään jokavuotiseen Kanta-asiakasbarometriin, jolla mitataan asiakkaiden mielipiteitä eri kanta-asiakasohjelmiin ja tyytyväisyyttä muun muassa omaan vakuutusyhtiönsä. Palkintoperusteluissa todettiin, että Tapiolan Omaetua on kehitetty pitkäjänteisesti ja määrätietoisesti. Omaetu-ohjelma sai kiitosta myös palkitsemisen tasapuolisuudesta ja siitä, että henkilökunta on mukana etuohjelman jokapäiväisessä toteuttamisessa. Kanta-asiakasbarometrissa Omaetu sai Tapiolan asiakkailta kiitosta siitä, että etuohjelma tuodaan palvelutilanteissa hyvin esille.

Tapiolan henkivakuutusyhtiöissä tilikauden tuloksesta asiakas-etuja varten varattiin yhteensä 9,8 miljoonaa euroa (9,7 milj. e).

Toimintaympäristö

Syksyllä 2008 kärjistynyt finanssikriisi on ollut keskeinen oire laajemmasta murroksesta, jossa koko maailmantalouden kasvumalli on uusiutumassa. Erityisesti viimeisen viidentoista vuoden aikana velkavetoinen toimintamalli kiihdytti maailmantalouden kehityksen irti kestävästä kasvu-urasta. Yhdysvalloissa kulutuskysynnän kasvu oli hyvin voimakasta ja liiaksi velalla rahoitettua. Euroopassa puolestaan vahva globaali kysyntä mahdollisti myös kilpailukykyensä menettäneen teollisen tuotantokapasiteetin ylläpidon.

Talous- ja luottokriisin seurauksena nämä epätasapainot purkautuvat. Yhdysvalloissa kulutuskysynnän merkitys alenee kotitalouksien korkeamman säästämisasteen vuoksi ja Euroopassa – erityisesti vientiriippuvaisissa maissa kuten Suomessa – on edessä mittava teollisuuden rakennemuutos. Kehittyvissä

talouksissa kasvu nojaa jatkossa entistä enemmän kotimaiseen kysyntään.

Teollisuusmaissa – ja myös monissa suurissa kehittyvissä talouksissa – talouskriisiin on vastattu ennennäkemättömällä finanssi- ja rahapolitiikan elvytyksellä. Elvytystoimenpiteiden ansiosta yksityisten kysyntäerien romahdus on kyetty pysäyttämään ja 1930-luvun laman toisinto estämään. Suurimmissa talouksissa kokonaistuotanto on kääntynyt vuoden 2009 jälkipuoliskolla kasvuun. Maailmankaupan ja varastokysynnän elpymisen vuoksi talouskasvu voi vuoden 2010 alkupuolella olla yllättävänkin voimakasta. Kaiken kaikkiaan maailmantalouden elpyminen jäänee kuitenkin poikkeuksellisen hitaaksi, koska velkakuplan puhkeaminen rajoittaa kulutuksen ja investointien kehitystä useita vuosia.

Euroalueella kokonaistuotannon edellinen huipputaso saavutetaan mahdollisesti vasta vuonna 2013. Työttömyys pysyy siten lähivuosina korkeana ja yksityinen kysyntä pitkään talouden tuotantopotentiaalin alapuolella. Ylipäänsä talouden potentiaalinen kasvu-ura uhkaa teollisuusmaissa laskea väestön ikääntymisen ja alenevien investointiasteiden vuoksi noin prosenttiyksikön alemmas, euroalueella 1–1,5 prosentin ja Yhdysvalloissa noin 2 prosentin tuntumaan.

Kysyntäperäisiä inflaatiopaineita ei tällä hetkellä käytännössä ole. Inflaatio tosin voi kiihtyä energian ja raaka-aineiden hintojen nousun vuoksi (kuten tapahtui 2007–2008) tai ennen pitkää välttämättömien veronkorotusten takia. Rahan tarjonnan voimakas kasvattaminen ei toistaiseksi ole kiihdyttämässä kuluttajahintainflaatiota, koska pankkijärjestelmän ongelmien vuoksi raha ei edelleenkään välity normaalisti reaalityönteeseen. Rahan arvon aleneminen on kuitenkin tapahtunut suhteessa arvopapereiden hintoihin, mikä on näkynyt varallisuusarvojen nopeana palautumisena vuoden 2009 aikana.

Makrotalouden kehityksen perusnäkemysten mukaan talouskasvu elpyy lähivuosina hitaasti mutta suhteellisen vakaasti. Tasainen kehitys edellyttää kuitenkin talouspolitiikan onnistumista. Perusnäkemysten merkittävin riski on julkisen talouden elvytyksen lopettaminen ja rahapolitiikan kiristäminen ennen kuin yksityisten kysyntäerien elpyminen on kestäväällä pohjalla. Talouspolitiikan poikkeustoimia tarvitaan vielä vuonna 2010.

Vuoden alkupuolisko oli Suomen kiinteistömarkkinoilla hiljainen. Kansainvälisen rahoituskriisin vaikutukset näkyivät Suomessa kaupankäyntiaktiiviteetin hiljentymisenä. Tuottovaatimuksien vuoden 2008 syksynä alkanut nousu jatkui syksyyn 2009. Sijoittajat olivat muuttuneet varovaisiksi talouden epävarmojen näkymien seurauksena. Koko vuoden kiinteistömarkkinavolyymi laski selvästi verrattuna edelliseen vuoteen erittäin hiljaisen alkuvuoden takia. Loppuvuoden aikana markkinoilla alkoi näkyä hiljalleen viriävää sijoitusaktiiviteettiä. Velkarahan saannin vaikeudet ja epävarmuus Suomen talouden näkymistä heijastuivat yhä markkinoille. Tämä on näkynyt mm. ulkomaalaisten sijoittajien vähentyneenä aktiivisuutena. Sijoituskiinteistöjen markkina-arvot ovat useilla osamarkkinoilla

vuoden aikana laskeneet, mikä on vaikuttanut heikentävästi kokonaistuottolukemiin.

Kansainvälisillä kiinteistömarkkinoilla vuosi 2009 oli haasteellista aikaa. Useimmilla tärkeimmillä Euroopan osamarkkinoilla tehtyjen kiinteistösijoitusten volyyymi oli aikaisempiin vuosiin verrattuna vähäistä, ja kiinteistöjen arvot laskivat kaikissa toimitilatyypeissä. Vuoden puoliväliin mennessä tuottovaatimusten yli vuoden kestänyt nousu oli tasaantunut useimmilla osamarkkinoilla. Iso-Britanniassa tuottovaatimukset kääntyivät jo lievään nousuun ulkomaisten kiinteistösijoittajien aktivoituessa uusiin kiinteistösijoituksiin korkeiden alkutuottojen houkuttelemisena. Odotukset taloustaantumasta aiheutuvasta vuokrien laskusta painoivat silti yhä kiinteistöjen arvoja.

Listattujen kiinteistösijoitusyhtiöiden osakkeiden kurssikehitys oli Euroopassa alkuvuonna positiivinen sijoittajien aktivoituessa listatulla kiinteistösektorilla.

Yritysten Henki-Tapiolan sulautuminen emoyhtiönsä Henki-Tapiolaan

Tapiola-ryhmän henkivakuutuksen liiketoiminnasta muodostui yksi yhtenäinen henkilö- ja yritysasiakkaita palveleva keskinäinen henkivakuutusyhtiö 31.12.2009, jolloin Yritysten Henkivakuutus Oy Tapiola sulautui hallintoneuvostoissa 1.6.2009 hyväksytyin ja hallituksissa 9.6.2009 hyväksytyin suunnitelman mukaisesti emoyhtiönsä Keskinäinen Henkivakuutusyhtiö Tapiolaan. Keskinäinen Henkivakuutusyhtiö Tapiolan ylimääräinen yhtiökokous pidettiin 14.10.2009. Kokouksessa hyväksyttiin Yritysten Henkivakuutus Oy Tapiolan tytäryhtiönsulautuminen Keskinäinen Henkivakuutusyhtiö Tapiolaan. Finanssivalvonta hyväksyi sulautumisen 16.11.2009.

Suunnitelman taustalla oli yksityis- ja yritysasiakkaiden etu. Sulautumisella lisätään taloudellista tehokkuutta yhtiöstruktuuria selkiyttämällä ja päällekkäiskustannuksia karsimalla sekä tuotteita ja palveluita yhdistämällä. Sulautuminen tehostaa taloudellista ohjausta ja riskienhallintaa sekä kasvattaa liiketoiminnan joustomahdollisuuksia. Sulautumisella saavutetaan myös vakavaraisuushyötyjä, koska pääomarakenne ja vakavaraisuusvaateet voidaan sovittaa paremmin yhteen sekä tasehallintaa voidaan selkiyttää.

Yritysten Henki-Tapiolan vakuutusentottajat tulivat Henki-Tapiolan vakuutusentottajiksi ja osakkaiksi 1.1.2010 alkaen ilman eri toimenpiteitä. Ainoa muutos asiakkaalle on siirtymisen keskinäisen yhtiön asiakkaaksi, mikä merkitsee äänivaltaa yhtiökokouksessa sekä mahdollisuutta osallistua tuote- ja palvelukehitykseen.

Henkilöstön työsuhteisiin sulautumisesta ei aiheudu muutoksia, koska Yritysten Henki-Tapiola ei ole Tapiola-ryhmässä työnantajayhtiö eikä sillä ole ollut omaa henkilökuntaa. Henkiyhtiöiden operatiivinen toiminta on jo organisoitu konsernitason tasoisesti. Henki-Tapiolan hallituksen jäsenet, varajäsenet, toimitusjohtaja ja varatoimitusjohtaja ovat vastanneet samoista tehtävistä sekä

Henki-Tapiolassa että Yritysten Henki-Tapiolassa. Tästä syystä sulautumisesta ei seurannut muutoksia heidän tehtäviinsä tai sopimuksiinsa.

Konsernirakenne

Henki-Tapiolan konserniin sisältyivät emoyhtiön lisäksi 23 (23) asunto- ja kiinteistöyhtiötä ja viisi muuta yhtiötä, jotka eivät harjoita liiketoimintaa.

Henki-Tapiolan kokonaan omistama tytäryhtiö Yritysten Henki-Tapiola sulautui 31.12.2009 emoyhtiöönsä. Tilikauden aikana Henki-Tapiola hankki omistukseensa vähemmistöosakkeiden omistaman 3,8 prosentin osuuden Yritysten Henki-Tapiolan osakkeista.

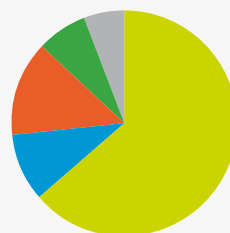
Osakkuusyhtiöitä ovat Tapiola Pankki Oy, Tieto-Tapiola Oy, Tapiolan Alueen kehitys Oy, Kiinteistö-Tapiola Oy ja kolme kiinteistöyhtiötä sekä kaksi muuta yhtiötä, jotka eivät harjoita liiketoimintaa.

Henkivakuutusliiketoiminta

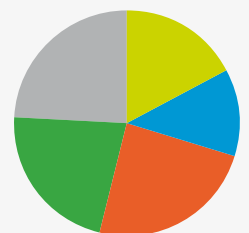
Vakuutusmaksutulo

Henki-Tapiolan konsernin ensivakuutuksen vakuutusmaksutulo oli 233,1 miljoonaa euroa (205,0 milj. e), missä oli nousua 13,7 prosenttia edellisen vuoden vastaavaan ajankohtaan nähden. Finanssialan Keskusliiton (FK) henkivakuutuksen maksutulotilaston mukaan koko alan henkivakuutuksen maksutulo nousi 17,2 prosenttia. Alan kasvua selittää erityisesti sijoitussidonnaisen kapitalisaatiomarkkinan edellisvuodesta lähes nelinkertaistunut 626 milj. euron volyyymi. Tapiolan henkivakuutusyhtiö ei ole myöntänyt sijoitussidonnaisia kapitalisaatiosopimuksia. Konsernin maksutulon markkinaosuus aleni 7,6 prosenttiin (8,0 %). Alan maksutulo ilman sijoitussidonnaista kapitalisaatiosopimuksia aleni 0,1 prosenttia. Ilman sijoitussidonnaista kapitalisaatiota ja poolisopimuksella sovittua työntekijäin ryhmähenkivakuutuksen maksutuloa mitattu markkinaosuus oli 9,4 prosenttia (8,4 %).

Maksutulo asiakaslokoittain Henki-Konserni

Maksutulo alueittain Henki-Konserni

Henki-Tapiolan konsernin yksilöllisen henkivakuutuksen vakuutusmaksutulo nousi 40,6 prosenttia ja oli 97,3 miljoonaa euroa (69,2 milj. e). Erityisen hyvin olemme menestyneet sekä yksityis- että yritysasiakkaiden riskivakuutuksissa sekä sijoitusidonnaisten henkivakuutusten tarjonnassa Private banking -asiakkaillemme. Työntekijäin ryhmähenkivakuutuksen maksutulo nousi 1,1 prosenttia ja oli 6,9 miljoonaa euroa (6,8 milj. e). Muun ryhmähenkivakuutuksen maksutulo nousi 22,5 prosenttia ja oli 20,8 miljoonaa euroa (16,9 milj. e). Henkivakuutuksen maksutulo nousi yhteensä 34,4 prosentilla 125,0 miljoonaan euroon (93,0 milj. e).

Henki-Tapiolan konsernin eläkevakuutuksen maksutulo aleni 3,5 prosenttia miljoonaan 108,1 miljoonaan euroon (112,0 milj. e). Yksilöllisen eläkevakuutuksen vakuutusmaksutulo nousi 0,9 prosenttia ja oli miljoonaa euroa 78,8 (78,1 milj. e). Ryhmäeläkevakuutuksen maksutulo aleni 13,5 prosentilla 29,3 miljoonaan euroon (33,9 milj. e). Ryhmäeläkevakuutuksen maksutulokehitys vastaa alan kehitystä.

Maksetut korvaukset

Henki-Tapiolan konsernin maksetut korvaukset nousivat 2,3 prosenttia 214,3 miljoonaan euroon (209,5 milj. e). Säästösummien takaisinmaksuissa oli kasvua 12,4 prosenttia, ja ne olivat 60,8 miljoonaa euroa (54,0 milj. e). Takaisinostojen määrä oli 25,1 miljoonaa euroa (34,2 milj. e), missä oli alenemaa 26,7 prosenttia edellisvuoteen nähden. Muiden maksettujen korvausten määrä nousi 5,9 prosenttia 128,5 miljoonaan euroon (121,3 milj. e).

Liikekustannussuhde ja liikekulut

Henki-Tapiolan konsernin kuormitustuloon suhteutettu liikekustannussuhde nousi 127,2 prosenttiin (120,6 %). Kuormitustulolla katettavat liikekulut, ilman jälleenvakuutuslaskuita sekä korvaustoiminnan hoitokuluja nousivat 3,4 prosenttia edellisen vuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna, kun kuormitustulo aleni 1,9 prosenttia.

Emoyhtiö Henki-Tapiolan kuormitustuloon suhteutettu liikekustannussuhde nousi 132,5 prosenttiin (118,1 %). Kuormitustulolla katettavat liikekulut, ilman jälleenvakuutuslaskuita, sekä korvaustoiminnan hoitokuluja nousivat 3,4 prosenttia edellisen vuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna, kun kuormitustulo aleni 7,8 prosenttia. Kuormitustulon lasku on aiheutunut pääasiallisesti suurten henkivakuutusvuosikertojen erääntymisestä sekä yksilöllisen eläkevakuutuksen etupainotteista kulu-rakennetta tasoittaneista muutoksista. Tuloslaskelman liikekulut nousivat 3,6 prosenttia 24,6 miljoonaan euroon (23,8 milj. e) ja korvaustoiminnan hoitokulut nousivat 2,2 prosenttia 3,9 miljoonaan euroon (3,8 milj. e). Tuottotehokkuus suunnitelmat ovat edenneet suunnitelmien mukaan ja tulokset näkyvät jo yksiköiden liikekulujen kehityksessä. Työn tuottavuutta on lisätty parantamalla nykyisiä toimintamalleja vastaamaan ydin-toimintoja ja luomalla niihin uusia malleja. Näin työn määrä ei lisääntynyt, vaan asioiden hoito tehostuu.

Muut tuotot ja kulut

Henki-Tapiolan muihin tuottoihin sisältyy tytäryhtiösulautumisen yhteydessä kirjattu fuusiovoitto 26 786 819,46 euroa.

Henki-Tapiolan liitännäistoimintaa on myyntikanavan tarjoaminen Tapiola Pankki Oy:n, Tapiola Varainhoito Oy:n ja Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Tapiolan tuotteille. Edellä mainittujen palveluiden tuottamisesta saadut tuotot sisältyvät tuloslaskelmaerään muut tuotot ja niiden tuottamisesta aiheutuneet kulut sisältyvät tuloslaskelmaerään muut kulut. Liiketoimet on toteutettu tavanomaisin kaupallisin ehdoin.

Muut tuottojen ja kulujen nettomäärään tytäryhtiösulautumisen yhteydessä kirjattu fuusiovoitto eliminoiden nousi 21,8 prosenttia 2,3 miljoonaa euroa (1,9 milj. e).

Vastuuvelka

Henki-Tapiolan vastuuvelan määrään sulautumisen jälkeen oli tilikauden päättyessä 2 744,0 miljoonaa euroa (vertailukelpoinen luku vastaten vuoden 2008 konsernitilinpäätöksen vastuuvelkaa 2 557,7 milj. e), josta varsinaisen takuutuottoisen vakuutusteknisen vastuuvelan määrä oli 2 279,3 miljoonaa euroa (2 249,0 milj. e). Sijoitussidonnaisten vakuutusten vastuuvelan määrä oli 464,7 miljoonaa euroa (308,7 milj. e).

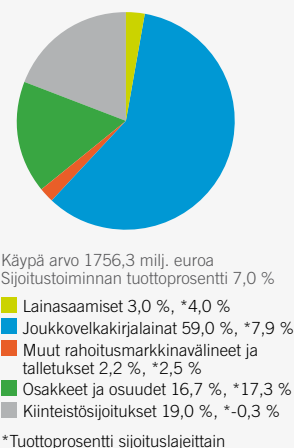
Sijoitustoiminta käyvin arvo

Henki-Tapiolan sijoitustuotot käyvin arvoon nousivat 7,0 prosenttiin (-1,1 %). Sijoitustoiminnan nettotuotot käyvin arvoon olivat 118,5 miljoonaa euroa (-19,7 milj. e). Viiden vuoden keskimääräinen vuosituotto oli 5,0 prosenttia. Sijoitukset käyvin arvoon olivat 1 756,3 miljoonaa euroa (1 745,1 milj. e).

Osakesijoitukset

Henki-Tapiolan osakesijoitukset olivat 293,9 miljoonaa euroa (254,2 milj. e) eli 16,7 prosenttia (14,6 %) sijoituksista. Suomalaisen osakkeiden osuus oli 20 prosenttia noteeratuista osakesijoituksista, joita oli 139,9 miljoonaa euroa (89,9 milj. e). Osakesijoitusten tuotto oli 17,3 prosenttia (-28,3 %).

Sijoitusten jakauma ja tuotto prosentti 2009

Korkosijoitukset

Henki-Tapiolan korkosalkun markkina-arvo korkorahastot sekä rahamarkkinasijoitukset mukaan luettuina oli 1 075,3 miljoonaa euroa (1 104,8 milj. e) eli 61,2 prosenttia (63,3 %) sijoituksista. Valtion lainojen osuus korkosijoituksista oli 35 prosenttia (40 %), swap-hinnoiteltujen ja yrityslainojen osuus 61 prosenttia (48 %) ja rahamarkkinasijoitusten noin 4 prosenttia (12 %). Salkun korkoriskiä kuvaava mittari eli niin sanottu modifioitu duraatio oli 4,16 (5,06). Korkosijoitukset tuottivat 7,6 prosenttia (6,7 %).

Kiinteistösijoitukset

Henki-Tapiolan kiinteistösijoitukset olivat yhteensä 333,7 miljoonaa euroa (339,7 milj. e) eli 19,0 prosenttia (19,5 %) sijoituksista. Suorien kiinteistösijoitusten osuus oli 14,3 prosenttia (16,2 %) ja epäsuorien kiinteistösijoitusten eli sijoitusrahastojen ja yhteissijoitusyritysten osuus oli 4,7 prosenttia (3,3 %). Kiinteistöjen tuotto käyvin arvoin oli -0,9 prosenttia (3,6 %). Kiinteistösijoitusten tuoton negatiivisuus selittyy sijoitusrahastojen ja yhteissijoitusyritysten tuotolla, joka oli -9,1 prosenttia (-18,9 %). Suorat kiinteistösijoitukset tuottivat 2,5 prosenttia (6,4 %). Kiinteistöjen keskimääräinen tyhjyysaste oli 6,1 prosenttia (5,1 %).

Lainat

Henki-Tapiolan lainasaamisten käypä arvo oli 53,3 miljoonaa euroa (46,3 milj. e). Lainasaamisten osuus koko sijoituskanasta oli 3,0 prosenttia (2,7 %). Lainakannan pääpaino oli yritysten tarpeeseen räätälöidyissä sijoituslainoissa. Lainasaamiset tuottivat 4,0 prosenttia (5,3 %).

Tulos ja tuloksen käyttö

Henki-Tapiolan liikevoitto oli 77,2 miljoonaa euroa (7,7 milj. e). Riskiliikkeen tulos oli 3,2 miljoonaa euroa (5,2 milj. e) voitollinen, kustannusliikkeen tulos oli 7,0 miljoonaa euroa (-4,2 milj. e) tappiollinen ja korkoliikkeen tulos oli 39,2 miljoonaa (15,6 milj. e) euroa voitollinen. Muut liikevoittoon vaikuttavat erät olivat yhteensä 41,7 miljoonaa euroa (-8,9 milj. e). Muihin liikevoittoon vaikuttaviin eriin sisältyy tytäryhtiösulautumisen yhteydessä muodostunut fuusiovoitto 26,8 miljoonaa euroa. Tilikauden tuloksesta asiakashyvityksiin varattiin yhteensä 7,4 miljoonaa euroa (7,0 milj. e). Tilivuoden tuloksesta siirrettiin 41,5 miljoonaa euroa (4,3 milj. e) tulevien lisätujen vastuuseen. Tulevien lisätujen vastuuseen on varattuna 66,8 miljoonaa euroa (6,9 milj. e). Vuoden 2009 tulevien lisätujen määrään sisältyy tytäryhtiösulautumisen yhteydessä sinne sulautuneesta tytäryhtiöstä, Yritysten Henki-Tapiola, siirtynyt tytäryhtiön tulevien lisätujen määrä 11,2 miljoonaa euroa. Keskimääräinen perustekorko oli 3,0 prosenttia (3,3 %).

Kohtuusperiaate

Vakuutusyhtiölain 13 luvun 2 §:n mukaisen ns. kohtuusperiaatteen mukaan vakuutusyhtiön on, mikäli yhtiön vakavaraisuus sen sallii, palautettava kohtuullinen osa ylijäämästä lisäetuina sellaisille vakuutuksille, joilla on oikeus ylijäämän perusteella jaettavaan lisätuihin.

Keskinäinen Henkivakuutusyhtiö Tapiola soveltaa kohtuusperiaatetta siten, että käyttää ylijäämänsä pääosin lisätuihin ja vakavaraisuuden vahvistamiseen ja maksaa riskipääoman merkitsijöille markkinaehtoisien tuoton.

Tilinpäätöksen liitetiedoissa, Tilinpäätöksen laatimisperiaatteet, on annettu selvitys kohtuusperiaatteen soveltamisesta ja lisätujen jakamista koskevista tavoitteista sekä kohtuusperiaatteen toteutumisesta vuosina 1998–2009.

Takuupääoma

Henki-Tapiolan takuupääoman määrä on vähintään 19 990 812,50 euroa ja enintään 79 963 250 euroa, jaettuna vähintään 396 250 ja enintään 1 585 000 nimetylle henkilölle asetettuun takuusuuteen. Jos takuupääomaa korotetaan, annetaan korotusta vastaava määrä edellä mainitunlaisia takuusuuksia. Yhtiön takuusuusien omistajilla on etuoikeus uusien takuusuusien saamiseen entisten takuusuusiansa suhteessa. Takuusuudet tuottavat yhtäläisen oikeuden yhtiöön.

Takuupääoman omistajat ja näiden osuudet takuupääomasta olivat 31.12.2009 seuraavat:

	Takuusuuksia	%-osuus
Keskinäinen Vakuutusyhtiö Tapiola	627 000	98,7
Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Tapiola	8 000	1,3
Yhteensä	635 000	100,00

Pääomalaina

Vuonna 2008 Henki-Tapiola solmi Keskinäinen Vakuutusyhtiö Tapiolan kanssa toistaiseksi voimassa olevan pääomalainasopimuksen, jolla se sai velaksi 37 000 000 euroa. Lainalla ei ole vakuutusta.

Emoyhtiönsä 31.12.2009 sulautunut Henki-Tapiolan tytäryhtiö Yritysten Henki-Tapiola solmi vuonna 2008 Keskinäinen Vakuutusyhtiö Tapiolan kanssa toistaiseksi voimassa olevan pääomalainasopimuksen, jolla se sai velaksi 18 000 000 euroa. Lainalla ei ole vakuutusta.

Henki-Tapiolan pääomalainasopimusten yhteismäärä on sulautumisen jälkeen 55 000 000 euroa.

Pääomalainan pääasialliset lainaehdot on kerrottu taseen liitetiedoissa liitteessä 18.3 Pääomalainat.

Vakavaraisuus

Henki-Tapiolan konsernin toimintapääoma, joka kuvaa määrää, jolla vakuutusyhtiön varat ylittävät velat ja muut niihin rinnastettavat sitoumukset, oli 338,4 miljoonaa euroa (276,9 milj. e) ja toimintapääoman vähimmäismäärä oli 114,8 miljoonaa euroa (109,7 milj. e). Toimintapääomasuhde eli toimintapääoman määrä suhteessa sen vähimmäismäärään oli 2,9-kertainen (2,5-kertainen). Vakavaraisuuspääoma oli 404,0 miljoonaa euroa (336,0 milj. e). Vakavaraisuusaste oli 17,3 prosenttia (14,7 %). Konsernitilinpäätöksen luvut ovat vertailukelpoisia edelliseen vuoteen nähden.

Emoyhtiö Henki-Tapiolan toimintapääoma oli 337,9 miljoonaa euroa (218,4 milj. e), toimintapääoman vähimmäismäärä oli 114,8 miljoonaa euroa (74,8 milj. e), vakavaraisuuspääoma oli 402,4 miljoonaa euroa (241,5 milj. e) ja vakavaraisuusaste 17,3 prosenttia (15,5 %). Luvut eivät ole vertailukelpoisia vuoteen 2008 nähden tytäryhtiösulautumisesta johtuen.

Vakuutus- ja rahoitusryhmittymän vakavaraisuus

Tapiola-ryhmässä muodostuu rahoitus- ja vakuutusryhmittymien valvonnasta annetussa laissa tarkoitettu ryhmittymä. Vakuutus- ja rahoitusryhmään kuuluvat vakuutusalan yritykset ovat: Keskinäinen Vakuutusyhtiö Tapiola ja sen tytäryhtiö Alma Vakuutus Oy sekä konsolidoimaton tytäryhtiö Keskinäinen Vakuutusyhtiö Turva; Keskinäinen Henkivakuutusyhtiö Tapiola tytäryhtiöineen sekä rahoitusalan yritykset: Tapiola Pankki Oy ja sen tytäryhtiö Tapiola Varainhoito Oy. Tapiola-ryhmän johdossa oleva yritys on Keskinäinen Vakuutusyhtiö Taplola. Ryhmittymän koordinoivana valvontaviranomaisena toimii Finanssivalvonta.

Riskiasema

Henki-Tapiolan hallituksella on kokonaisvastuu riskienhallinnasta. Hallitus määrittää eri toimintojen riskienhallinnan tavoitteet, riskinoton rajat, vastuut, mittarit ja valvontaperiaatteet. Yhtiössä laaditaan vuosittain sijoitus- ja riskienhallintasuunnitelmat, jotka hyväksytään hallituksessa. Hallitus seuraa säännöllisesti riskienhallinnan tilaa ja keskeisimpien riskien kehitystä.

Liiketoimintayksiköt tunnistavat ja analysoivat toimintaa tai tavoitteita uhkaavat riskit sekä strategia- ja vuosisuunnittelun yhteydessä että päivittäisessä toiminnassa. Riskeihin varautumisen tärkeys arvioidaan analysoimalla niiden toteutumisen todennäköisyyden lisäksi mahdollisesta realisoitumisesta aiheutuvia vaikutuksia. Toimitusjohtaja ja liiketoimintayksikköjen johtajat vastaavat omaan toimintaansa liittyvien riskienhallintatoimenpiteiden toteuttamisesta.

Riskienhallinnan valvonta on vastuutettu aina muulle kuin operatiivisesta toiminnasta vastaavalle taholle. Sisäinen tarkastus tukee johtoa ja hallitusta valvonnan ja riskienhallinnan toteuttamisessa ja kehittämisessä. Hallintoneuvostojen yhteistyövaliokuntaa avustava Tarkastusvaliokunta valvoo ja arvioi osaltaan riskejä.

Henki-Tapiolan toiminnan merkittävimmät riskit ovat sijoitustoimintaan liittyvät markkinariskit, henkivakuustoitominnan

vakuutusriskit, operatiiviset riskit ja liiketoimintariskit. Markkinariski johtuu varojen markkina-arvojen vaihtelusta, sisältäen mm. korkojen, osakekurssien tai valuuttakurssien muutoksen aiheuttaman vaihtelun. Henkivakuustoitominnan merkittävimmät vakuutusriskit ovat kuolevuuteen, eliniän pituuteen ja sairastuvuuteen liittyvät riskit sekä asiakashälyttymiseen liittyvät sopimusten ja vakuutusmaksujen keskeytymisen riskit. Operatiivisilla riskeillä tarkoitetaan tappionvaaraa, joka aiheutuu riittämättömistä tai epäonnistuneista sisäisistä prosesseista, henkilöstöstä, järjestelmistä ja ulkoisista tekijöistä. Oikeudelliset riskit sisältyvät operatiivisiin riskeihin. Liiketoimintariskit sisältävät mm. toimintaympäristöön liittyvät riskit kuten markkina-aseman, kilpailutilanteen tai asiakashälyttymisen muutokset ja strategiaan ja operatiivisiin valintoihin liittyvät riskit.

Henki-Tapiolan riskienhallinnasta ja merkittävimmistä riskeistä kerrotaan tarkemmin tilinpäätöksen liitetiedoissa Riskit ja riskienhallinta -osiossa.

Henki-Tapiolan hallinto ja johtaminen

Tapiola-ryhmän hallintomalli perustuu omistaja-asiakkuuteen. Tapiolan osakkaita ovat vakuutuksenottajat ja takuusuusien omistajat. Kaikki takuusuudet ovat ryhmän keskinäisten yhtiöiden omistuksessa.

Yhtiökokous

Vakuutuksenottajat käyttävät päätösvaltaansa yhtiökokouksessa. Siellä mm. valitaan vakuutusyhtiön hallintoneuvoston jäsenet ja päätetään tilinpäätöksen vahvistamisesta sekä vastuuvapaudesta hallintoelinten jäsenille ja toimitusjohtajalle. Henki-Tapiolan yhtiökokouksessa kullakin vakuutuksenottajalla on vähintään yksi ääni, minkä lisäksi kullakin edellisen kalenterivuoden päättyessä olleelta täydeltä 1 700 euron suuruiselta säästöosuudelta tulee lisä-ääni. Mikäli vakuutuksenottajan säästöosuusien yhteismäärä on yli 7 000 000 euroa, tämän ylittävältä osin tulee lisä-ääni kullakin täydeltä 17 000 euron säästöosuudelta. Kukin takuusuus tuottaa yhden äänen.

Henki-Tapiolan yhtiökokous pidettiin 23.4.2009. Kokouksessa vahvistettiin tilinpäätös vuodelta 2008, valittiin yhtiöiden tilintarkastajat sekä hallintoneuvostoihin uusia jäseniä. Henki-Tapiolan hallintoneuvoston erovuoroisista jäsenistä valittiin uudelleen Sisko Lehtola, Arja Pohja, Marita Ruohonen, Liisa Sahi ja Merja Siltanen. Uutena jäsenenä valittiin toimitusjohtaja Minna Metsälä (Keskinäinen Vakuutusyhtiö Turva).

Tilintarkastajien määrää vähennettiin yhteen. Tilintarkastajaksi valittiin KHT-yhteisö PricewaterhouseCoopers Oy, vastuullisena tilintarkastajana Juha Tuomala. Tilintarkastusyhteisölle maksetut palkkiot toimeksiantoryhmittäin esitetään tuloslaskelman liitteessä 3.4.

Keskinäisen Henkivakuutusyhtiön Tapiolan ylimääräinen yhtiökokous pidettiin 14.10.2009. Kokouksessa hyväksyttiin Yritysten Henkivakuutus Oy Tapiolan tytäryhtiösulautuminen Keskinäiseen Henkivakuutusyhtiöön Tapiolaan.

Keskinäisen Henkivakuutusyhtiön Tapiolan ylimääräinen yhtiökokous pidettiin 12.1.2010. Keskinäinen Henkivakuutusyhtiö Tapiolan tytäryhtiö Yritysten Henkivakuutus Oy Tapiola sulautui emoyhtiönsä 31.12.2009. Sulautuvan yhtiön vakuutuksenottajista tuli sulautumisen yhteydessä vastaanottavan keskinäisen vakuutusyhtiön osakkaita. Jotta yhtiön hallintoneuvostossa olisi myös sulautumisen jälkeen laaja omistaja-asiakkaiden edustus, päätettiin Yritysten Henkivakuutus Oy Tapiolan hallintoneuvoston nykyisten jäsenten valitsemisesta Keskinäinen Henkivakuutusyhtiö Tapiolan hallintoneuvostoon. Yhtiökokouksessa päätettiin hallintoneuvoston jäsenten lukumäärän lisäämisestä 31 jäseneseen ja valittiin uudet jäsenet.

Hallintoneuvosto

Yhtiökokous valitsee hallintoneuvoston. Valinta tehdään vakuutuksenottajien ja hallintoneuvostojen yhteistyövaliokunnan ehdotusten perusteella. Hallintoneuvostojen jäsenten toimikausi on kolme vuotta. Henki-Tapiolan hallintoneuvostoon kuuluu nyt 31 jäsentä. Henki-Tapiolan hallintoneuvoston puheenjohtaja on kauppatieteiden lisensiaatti Jouko Havunen Laihialta ja varapuheenjohtaja Suomen Mielenterveysseuran toiminnanjohtaja Marita Ruohonen Kirkkonummelta.

Liittyen vuoden vaihteessa toteutuneeseen tytäryhtiöfuusioon hallintoneuvosto täydensi kokouksessaan 12.1.2010 puheenjohtajistaan siten, että toimitusjohtaja Marjut Nordström, joka toimi aiemmin Yritysten Henki-Tapiolan hallintoneuvoston puheenjohtajana, valittiin hallintoneuvoston 1. varapuheenjohtajaksi toiminnanjohtaja Marita Ruohosen toimiessa 2. varapuheenjohtajana.

Tapiolan henkivakuutusyhtiöiden hallintoneuvostot päättivät 1.6.2009 pidetyissä kokouksissa, että Asmo Kalpala jatkaa yhtiöryhmän pääjohtajana 31.12.2012 saakka.

Hallintoneuvostot valitsivat Tapiolan hallituksen 1.1.2010 alkavaksi kolmivuotiskaudeksi:

- pääjohtaja Asmo Kalpala, hallituksen puheenjohtaja
- yhtiöryhmän johtaja Arto Jurttila
- yhtiöryhmän johtaja Jari Saine
- yhtiöryhmän johtaja Antti Caloniuss ajalla 1.1.–31.5.2010. Antti Caloniuss siirtyy sopimuksensa mukaan eläkkeelle 1.8.2010 alkaen.

ja hallituksen varajäseneksi:

- johtaja Jari Eklund
- johtaja Markku Paakkanen
- yhtiöryhmän johtaja Jari Sundström. Jari Sundström siirtyy yritysliiketoiminnoista vastaavaan Antti Caloniuksen seurajaksi ja hallituksen jäseneksi 1.6.2010 alkaen.

Hallintoneuvosto kokoontui kolme kertaa. Kokouksiin osallistui keskimäärin 87,5 prosenttia jäsenistä. Hallintoneuvoston jäsenille maksetut palkat ja palkkiot, eläkesitoumukset, raha-

lainat ja niiden ehdot sekä vakuudet ja vastuusitoumukset ovat tuloslaskelman liitteessä 3.

Hallintoneuvostojen yhteistyövaliokunta

Vahinko-, Henki- ja Yritysten Henki-Tapiolan hallintoneuvostojen puheenjohtajista ja varapuheenjohtajista muodostuu näiden yhtiöiden toimintaa valvova yhtiöjärjestyksen mukainen yhteistyövaliokunta. Hallintoneuvostojen yhteistyövaliokunta ei ole yhtiöoikeudellinen elin, eikä sillä ole päätösvaltaa, vaan päätökset tehdään hallintoneuvostoissa. Hallintoneuvostojen yhteistyövaliokunnan puheenjohtaja on Vahinko-Tapiolan hallintoneuvoston puheenjohtaja, johtaja Antti Lemmetyinen. Yhteistyövaliokunnan varapuheenjohtajana toimii Yritysten Henki-Tapiolan hallintoneuvoston puheenjohtaja, toimitusjohtaja Marjut Nordström. Yhteistyövaliokunta kokoontui vuonna 2009 yhdeksän kertaa. Kokouksiin osallistui keskimäärin 92 prosenttia jäsenistä.

Yhteistyövaliokunnan perustamat valiokunnat

Tarkastusvaliokunnan valvontatehtäviin kuuluu mm. vakava-raisuuden, riskienhallinnan sekä lakien ja määräysten noudattamisen valvonta; taloudellisen raportoinnin valvonta; tilintarkastajien työn ja riippumattomuuden seuranta; sekä sisäisen tarkastuksen, sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan arvioinnit. Tarkastusvaliokunnan puheenjohtajana toimii kauppatieteiden lisensiaatti Jouko Havunen ja jäsenenä toimitusjohtaja Marjut Nordström sekä maatalous- ja metsätieteiden tohtori Juha Marttila. Tarkastusvaliokunta kokoontui vuonna 2009 viisi kertaa. Kokouksiin osallistui keskimäärin 93 prosenttia jäsenistä.

Palkitsemisvaliokunnan tehtäviin kuuluu mm. valmistella ehdotukset vakuutusyhtiöiden hallitusten jäsenten ja varajäsenten palkitsemis- ja etuusasioissa ja toimi- ja työsuhteasioissa sekä kokonaisjärjestelmänä että yksittäistapauksissa hallintoneuvostojen puheenjohtajien ja varapuheenjohtajien päätettäväksi yhteistyövaliokunnan kokouksessa; kehittää vakuutusyhtiöiden hallituksen jäsenten ja varajäsenten palkitsemisjärjestelmää käyttäen myös hyväksi ulkopuolista benchmarking-tietoa sekä seurata koko Tapiola-ryhmän johdon ja henkilöstön palkitsemisjärjestelmän kehittämistä. Palkitsemisvaliokunnan puheenjohtajana toimii hallituksen puheenjohtaja Antti Lemmetyinen ja jäsenenä toiminnanjohtaja Marita Ruohonen sekä toimitusjohtaja Jouko Virranniemi. Palkitsemisvaliokunta kokoontui vuonna 2009 kahdeksan kertaa. Kokouksiin osallistui 100 prosenttia jäsenistä.

Koska hallintoneuvostojen puheenjohtajat ja varapuheenjohtajat päättävät yhteistyövaliokunnan kokouksessa ylimmän johdon palkitsemisesta, on palkitsemisasiat kuitenkin käsitelty yhteistyövaliokunnassa samassa laajuudessa kuin palkitsemisvaliokunnassa. Tästä syystä ja tehostaakseen toimintaansa yhteistyövaliokunta päätti kokouksessaan 16.12.2009 lakkauttaa palkitsemisvaliokunnan ja siirtää sen tehtävät yhteistyövaliokunnalle.

Hallitus

Hallitus huolehtii hallinnosta ja toiminnan asianmukaisesta järjestämisestä. Se mm. vahvistaa strategiasuunnitelmat ja toimintaperiaatteet sekä vuosittaiset toimintasuunnitelmat. Henki-Tapiolan hallitukseen kuuluu neljä varsinaista jäsentä ja kolme varajäsentä. Hallituksen varsinaiset jäsenet ovat päätoimisia ja samoja henkilöitä sekä Vahinko-Tapiolassa että Tapiolan henkivakuutusyhtiöissä. Hallituneuvosto valitsi kokouksessaan 16.11.2006 hallituksen kolmivuotistoimikaudelle, joka alkoi 1.1.2007.

Hallituksen kuuluivat vuonna 2009

- pääjohtaja Asmo Kalpala, hallituksen puheenjohtaja
- yhtiöryhmän johtaja Antti Calonius
- yhtiöryhmän johtaja Arto Jurttila
- yhtiöryhmän johtaja Jari Saine, varapuheenjohtaja

ja varajäsenet

- johtaja Jari Eklund
- johtaja Markku Paakkanen

Hallitus kokoontui 13 kertaa vuonna 2009. Kokouksiin osallistui keskimäärin 94,2 prosenttia jäsenistä. Varsinaisilla jäsenillä on hallitustehtäviensä lisäksi vastuu yhtiöryhmän palveluista eri asiakasryhmille: yksityistalouksille sekä yrityksille, suurasiakkaille ja yhteisöille sekä pankki-, säästö- ja sijoittaja-asiakkaille. Hallitukselle maksetut palkat ja palkkiot, eläkesitoumukset, rahalainat ja niiden ehdot sekä vakuudet ja vastuusitoumukset ovat tuloslaskelman liitteessä 3.3.2.

Toimitusjohtaja

Henki-Tapiolan ja sen tytäryrityksen Yritysten Henki-Tapiolan toimitusjohtajana toimii kauppatieteiden maisteri Minna Kohmo. Varatoimitusjohtaja on diplomi-insinööri, SHV Janne Pesonen. Vuonna 2009 henkivakuutusyhtiöiden toimitusjohtajalle maksetut palkat ja luontoisedut olivat yhteensä 205 816 euroa ja vuoden 2008 tuloksista maksettu tulospalkkio 8 346 euroa. Johdon tulospalkkio perustuu toisaalta yhtiökohtaisten kolmen vuoden strategisten tavoitteiden (määrä enintään 30 prosenttia) sekä toisaalta vuositavoitteiden (määrä enintään 40 prosenttia) toteutumiseen. Toimitusjohtajan eroamisikä on 63 vuotta. Toimisuhteen ennen aikaisesta päättymisestä on sovittu 12 kuukauden palkkaa vastaava korvaus.

Asiakaslohkojohtoryhmät

Tapiola-ryhmässä on kolme asiakaslohkojohtoryhmää, joiden puheenjohtajana toimii kullekin asiakasryhmälle palveluista vastaava hallituksen jäsen. Asiakaslohkojohtoryhmän tehtävänä on kehittää ja koordinoita yhtiöryhmän asiakaspalvelua ja varmistaa lisäarvon tuottaminen omistaja-asiakkaille. Sijoitus-toimintaa kehittää ja valvoo sijoitustoiminnan johtoryhmä, jossa

toimitusjohtaja käyttää myös yksittäisissä sijoitusasioissa päätösvaltaa hallituksen vahvistamissa rajoissa. Lisäksi ryhmässä toimii yhteisiä asioita ja palveluja linjaavia johtoryhmiä ja myös toimitusjohtajaa avustava yhtiön johtoryhmä.

Neuvottelukunnat

Asiakaskunnan edustajista valituilla neuvottelukunnilla on tärkeä rooli asiakkaiden ja yhtiöryhmän välisenä, hallintoa täydentävänä vuorovaikutuskanavana. Niiden tehtävänä on mm. edistää asiakasnäkökulman esilläpitoa yhtiöryhmän toiminnassa ja tehdä hallituksille aloitteita palvelujen kehittämiseksi. Neuvottelukuntien jäsenistö edustaa monipuolisesti yhtiöryhmän asiakaskuntaa.

Neuvottelukunnissa on sääntöjen mukaan 9–15 jäsentä, joiden toimikausi on kolmivuotinen. Yhtiöryhmän hallitusten yhteinen kokous nimittää neuvottelukunnat vuosittain, sillä erovuorossa on joka vuosi kolmasosa jäsenistä. Jäseniä neuvottelukunnissa on yhteensä noin 340.

Vuonna 2009 Tapiolassa toimineet neuvottelukunnat:

Alueelliset neuvottelukunnat

Lounais-Suomen alue
Läntinen alue
Kaakkois-Suomen alue
Itä-Suomen alue
Pohjois-Suomen alue

Muut neuvottelukunnat 2009

Maa- ja metsätalouden neuvottelukunta
Kuluttajien ja elinkeinoelämän neuvottelukunnat
Tapiola Pankin neuvottelukunta

Asiamiestoiminnan neuvottelukunta

Sisäinen tarkastus

Sisäinen tarkastus avustaa ylintä johtoa toiminnan ohjauksessa, valvonnassa ja varmistamisessa suorittamalla toimintaan kohdistuvaa tarkastusta. Se arvioi toiminnan suoritusastoa, tehokkuutta, sisäisen ohjauksen ja valvonnan riittävyyttä, riskienhallinnan tarkoituksenmukaisuutta sekä lakien, viranomaismääräysten ja sisäisten ohjeiden noudattamista. Sisäinen tarkastus on organisoitu pääjohtajan alaisuuteen.

Valvova viranomainen

Henki-Tapiola ja Yritysten Henki-Tapiola ovat julkisen valvonnan alaisia henkivakuutusyhtiötä, joita valvoo Suomen Pankin yhteydessä toimiva Finanssivalvonta. Finanssivalvonta valvoo ja tarkastaa, että vakuutuslaitokset noudattavat lakia ja hyvää vakuutus tapaa ja käyttävät toiminnassaan asianmukaisia menettelytapoja. Se seuraa ja arvioi valvottaviensa taloudellista asemaa, johtamis-, valvonta- ja riskienhallintajärjestelmiä, toimintaedellytyksiä sekä toimintaympäristön muutoksia.

Tarkemmat tiedot eri hallintoelimistä, niiden jäsenet ja niiden tehtävät on luettavissa Internet-osoitteesta www.tapiola.fi/www/Tapiola_ryhma/Tapiola_yrityksena/Hallintomalli.

Tilikauden merkittävimmät tapahtumia

Eläkesäästämisen uuteen markkinaan on valmistauduttu uudella tuote- ja palvelumallilla, joka perustuu asiakasstrategiamme ratkaisulähtöisyyteen ja ennakoivaan huolenpitoon. Mallia on kehitetty yhdessä Tapiola Pankin kanssa. Markkinalla nähdään merkittävää kasvupotentiaalia.

Yksityistalouksien segmentissä henkilövakuuttamisen uusi palvelumalli, joka perustuu siirtymiseen tuotelähtöisestä ratkaisulähtöiseen lähestymiseen, on tehty yhdessä Vahinko-Tapiolan kanssa. Malli perustuu asiakkaan kannalta yhteen prosessiin, jossa myös vastuunvalintaa on kehitetty merkittävästi. Toimintamallin tuloksena on nähty loppuvuonna jo merkittävää myyntitulosten paranemista, mikä osoittaa myös markkinoilla olleen selvän kysynnän tälle ratkaisulle.

Yritysasiakkaiden helppo henkilöstöpaketti on osoittautunut erinomaiseksi tavaksi lähestyä asiakkaidemme tarpeita ratkaisukeskeisesti. Samoin syksyllä lanseerattu henkilövakuuttamisen kokonaisvaltainen lähestyminen on tuonut merkittävästi uusia asiakkaita. Tämä on luonut pohjaa vuodelle 2010. Näemme, että meillä on erityisen hyvät edellytykset kasvaa edelleen riskivakuutuspalvelujen tarjoajana.

Tapiola aloitti Private banking -palvelut vuonna 2009. Varainhoidollisten säästöhenkivakuutusratkaisujen lanseeraus Private banking -asiakkaillemme on onnistunut hyvin ja olemme saaneet huomattavaa volyymin lisäystä tästä kanavasta. Tämä luo hyvän kasvualustan myös vuodelle 2010.

Vuonna 2009 on panostettu voimakkaasti sähköisen kanavan asiointien käyttöasteen kasvattamisen toimenpiteisiin sekä yhdenmukaiseen raportointiin ja seurantaan. Sähköisten asiointien suurin kokonaisuus on sähköinen korvauspalvelu. Vuoden 2009 aikana sen käyttöaste on kasvanut tasaisesti. Sijoitussidonnaisien vakuutuksien muutostoinnot ovat toinen merkittävä asiointikokonaisuus, joissa läpi vuoden käyttöaste on ollut hyvällä tasolla. Asiakasystävällisen palvelun lisäksi näillä kokonaisuuksilla on merkittävä vaikutus myös yhtiön toimintaan, koska asiointitapahtumat on käytännössä täysin automatisoitu.

Henkivakuutusyhtiöiden hallitukset vahvistivat joulukuussa 2008 yhtiölle tavoiteohjelman, jonka mukaisesti yhtiöiden kustannusliikkeen kannattavuutta parannetaan merkittävästi vuosien 2009–2011 aikana.

Vuoden 2009 alussa tavoitteista johdettiin toimenpideohjelma, jonka toteuttaminen on aloitettu. Toimenpideohjelmassa on toimenpiteitä vakuutusmaksutulon kasvattamiseksi, korvausmenon vähentämiseksi ja liikekulujen kasvun hillitsemiseksi. Tuottotehokkuusohjelman läpivienti on onnistunut hyvin henkivakuutusyhtiöissä, ja myös tuottopuolella on nähtävissä selkeää eteenpäin menoa. Henkivakuutusyhtiöiden ammattitaitoinen ja aktiivinen henkilöstö on lähtenyt ennakkoluulottomasti soveltamaan

prosessien ja palvelujen kriittistä tarkastelua muutostilanteissa sekä luonut uusia tehokkaampia toimintatapoja.

Tapiola-ryhmä tiivistä alueorganisaatiotaan 1.10.2009. Tapiolan alueorganisaatio koostuu viidestä alueesta, jotka ovat Eteläinen alue, Itäinen alue, Läntinen alue, Pohjoinen alue ja Lounainen alue. Paikallisuusalueiden määrä pysyy entisellään 28:ssä.

Lainsäädännön kehitys

Hallituksen lakiesitykset pitkäaikaissäästämisestä (HE 159/2009) ja sen verottamisesta (HE 158/2009) hyväksyttiin eduskunnassa joulukuussa 2009. Lait tulivat voimaan 1.1.2010. Tarkoituksena on luoda uusi pitkäaikaissäästämisen väline ja antaa yksilöllisten eläkevakuutusten verovähennysoikeutta vastaava vähennysoikeus uusille pitkäaikaissäästämissopimuksille. Säästämissopimuksia voivat tarjota talletuspankit, sijoituspalveluyritykset ja rahastoyhtiöt sekä niihin rinnastettavat Suomessa toimivat ulkomaiset palveluntarjoajat. Säästövarat voi nostaa vasta työeläkelakien mukaisessa eläkeiässä tai kun muu verolaeissa sallittu erityinen nostoperuste täyttyy. Säästämisen minimipituutta ei ole määritelty, mutta säästöjen ulosmaksuaika on lähtökohtaisesti vähintään kymmenen vuotta. Säästövaroja on mahdollista siirtää palveluntarjoajalta toiselle.

Vakuutuslainsäädännön muuttamista koskeva hallituksen esitys (HE 63/2009) annettiin eduskunnalle toukokuussa 2009. Siinä ei esitetä merkittäviä periaatteellisia uudistuksia. Esityksen tavoitteena on poistaa epäselvyydet ja ongelmat, joita vakuutuslainsäädännön käytännön soveltamisessa on tullut ilmi. Ehdotetaan, että vakuutusalan yhteisten vastuunvalintaperiaatteiden mukaisia menettelysäännöksiä noudatetaan vakuutuslakimuutoksissa hylättäessä ja irtisanottaessa. Vakuutusyhtiö on velvollinen perustelevaan päätöksensä silloin, kun se irtisanoon vakuutuksen tai hylkää vakuutuslakimuutoksen. Perusteen on oltava lain ja hyvän vakuutuslainsäädännön mukainen. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi erityissäännös vakuutusyhtiön velvollisuudesta antaa vakuutuksen hakijalle tietoja sijoitussidonnaisista vakuutuksista. Tietoja annettaessa vakuutusyhtiön tulisi kiinnittää huomiota asiakkaan sijoittamisen tavoitteisiin ja aiempaan sijoittamiskokemukseen. Lisäksi ehdotetaan tarkennettavaksi säännöksiä lain soveltamisalasta, vakuutusyhtiön takautumisoikeudesta, ryhmäetuvakuutuksista, edunsaajamääräyksestä, korvausvaatimuksen vanhentumisesta sekä kanneajasta. Lakiesityksen eduskuntakäsittely on viivästynyt, ja se saataneen päätöksen vasta helmi-maaliskuussa 2010. Näin ollen uudet säännökset voivat tulla voimaan aikaisintaan syyskuussa 2010.

Euroopan parlamentin, neuvoston ja komission välillä saavutettiin keuhkokuussa 2009 yhteisymmärrys komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi vakuutus- ja jälleenvakuutuslainsäädännön muuttamisesta ja harjoittamisesta (Solvenssi II -direktiivi). Direktiivin tavoitteena on edistää vakuutusalan parempaa sääntelyä ja eurooppalaisten vakuutusmarkkinoiden yhdistymiskehitystä, parantaa vakuutuslainsäädännön ja edunsaajien suojaa sekä lisätä eurooppalaisen vakuu-

tusalan kansainvälistä kilpailukykyä. Direktiivi asettaa uudet riskiperusteiset vakavaraisuusvaatimukset vakuutus- ja jälleenvakuutusyrityksille, määrittelee vakuutusvalvonnan yhtenäiset eurooppalaiset menettelytavat sekä säättää vakuutusyhtiöiden tiedonantovelvollisuudesta vakuutetuille ja valvontaviranomaiselle kuten myös tietojen yleisistä julkistamisvelvoitteista.

Uudistuneen vakavaraisuussääntelyn tarkoituksena on aikaisempaa tehokkaammin turvata vakuutuksenottajien edut ja ottaa vakuutusyhtiöiden erilaiset tosiasialliset riskit entistä asianmukaisemmin huomioon yhtiöille asetettavia velvoitteita määritettäessä. Uudistus kannustaa kehittyneempien ja asianmukaisten riskienhallintajärjestelmien käyttöönottamiseen vakuutusyrityksissä. Täytäntöönpanosäännöksillä määritellään muun muassa vakuutusyhtiöille asetettavien vakavaraisuusvaatimusten taso sekä huomattava määrä yksityiskohtaisia teknisiä laskentasääntöjä. Direktiivi asettaa vakuutusyhtiöiden vakavaraisuusvaatimukselle kaksi määrällistä tasoa, 1) vähimmäispääomavaatimuksen (MCR) ja 2) vakavaraisuuspääomavaatimuksen (SCR). Vakavaraisuuspääomavaatimus heijastaa sitä pääomamäärää, joka vakuutusyrityksellä on oltava, jotta se kestäisi merkittäviä ennakoimattomia tappioita ja kykenee olemaan riittävän luotettava vakuutuksenottajien kannalta. Vähimmäispääomavaatimus osoittaa tason, jonka alittaminen vaarantaa huomattavasti vakuutuksenottajien etuja. Tämän tason alittaminen laukaisee tiukat valvontatoimet. Nämä tasot määritellään 2-tason täytäntöönpanosäännöksillä. Direktiivi yhtenäistää jäsenvaltioiden valvontakäytäntöjä. Se sisältää määräyksiä valvontaviranomaisten toimivaltuuksille asetettavista vähimmäisvaatimuksista. Direktiivin mukaan valvontaviranomaiselle tulee antaa varsin laaja päätäntävalta useiden kysymysten osalta. Direktiivi sisältää myös nykyistä täsmällisemmät ja laajemmat yhtiön sisäistä hallintoa sekä raportointi- ja tiedonjulkistamisvelvoitteita koskevat säännökset. Lisäksi direktiivissä on säännökset vakuutusyritysryhmien valvonnan uudistamisesta. Direktiivi parantaa huomattavasti ryhmien kokonaisriskien valvontaa. Direktiivi ratkaisee rajat yli toimivien ryhmien valvontaan pitkään liittyneet epäselvyydet koskien eri maiden valvojien toimivaltojen jakoa. Täytäntöönpanosääntöjen vaikutus vakuutusalan lainsäädäntöön, määräyksiin ja ohjeisiin ei ole kuitenkaan vielä yksityiskohtaisesti arvioitavissa, koska niiden valmistelu on yhä kesken.

Solvenssi II -direktiivi on saatettava kansallisesti voimaan 31.10.2012 mennessä. Direktiivin implementointia varten sosiaali- ja terveysministeriö asetti laajapohjaisen työryhmän 15.10.2009, jonka toimikausi päättyi 31.12.2011. Lisäksi on tarkoitus käsitellä ja ratkaista eräitä sellaisia kysymyksiä, jotka nykyisessä vakuutusyhteisölainsäädännössä on koettu ongelmallisiksi tai jotka muuten ovat jääneet aikaisemmin ratkaisematta. Tällaisia kysymyksiä ovat muun muassa vakuutusyhtiölain rakenne, kohtuusperiaate, yhteistakuuerä, tasoitusmäärä sekä vakuutusyhtiölain ja vakuutusyhdistyslain yhdistäminen.

Henki-Tapiola on jo useiden vuosien ajan aktiivisesti seurannut EU:n tasolla meneillään olevaa vakuutusyhtiöiden vakavaraisuutta koskevan sääntelyn kehittämishanketta, ns. Solvenssi II -hanketta ja suorittanut valmistelevia toimenpiteitä siihen liittyen. Solvenssi II:een valmistautumisessa on saatu päätökseen ensimmäinen vaihe, jossa on luotu tietojärjestelmäarkkitehtuurin ratkaisu ja keskeisiä osia toteutuksesta. Ratkaisut tähtäävät liiketoimintahyötyihin, jotka saavutetaan kokonaisvaltaisen riskienhallintakehikon mukaisen ekonomisen toiminnanohjauksen kautta. Toiminnanohjauksen segmentoitavuus on ratkaisussa keskeisessä osassa.

International Accounting Standards Boardin (IASB) edeltäjä käynnisti vuonna 1997 vakuutuslaskentahankkeen. Vakuutuslaskentastandardi päätettiin kehittää, sillä aikaisemmin ei ole ollut vakuutus sopimuksia koskevaa IFRS-standardia, ja vakuutus sopimukset on jätetty muiden keskeisten standardien ulkopuolelle (esim. rahoitusinstrumentit; aineettomat oikeudet). Vakuutus sopimuksiin liittyvät kirjauskäytännöt ovat kirjavia ja poikkeavat usein muiden toimialojen käytännöistä. Hankkeessa käsitellään laskentaperiaatteita sekä vakuutuksenottajien että -antajien näkökulmasta. Vuoden 2007 toukokuussa IASB julkaisi keskusteluasiakirjan, johon pyydettiin kommentteja marraskuun 2007 puoliväliin mennessä. IASB aloitti keskusteluasiakirjaan saatujen vastausten analysoinnin vuoden 2008 ensimmäisellä neljänneksellä. Lokakuussa 2008 FASB (the Financial Accounting Standards Board, USA:n tilinpäätösstandardeja antava elin) päätti osallistua projektiin. Luonnos standardiksi (Exposure Draft, ED) julkaistaneen vuoden 2010 toisella vuosineljänneksellä ja lopullinen standardi kesäkuussa 2011.

Henkilöstö

Henkilöstön määrä ja rakenne

Tapiola-ryhmän henkivakuutus-, vahinkovakuutus- ja yhtiöryhmäpalveluita tuottava henkilöstö on työsuhteessa sekä Keskinäinen Vakuutusyhtiö Tapiolaan että Keskinäinen Henkivakuutusyhtiö Tapiolaan. Henki-Tapiolan ja sen tytäryhtiön Yritysten Henki-Tapiolan operatiivinen toiminta oli jo ennen tytäryhtiösu-lautumista organisoitu konsernitason tasolla. Henki-Tapiolan hallituksen jäsenet, varajäsenet, toimitusjohtaja ja varatoimitusjohtaja ovat vastanneet samoista tehtävistä sekä Henki-Tapiolassa että Yritysten Henki-Tapiolassa.

Henkivakuutusyhtiöiden toiminnoille palkkasummien suhteessa jaettu henkilömäärä oli keskimäärin 498 henkeä (497 henkeä). Henkiyhtiöiden yksiköiden henkilömäärä oli keskimäärin 175 henkeä (187 henkeä).

Palkitseminen

Tapiola-ryhmän johdon ja ylempien toimihenkilöiden palkat perustuvat finanssitoimialan benchmarking-tietoa hyödyntäen tehtyyn HAY-vaativuusarviointiin ja pisteytykseen.

Tulospalkkiojärjestelmä on keskeinen osa Tapiolan palkitsemisjärjestelmiä. Se koskee koko organisaatiota ja toimii osana johtamisjärjestelmää. Pääkonttorin toimihenkilöiden tulospalkkion määrä on enintään 7 prosenttia vuosipalkkasummasta. Toteumat ovat olleet keskimäärin 4 prosenttia. Tavoitteet johdetaan yhtiöryhmän strategiasta, ja ne voivat olla joko tiimi- tai yksilökohtaisia. Tavoitteiden saavuttaminen arvioidaan tuloskeskustelussa. Alueorganisaation palkkausjärjestelmissä on erilaisia tuloksellisuudesta palkitsevia osia, joiden osuus vaihtelee muutamasta prosentista noin puoleen kokonaispalkasta.

Lisäksi Tapiola-ryhmän vuonna 1991 perustettuun henkilöstörahoon siirretään vuosittain toteutuneiden tavoitteiden mukainen voittopalkkioerä. Henki-Tapiolan osuus Tapiola-yhtiöiden henkilöstörahoon siirrettävästä voittopalkkiosta oli 163 150 euroa. Voittopalkkiosirto on laskettu ennakkoarvion mukaisena ja sisältyy tuloslaskelmaerään muut kulut. Kumulatiivisesti Tapiola-ryhmä on siirtänyt henkilöstörahoon sen toiminnan aikana yhteensä 25,9 miljoonaa euroa.

Tapiola-ryhmän ylin johto, johon kuuluvat pääjohtaja, hallituksen päätoimiset jäsenet, varajäsenet, toimitusjohtajat ja varatoimitusjohtajat, kuuluu johdon tulospalkkiojärjestelmän piiriin. Lisäksi johdon tulospalkkiojärjestelmän piirissä ovat muut johtajat, yksikönjohtajat, aluejohtajat ja apulaisjohtajat tai heihin rinnastettavat. Johdon tulospalkkio perustuu toisaalta yhtiökohtaisten kolmen vuoden strategisten tavoitteiden (maksimitaso tehtävästä riippuen enintään 70 prosenttia vuosiansiosta) sekä toisaalta vuositavoitteiden (maksimitaso tehtävästä riippuen enintään 50 prosenttia vuosiansiosta) toteutumiseen. Toteumat ovat olleet keskimäärin noin 35 prosenttia enimmäismäärästä.

Vastuullinen yritystoiminta

Tapiola-ryhmä raportoi yhteiskuntavastuustaan jo seitsemännen kerran. Teemalla ”Vastuu tavaksi” viitataan siihen, että yhteiskuntavastuu on osa Tapiola-ryhmän strategista suunnittelua ja toiminnan tavoitteita. Raportti on laadittu kansainvälisen raportointistandardin Global Reporting Initiativen (GRI) mukaan. Raportti on vuodesta 2007 ollut laajuudeltaan tasoa A+. Tasolla viitataan raportoinnin täydellisyyteen; siinä on käsitelty kaikkia raportointijärjestelmän edellyttämiä asioita, jotka yhtiö on arvioinut olennaisiksi. Tapiola raportoi myös tärkeimpiä sidosryhmiä kiinnostavia kysymyksiä. GRI-indeksit on merkitty tekstiin analyttikoita varten. Raporttia 2009 ei ole varmennettu, mutta se noudattaa jo vakiintunutta käytäntöä.

Tapiolan yhteiskuntavastuun pohjana ovat yhtiöryhmän yhteiset arvot: asiakkaiden etu, yhdessä menestyminen ja vastuu tavaksi. Keskinäisyys yhtiömuotona asettaa Tapiolalle erityisiä avoimuuden ja vastuullisuuden vaatimuksia, koska asiakkaat ovat myös omistajia. Ulkopuolisten tutkimusten mukaan eri sidosryhmät myös pitävät Tapiolaa yhtenä vastuullisuuden edelläkävijöistä Suomessa.

Tapiola raportoi taloudellisen vaikutuksensa sekä valtakunnallisesti että alueellisesti. Sosiaalinen vastuu kattaa paitsi vastuun asiakkaista ja henkilöstöstä, myös vastuun yhteiskunnalle, johon Tapiolan kaltainen yritys on monin säikein yhteydessä. Vastuu ympäristöstä käsitellään asiakaspalvelun, omistuskii- teistöjen ja toimistotyön näkökulmasta. Ympäristövastuussa koetaan olevan eniten kehitettävää, sillä vaikka yhtiöryhmän suora vaikutus ympäristöön on verraten vähäinen, sen epäsuora vaikutus asiakassuhteiden kautta on merkittävä. Ilmastonmu- toksesta aiheutuvien ongelmien torjuminen vaatii tarttumaan asiaan uudella tavalla.

Henki-Tapiola tarjoaa mahdollisuutta sosiaaliturvan täyden- tämiseen vapaaehtoisilla vakuutuksilla.

Taloudellinen vastuu on yritystoiminnassa ensisijainen. Se luo edellytykset vastuulliseen toimintaan muilla alueilla. Talou- delliseen vastuullisuuteen luetaan kannattavuus, kilpailukyky ja tehokkuus. Taloudellisen vastuun mittareita ovat mm. yhtiön tulos, vakavaraisuus, liikekustannussuhde, asiakkaille maksetut hyvitykset ja alennukset ja asiakkaille annetut muut edut.

Sijoitustoiminnassa tärkein periaate on turvaavuus ja tuotta- vuus. Sijoituskohteita valittaessa Henki-Tapiola pyrkii välttä- mään kohteita, joiden arvomaailma on ristiriidassa sen omien arvojen kanssa.

Toimintamme tulos käytetään asiakasetuihin, maksualen- nuksiin ja riskinkantokyvyn kannalta tarpeellisen vakavaraisuus- den kartuttamiseen.

Sosiaaliseen vastuullisuuteen katsomme kuuluvan Henki- Tapiolan vastuun ihmisistä ja yhteisöistä sekä toiminnan yhteistyöverkoissa. Tapiola noudattaa pitkäjänteistä, vastuul- lista henkilöstöpolitiikkaa. Yhtiön johto ja henkilöstön edustajat pyrkivät tiiviissä yhteistyössä kehittämään yhtiön toimintaa, jotta työpaikkojen määrää voitaisiin lisätä kuitenkin parantaen tehok- kuutta pitkällä aikajänteellä.

Ympäristötoimintaa Tapiola-ryhmässä koordinoi ympäristö- ryhmä, jonka hallinto on järjestetty osaksi Tapiolan yritystur- vallisuutta. Alue toimistoihin on nimetty alueelliset ympäristö- vastaavat. Vakuutus- ja finanssitoiminta ei toimialana juurikaan rasita ympäristöä. Henki-Tapiola on myös kiinteistöjen omistaja ja rakennuttaja. Myös sijoitustoiminnassa on välillisesti mah- dollista vaikuttaa ympäristön hyväksi. Ympäristötoiminnan hyvä hoito säästää kustannuksia ja on kestävä panos tulevaisuuden hyväksi.

Tapiola-ryhmän yhteiskuntavastuuraportti 2008 on luetta- vissa internet-osoitteessa: www.tapiola.fi. Raportti vuodelta 2009 valmistuu toukokuussa.

Tulevaisuuden näkymät

Henkivakuutustoiminta

Henki-Tapiola tavoittelee vuonna 2010 merkittävää kannattavan volyymin kasvua sekä yritys- että yksityisasiakkaiden riskiva- kuuttamisessa ja erityisesti Private banking -mallin kautta sääs-

töhenkivakuutuksissa. Yritysiasiakkaan helppo henkilöstö -paketti on osoittautunut erinomaiseksi tavaksi lähestyä asiakkaidemme tarpeita ratkaisukeskeisesti. Syksyllä 2009 lanseerattu henkilövakuuttamisen kokonaisvaltainen lähestyminen on tuonut merkittävästi uusia asiakkaita.

Pitkäaikaissäästämisen markkinat muuttuvat pitkäaikais-säästämistä koskevan lakimuutosten myötä, mutta suomalais-ten tarve varautua ja täydentää lakisääteistä eläkettä ei vähene. Tapiolassa tullaan vastaamaan asiakkaidemme tarpeisiin tarjoamalla täyden palvelun finanssitalona täysi valikoima tuotteita eläke-aikaan varautumiseen. Erityisesti yksilöllisen eläkeva-kuutuksen merkitys tulee jatkossakin säilymään tärkeänä tällä markkinalla. Tapiola-ryhmä kehittää olemassa olevia ja uusia eläke- ja pitkäaikaissäästämisen tuotteita niin, että ne vastaavat entistä paremmin asiakkaiden palvelutarpeita.

Solvenssi II -direktiivi on saatettava kansallisesti voimaan 31.10.2012 mennessä. Vuosien 2010 ja 2011 aikana panoste-taan Solvenssi II -valmiuden luomiseen.

Haastavassa taloudellisessa toimintaympäristössä panos-tamme liiketoimintamme pitkäjänteiseen kehittämiseen koros-taen keskinäisyyden ja vastuullisen toiminnan periaatteita. Kustannusten hallintaan tähtäävän tuottotehokkuusohjelman läpivienti on keskeisessä asemassa. Tulemme tehostamaan toimintaamme vastuullisella pohjalla ja luomaan taloudellisesti kestäviä ratkaisuja asiakkaidemme tarpeisiin. Verkon kautta tuotettavia palveluita kehitetään edelleen erityisesti korvaus-palveluissa, mutta myös muussa vakuutuspalvelussa. Tässä taloustilanteessa sekä yksityis- että yritysasiakkaidemme kas-vava tarve täydentää henkilöriskeihin kohdistuvaa vakuutus-turvaansa antaa mahdollisuuden hyödyntää vankkaa vakuu-tusosaamistamme tällä alueella asiakkaidemme taloudellisen turvan edistämiseksi.

Sijoitustoiminta

Koska yksityiset kysyntätekiijät ovat edelleen hauraalla pohjalla, keskuspankeilla ei ole kiirettä nostaa korkoja. Rahamarkkina-korot pysyvät todennäköisesti vielä pitkään matalina, ja mah-

dollinen vähittäinen nousu toteutuu hitaasti. Pitkät korot ovat laskeneet jo niin alas, että joukkolainasijoitusten korkoriskiä on pidettävä huomattavana. Toisaalta myöskään pitkissä koroissa ei makrotalouden tilan perusteella ole suuria nousupaineita, ja sijoitukset valtioiden velkapapereihin voivat toimia vakuutuk-sena ikävien talousyllätysten varalta.

Osakemarkkinoiden suhteelliset näkymät ovat edelleen varsin suotuisat. Maailmantalouden paraneva kasvunäkymä, alhaiset korot sekä erittäin matala inflaatio ovat tekijöitä, jotka yleensä ovat ennakoineet osakkeiden yliottoa korkomarkkinoi-hin verrattuna. Osakemarkkinoiden kannalta merkittävä riskite-kijä piilee kuitenkin kasvuodotusten ja toteutuneen kehityksen välisessä erossa, joka on tällä hetkellä historiallisen suuri. Mikäli tuleva kasvukehitys ei onnistu lunastamaan odotuksia, myös osakemarkkinoiden hinnoittelussa voidaan nähdä merkittäviä tasokorjauksia.

Vuonna 2010 Suomen kiinteistömarkkinoilla kiinteistösijoitus-ten tuottovaatimusten muutoksen odotetaan tasaantuvan. Kiin-teistösijoitusten volyymien uskotaan kääntyvän lievään nousuun hiljaisen edellisvuoden jälkeen. Velkarahoituksen saaminen on yhä useille sijoittajille haasteellista, vaikka pahin kriisi rahoi-tusmarkkinoilla on jo ohitettu. Suurimmat kiinteistömarkkinoita koskevat riskit liittyvät vuoden 2010 yleiseen talouskehitykseen. Reaalitalouden näkymät tulevat vaikuttamaan vuokramarkki-noihin vuokrien laskupaineiden ja nousevien tyhjyysasteiden kautta. Sijoituskiinteistöjen tuoton odotetaan yllä mainituin perusteluin jäävän 2000-luvun huippuvuosia heikommaksi. Euroopan kiinteistömarkkinoilla tuottovaatimusten nousun odo-tetaan päättyvän ja kääntyvän lievään nousuun useilla osa-markkinoilla. Alhainen korkotaso, parantuvat talouden näkymät sekä kiinteistösijoitusten houkutteleva alkutuottotaso tulevat lisäämään kiinteistösijoitusten volyymiä Euroopassa. Suurimmat kiinteistömarkkinoiden riskit liittyvät orastavan talouskasvun pysyvyyteen. Vuokramarkkinoilla taantuman vaikutukset reaali-talouteen heijastuvat yhä paineena vuokrien laskuun yritysten etsiessä edullisempia toimitiloja.

Tilinpäätöksen laatimisperiaatteet

Keskinäinen Henkivakuutusyhtiö Tapiolan tilinpäätös on laadittu kirjanpito-, osakeyhtiö- ja vakuutusyhtiölakien sekä vakuutusyhtiötä valvovien viranomaisten päätöksiä, määräyksiä ja ohjeita noudattaen.

Aineettomien hyödykkeiden arvostus ja jaksotus

Muut pitkävaikutteiset menot

Muina pitkävaikutteisina menoina on aktivoitu huoneistojen perusparannusmenot sekä atk-järjestelmien suunnittelumenot. Ne esitetään taseessa suunnitelman mukaisilla poistoilla vähennetyhän hankintameno määräisinä.

Sijoitusten arvostus ja jaksotus

Kiinteistöt ja kiinteistöosakkeet

Rakennukset ja rakennelmat esitetään taseessa suunnitelman mukaisilla poistoilla vähennetyhän hankintameno määräisinä tai ne on kirjattu sitä alempaan käypään arvoon.

Kiinteistöosakkeet esitetään taseessa hankintameno määräisinä tai ne on kirjattu sitä alempaan käypään arvoon.

Kiinteistöjen ja kiinteistöosakkeiden arvoihin on voitu tehdä arvonorotus, mikäli niiden arvo on tilikauden päättyessä ollut pysyvästi alkuperäistä hankintamenoa olennaisesti suurempi. Sijoitusomaisuudeksi katsottavan kiinteistön tai kiinteistöosakkeen arvonorotuksen vastaerä on tuloutettu tuloslaskelmassa vuodesta 1978 lähtien, ja sitä aikaisemmin tehdyt arvonorotukset on kirjattu sidottuun omaan pääomaan arvonorotusrastoon. Käyttöomaisuudeksi katsottavan sijoituksen vastaerä on kirjattu sidottuun omaan pääomaan arvonorotusrastoon.

Sijoituksista aikaisemmin tehdyt arvonalennukset palautetaan käyvän arvon noustessa (tulosvaikutteisesti) enintään alkuperäiseen hankintameno saakka.

Osakkeet ja osuudet

Osakkeet ja osuudet esitetään taseessa hankintameno tai sitä alemman käyvän arvon määräisenä. Hankintameno lasketaan keskihintaa käyttäen. Aikaisemmin tehdyt arvonalennukset palautetaan osakkeiden ja osuuksien arvoon siltä osin kuin käypä arvo ylittää kirjanpitoarvon.

Lainaksi annetut arvopaperit sisältyvät taseeseen. Tiedot lainaksi luovutetuista arvopapereista esitetään taseen liitetiedoissa.

Rahoitusmarkkinavälineet

Rahoitusmarkkinavälineitä ovat joukkovelkakirjalainat ja muut rahamarkkinainstrumentit. Rahoitusmarkkinavälineet esitetään taseessa hankintameno määräisinä. Hankintameno lasketaan keskihintaa käyttäen. Rahoitusmarkkinavälineiden nimellisarvon ja hankintahinnan erotus on jaksotettu korkotuotoiksi tai niiden vähennyksiksi rahoitusmarkkinavälineen juoksuaikana. Vastaerä on kirjattu rahoitusmarkkinavälineen hankintameno lisäykseksi tai vähennykseksi. Korkotason vaihtelusta aiheutuvia arvomuutoksia ei ole kirjattu. Muista syistä aiheutuneet

arvonalennukset on kirjattu. Samoin on kirjattu arvonalennuksen palautukset, mikäli rahoitusmarkkinavälineen käypä arvo on myöhemmin noussut yli alennetun hankintameno, enintään alkuperäiseen hankintameno saakka.

Lainasaamiset, talletukset ja jälleenvakuutustalletesaamiset

Lainasaamiset, talletukset ja jälleenvakuutustalletesaamiset esitetään taseessa nimellisarvon tai tätä pysyvästi alemman todennäköisen arvon määräisenä.

Johdannaisopimukset

Johdannaisopimuksia käytetään ensisijaisesti sijoitussalkkujen suojaukseen. Kirjanpidollisesti johdannaisia käsitellään pääasiassa ei-suojaavina, vaikka johdannaiset toimivat tehokkaina suojauksina.

Tilikauden aikana sopimusten sulkemisesta tai raukeamisesta syntyneet voitot ja tappiot on kirjattu tilikauden tuotoksi tai kuluksi.

Ei-suojaavat sopimukset

Ei-suojaavan tai ei-suojaavasti käsitellyn johdannaisopimuksen käyvän arvon ja sitä korkeamman kirjanpitoarvon negatiivinen erotus kirjataan kuluksi. Realisoitumattomia tuottoja ei kirjata. Toimintapääomasta vähennetään ei-suojaavien johdannaisopimusten mahdollinen enimmäistappio.

Suojauslaskennan soveltaminen

Suojauslaskentaa käytettäessä johdannaisen negatiivinen arvomuutos jätetään kirjaamatta kuluksi siltä osin kuin suojattavan kohteen arvonnousu kattaa sen. Se osa johdannaisen negatiivisesta arvomuutoksesta, joka ylittää suojattavan kohteen arvonnousun, kirjataan kuluksi. Johdannaisopimuksen käyvän arvon ja sitä alemman kirjanpitoarvon erotus kirjataan tuotoksi suojattavasta tase-erästä kuluksi kirjattuun määrään asti. Jos suojattavasta tase-erästä ei tuloslaskelmaan kirjata arvomuutosta, ei suojaavasta sopimuksesta kirjata arvostustuottoa tai -kuluja.

Sijoitussidonnaisten vakuutusten katteena olevat sijoitukset

Sijoitussidonnaisten vakuutusten katteena olevat sijoitukset arvostetaan taseessa käypään arvoon.

Saamisten arvostus

Vakuutusmaksusaamiset

Vakuutusmaksusaamiset esitetään taseessa enintään todennäköisen arvon määräisenä. Vakuutusmaksusaamisten nimellis-

arvosta on vähennetty kokemusperäinen raukeaminen, jolloin saadaan niiden todennäköinen arvo. Saaminen, josta ei todennäköisesti saada maksusuoritusta, kirjataan luottotappioksi.

Ulkomaanrahamääräiset erät

Ulkomaanrahan määräiset saamiset ja velat on muutettu Suomen rahaksi Euroopan Keskuspankin tilinpäätöspäivänä julkaisemaan kurssiin. Muiden sijoitusten osalta on käytetty hankinta-ajankohdan kurssia tai sitä alemmaa tilinpäätöspäivän kurssia.

Valuuttakurssierot on kohdistettu kyseisten tulojen ja menojen oikaisueriksi. Rahojen ja pankkisaamisten sekä talletusten valuuttakurssierot samoin kuin erät, joita ei ole voitu kohdistaa suoraan tulon tai menon oikaisuksi, on kirjattu sijoitustoiminnan valuuttakurssivoitoksi tai -tappioksi.

Poistot

Rakennusten ja niiden ainesosien, kaluston, aineettomien oikeuksien ja pitkävaikutteisten menojen hankintameno on aktivoitu, ja se kirjataan vaikutusaikanaan suunnitelman mukaan poistoina kuluksi.

Arvioidut poistoaajat ovat hyödykeryhmäkohtaisesti keskimäärin seuraavat:

Aineettomat hyödykkeet

Huoneistojen peruskorjaukset	5 v
Atk-järjestelmien suunnittelukustannukset	10 v

Kiinteistöt

Asuin-, toimisto- ja hotellirakennukset	40–50 v
Tavaratalo- ja myymälä rakennukset	30–40 v
Teollisuus-, varasto- ym. rakennukset	20–30 v
Rakennusten ainesosat 25 %:n menojäännöspoisto	

Kalusto

Konttorikoneet ja -kalusto yms. 25 %:n menojäännöspoisto

Rakennusten olennaisten perusparannusten vaikutus pitoaikaan arvioidaan erikseen.

Tuloutettujen arvonorotusten osalta on tehty poistot kyseisen erän pitoajan mukaan.

Kirjanpidossa tehtyjen kokonaispoistojen ja suunnitelman mukaisten poistojen kertynyt erotus merkitään taseen vastattiin erään "Tilinpäätössiirtojen kertymä, poistoero" ja tilikauden aikainen poistoeron lisäys tai vähennys esitetään tuloslaskelmassa erikseen.

Atk-järjestelmien suunnittelukustannusten poistoaika on vuonna 2008 pidennetty aikaisemmasta viidestä vuodesta kymmeneen vuoteen, mikä vastaa järjestelmien taloudellista vaikutusaika.

Tilinpäätössiirtojen kertymä

Poistoero

Ks. kohta "Poistot"

Vapaaehtoiset varaukset

Kirjanpito- ja verolainsäädännön perusteella on tehty tulosvaikutteisia varauksia.

Pakolliset varaukset

Tuotoista on vähennetty pakollisina eläkevarauksina velvoitteista vastaisuudessa mahdollisesti aiheutuvat työttömyyseläkemenot, jotka kohdistuvat päätyneeseen tai aikaisempaan tilikauteen.

Välittömät verot

Tuloslaskelmassa välittömät verot on esitetty suoriteperusteisesti.

Laskennalliset verovelat/-saamiset

Verotettavan tulon ja kirjanpidon tuloksen väliin jaksotuseroihin ja muihin väliaikaisiin eroihin liittyvät laskennalliset verovelat/-saamiset esitetään tilinpäätöksen liitetiedoissa. Liitetiedoissa esitetään arvostuseroista laskettu laskennallinen verovelka, jonka toteutumista pidetään todennäköisenä seuraavan vuoden aikana. Tunnuslukuja laskettaessa on otettu huomioon yhden vuoden laskennalliset verovelat.

Muut velat

Muut velat kuin vakuutustekninen vastuovelka merkitään taseeseen nimellisarvoon.

Sijoitusten käypien arvojen määrittäminen

Kiinteistösijoitukset

Kiinteistöjen ja kiinteistöosakkeiden arvoina käytetään markkinaperusteisia käypä arvoja. Kiinteistösijoitusten arvioinnissa sovelletaan IFRS:n (International Financial Reporting Standards), IVS:n (International Valuation Standards) sekä hyvän kiinteistöarviointitavan (ns. AKA-kriteerit) mukaisia arviointiperiaatteita ja niiden arviointimenetelmille asettamia vaatimuksia.

Asuntokohteet arvioidaan vertailukauppoihin perustuvalla kauppaa- arvomenetelmällä. Toimitilakohteet arvioidaan kasvavirtaan perustuvalla tuottoarvomenetelmällä tai kauppaa- arvomenetelmällä, mikäli kauppahinta-aineisto on edustava. Erikoiskohteet arvioidaan kohteeseen parhaiten soveltuvalla markkinaperusteisella arviointimenetelmällä. Valtion asuntolainoin lainoitettujen kiinteistösijoitusten käypänä arvona pidetään aravavuokra-asuntojen ja aravavuokratalojen käytöstä, luovutuksesta ja omaksi lunastamisesta annetun lain (1190/1993) 10 §:n mukaista luovutuskorvausta.

Arvonnäilyksen tekee vakuutusvalvontaviraston edellyttämällä tavalla joko ulkopuolinen auktorisoitu kiinteistöarvioitsija tai Kiinteistö-Tapiola Oy:n asiantuntijat ulkopuolisen auktorisoidun kiinteistöarvioitsijan ohjeistamana ja auditoimana.

Osakkeet, osuudet ja rahoitusmarkkinavälineet

Noteerattujen arvopapereiden sekä sellaisten arvopapereiden, joille on olemassa markkinat, käypänä arvona on käytetty vuoden viimeistä kaupantekokurssia tai sen puuttuessa osto-

kurssia. Muiden sijoitusten osalta on käypänä arvona käytetty todennäköistä luovutushintaa, kirjanpitoarvoa tai substanssiin pohjautuvaa arvoa. Pääomasijoitusrahastojen käypänä arvona on käytetty hankintamenoa tai hallinnointiyhtiön ilmoittamaa arviota rahaston käyvästä arvosta.

Lainasaamiset, talletukset ja jälleenvakuutustalletesaamiset
Lainasaamisten, talletusten ja jälleenvakuutustalletesaamisten käypänä arvona on käytetty nimellisarvoa ottaen huomioon mahdollinen luottotappiovaaran edellyttämä nimellisarvon alentaminen todennäköiseen arvoon.

Selostus henkilökunnan eläketurvasta ja eläkemenojen jaksottamisesta

Henkilöstön lakisääteinen eläketurva on järjestetty TyEL-perusvakuutuksella Keskinäisessä Eläkevakuutusyhtiössä Tapiolassa ja lisäeläketurva Yritysten Henkivakuutus Oy Tapiolassa.

Eläkevakuutusmaksut on kirjattu kuluksi suoriteperusteisesti.

Zillmerointiperusteet

Zillmerointia ei sovelleta.

Vastuuelan laskentaan käytetty laskuperustekorko

Vastuuelkaa laskettaessa on käytetty ennen 1.1.1999 myönnettyissä henkivakuutuksissa ja yksilöllisissä eläkevakuutuksissa 4,5 prosentin laskuperustekorkoa. Ennen 1.1.1999 alkaneiden joustavamaksuisten yksilöllisten eläkevakuutusten kertyneiden eläke-etujen vastuu on laskettu 1,8 prosentin perustekorolla, kun vastuuelkaan lasketaan mukaan tehdyt korkotäydennykset.

Vakuutuksissa, jotka on myönnetty 1.1.1999 ja 31.12.2002 välisenä aikana, on käytetty 3,5 prosentin laskuperustekorkoa. Laskuperustekorkoa 2,5 on käytetty kaikissa 1.1.2003 ja 31.12.2004 välisenä aikana myönnettyissä vakuutuksissa sekä rahastoivissa riskihenkivakuutuksissa myös 31.12.2004 jälkeen alkaneissa vakuutuksissa. Yksilöllisten henki- ja eläkevakuutusten perustekorko on ollut 1,5 prosenttia vuonna 2005 ja sen jälkeen alkaneille sopimuksille.

Seuraavien vastuuerien laskentaan ei käytetä perustekorkoa:

- yksilöllisen henkivakuutuksen vakuutusehtojen muuttamisesta aiheutuvaa vakuutusmaksuvastuun täydennysvarausta laskettaessa ei käytetä laskuperustekorkoa
- yksilöllisen henkivakuutuksen vakuutusmaksuvastuuseen tehtäviä lisähyvitys-, lisäsumma- ja maksunalennusvarauksia laskettaessa ei käytetä laskuperustekorkoa
- yksilöllisen henki- ja eläkevakuutuksen vakuutusmaksuvastuuseen tehtäviä tulevien lisäetujen varauksia laskettaessa ei käytetä laskuperustekorkoa

Kohtuusperiaatteen soveltaminen ja lisäetujen jakamista koskevat tavoitteet

Hallitus täsmensi lisäetujen jakamista koskevia tavoitteita vuoden 2009 aikana siten, että jatkossa sopimusten kokonaiskorot voivat olla erilaiset eri laskuperustekorkotasolla. Täsmennyksellä ei ollut vaikutusta tulevien lisäetujen vastuun määrään.

Vakuutusyhtiölain 13 luvun 2 §:n mukaisen ns. kohtuusperiaatteen mukaan vakuutusyhtiön on, mikäli yhtiön vakavaraisuus sen sallii, palautettava kohtuullinen osa ylijäämästä lisäetuina sellaisille vakuutuksille, joilla on oikeus ylijäämän perusteella jaettaviin lisäetuihin.

Keskinäinen Henkivakuutusyhtiö Tapiola ja Yritysten Henkivakuutusyhtiö Oy Tapiola soveltavat kohtuusperiaatetta siten, että käyttävät ylijäämänsä pääosin lisäetuihin ja vakavaraisuuden vahvistamiseen ja maksavat riskipääoman merkitsijöille markkinaehtoisien tuoton.

Keskinäinen Henkivakuutusyhtiö Tapiolan ja Yritysten Henkivakuutusyhtiö Oy Tapiolan tavoitteena on antaa ylijäämän jakoon oikeutetuille vakuutussäästöille pitkällä aikavälillä ennen kuluja ja veroja kokonaistuotto, joka eläkevakuutuksessa ylittää euroalueen valtioiden pitkien, vähintään 10-vuotisten joukkovelkakirjalainojen korkotason ja säästöhenkivakuutuksessa vastavasti 5-vuotisten valtionlainojen korkotason. Rahastoivassa riskivakuutuksessa tavoitteena on, että reaalin kokonaiskorko on positiivinen.

Vakuutussäästöjen kokonaistuottotavoitteena ilmaista lisäetutavoitetta ei sovelleta sijoitussidonnaisiin vakuutuksiin eikä puhtaisiin riskivakuutuksiin, joihin ei liity vakuutussäästöä. Riskivakuutuksissa kohtuusperiaatetta noudatetaan siten, että riskiliikkeen ylijäämästä palautetaan asiakkaille maksunalennuksina tai riskietuuksien ilmaisina korotuksina se osa, jota ei varata riskiliikkeen heilahtelujen varalle.

Edellä kollektiivisesti kaikille eläkevakuutuksille ja säästöhenkivakuutuksille määriteltyä kokonaistuottotavoitetta sovelletaan yksittäisiin vakuutus sopimuksiin ottamalla annettavia hyvityksiä määrättäessä huomioon yleinen korkotaso ja sen heilahtelun voimakkuus, yhtiön onnistuminen sijoitustoiminnassa, kunkin vakuutuksen laskuperustekorko, vakuutuksen hoitamisen kustannukset, vakuutuksesta liikekulujen kattamiseen menevät erät sekä yhtiön vakavaraisuus. Asiakashyvitysten tasossa otetaan vakuutuslajeittain huomioon tarve varautua tulevaisuudessa huomattavasti kohoaviin korvausmenoihin mm. kuolleisuudessa tapahtuvien muutosten takia.

Asiakkaan vakuutussäästöille hyvittävä kokonaiskorko muodostuu laskuperustekorosta ja annettavista hyvityksistä.

Eri tekijät vaikuttavat sopimuksille maksettavaan kokonaiskorkoon seuraavasti:

- matalampi laskuperustekorona taso tai korkeampi liikekulojen kattamiseksi menevän osuuden taso voi korottaa kokonaiskorkoa ja pitkäaikaisille sidotun säästämisen tuotteille, kuten esim. eläkevakuutuksille maksetaan korkeampaa kokonaiskorkoa kuin vapaasti takaisinostettavissa oleville vakuutuksille.
- kokonaiskorko voi joissakin sopimuksissa olla korkeinta sovellettavaa laskuperustekorona pienempi.

Asiakashyvitysten tasossa pyritään vakauteen tasoittamalla sijoitustuottojen vaihtelua varaamalla hyvien sijoitustuottojen vuosina osa ylijäämästä myöhemmin vuosina jaettavaksi. Vakavaraisuustavoitteena on sellainen laadullinen ja määrällinen vakavaraisuus, että se ei rajoita lisäetutavoitteiden mukaisten lisäetujen maksamista asiakkaille.

Lisäetutavoitteiden julkaiseminen tässä muodossa perustuu vakuutusyhtiölakiin, ja tavoitteet kuvaavat ylijäämän jakautumista oman pääoman ja vakuutus sopimuksista johtuvan vastuuvälän välillä.

Lisäetutavoitteet eivät siten ole sellaisia yksittäistä vakuutus sopimusta koskevia tietoja, joita vakuutusnottajalle tulee vakuutus sopimuslain mukaan antaa, eivätkä ne sen vuoksi ole osa mitään yksittäistä vakuutus sopimusta.

Lisäetutavoitteet eivät ole yhtiötä sitovia ja ne ovat voimassa toistaiseksi. Yhtiön hallitus päättää vuosittain lisäeduista ja tarvittavista muutoksista lisäetujen jakamista koskeviin tavoitteisiin.

Tavoitteet ja selvitys niiden toteutumisesta julkaistaan yhtiön internet-isivuilla ja tilinpäätöksessä.

Lisäetujen jakamista koskevien tavoitteiden toteutuminen vuosina 1998–2009

Yhtiön lisäetutavoite on pitkän aikavälin tavoite eli sen toteutuminen tulee tarkastella useamman vuoden aikavälillä, jonakin yksittäisenä vuonna voidaan jäädä tavoitteiden alle. Tästä syystä tässä on tarkasteltu tavoitteen toteutumista vuosina 1998–2009, ei pelkästään vuoden 2009 osalta. Vuoden 2009 osalta voidaan todeta, että yhtiö kykeni maksamaan kaikille sopimusryhmille lisäetutavoitteen mukaista kokonaiskorkoa. Vuosina 1998–2009 maksetut kokonaiskorot ovat kaikissa sopimusryhmissä ylittäneet selvästi lisäetutavoitteen.

Lisäetutavoitteena olevat korot on määritelty seuraavasti: vuosilta 1998–2006 on käytetty Saksan valtion joukkovelkakirjojen tuottoja 5 ja 10 vuoden maturiteeteille ja vuosina 2007–2009 Euroopan Keskuspankin julkaisemaa euroalueen valtioiden velkakirjojen tuottoindeksiä 5 ja 10 vuoden maturiteeteille. Vuosittaiset tuotot on laskettu päivä- tai kuukausinoteerausten keskiarvoina.

Seuraavassa on eritelty vakuutuslajeittain ja sopimusryhmittäin kokonaiskorkojen tasoja vuodelta 2009 ja aikaväliltä 1998–2009. On huomattava, että erilaisten sopimustyyppien suuren määrän takia tämä ei ole täysin kattava selvitys kokonaiskoroista jokaisen yksittäisen vakuutus sopimuksen osalta. Vakuutusnottajille lähetetyistä vuositiedotteista selviää tarkasti kunkin sopimuksen laskuperustekorona ja asiakashyvityksen taso.

Selvitys vakuutussäästöille annetuista kokonaiskoroista vakuutuslajeittain 1998–2009

Yksilöllinen eläkevakuutus

Yksilöllisessä eläkevakuutuksessa kokonaiskorko vakuutussäästöille vuodelta 2009 vaihteli 3,5 ja 4,6 prosentin välillä, tuotteesta ja laskuperustekorosta riippuen. Kaikille tuotteille kokonaiskorko oli yli 10 vuoden tavoitteen, joka oli vuonna 2009 keskimäärin 3,8 prosenttia.

laskuperustekorko	asiakashyvitys	kokonaiskorko
4,5 %	0,0 %	4,5 %
3,5 %	0,6–0,9 %	4,1–4,4 %
2,5 %	1,0–1,9 %	3,5–4,4 %
1,5 %	3,1 %	4,6 %

Kuvassa 1 on esitetty yksilöllisen eläkevakuutuksen kokonaiskorkoa suhteessa tavoitteeseen vuosilta 1998–2009. Kokonaiskorko on ylittänyt tavoitteen kaikkina vuosina.

Säästöhenkivakuutus ja kapitalisaatiosopimukset

Säästöhenkivakuutuksissa kokonaiskorko vakuutussäästöille vuodelta 2009 vaihteli 3,5 ja 4,5 prosentin välillä, tuotteesta ja laskuperustekorosta riippuen. Kaikille tuotteille kokonaiskorko oli yli 5 vuoden tavoitekoron, joka oli vuonna 2009 keskimäärin 2,8 prosenttia. Kapitalisaatiosopimuksissa kokonaiskorko vuodelta oli 3,9–4,5 prosenttia, mikä vastasi sopimusten alkamisajankohtana vallinnutta sopimuksen pituuden mukaisen maturiteetin korkotuottoa.

laskuperustekorko	asiakashyvyitys	kokonaiskorko
4,5 %	0,0 %	4,5 %
3,5 %	0,0 %	3,5 %
2,5 %	1,0–1,4 %	3,5–3,9 %
1,5 %	2,5 %	4,0 %

Kuvassa 2 on esitetty säästöhenkivakuutusten alin sovellettu kokonaiskorko suhteessa tavoitteeseen vuosilta 1998–2009. Kokonaiskorko on keskimäärin ylittänyt tavoitteena olevan 5 vuoden korkotuoton ko. ajanjaksolla, vaikka vuodelta 2008 jäi joissakin sopimuksissa hieman sen alle.

Ryhmäeläkevakuutus

Ryhmäeläkevakuutuksissa kokonaiskorko vakuutussäästöille vuodelta 2009 oli Etueläke-vakuutuksissa 4,0 ja 4,25 prosentin välillä ja TOP-eläkevakuutuksissa 4,3–4,5 prosenttia. Kaikille tuotteille kokonaiskorko oli yli 10 vuoden tavoitekoron, joka oli vuonna 2009 keskimäärin 3,8 prosenttia.

laskuperustekorko	asiakashyvyitys	kokonaiskorko
4,25 %	0,0 %	4,25 %
3,5 %	0,5–0,8 %	4,0–4,3 %
2,5 %	2,0 %	4,5 %
1,5 %	3,0 %	4,5 %

Kuvassa 3 on esitetty ryhmäeläkevakuutuksen alin sovellettu kokonaiskorko suhteessa tavoitteeseen vuosilta 1998–2009. Kokonaiskorko on keskimäärin ylittänyt tavoitteena olevan 10

vuoden korkotuoton ko. ajanjaksolla, vaikka vuosilta 2000 ja 2008 on jäänyt hieman sen alle. Syinä tähän ovat olleet mm. vastuuntäydennykset, joita on tehty sekä kuolevuuden alenemisen että korkotason alenemisen takia.

Laatimisperiaatteissa tapahtuneet muutokset, jotka vaikuttavat edellisen tilikauden tuloksen vertailukelpoisuuteen

Yritysten Henki-Tapiola sulautuminen emoyhtiönsä Henki-Tapiolaan

Yritysten Henkivakuutus Oy Tapiola sulautui sekä vastaanotettavan että sulautuvan yhtiön hallintoneuvostoissa 1.6.2009 hyväksytyn ja hallituksissa 9.6.2009 hyväksytyn suunnitelman mukaisesti emoyhtiönsä Keskinäinen Henkivakuutusyhtiö Tapiolaan. Keskinäinen Henkivakuutusyhtiö Tapiolan ylimääräinen yhtiökokous pidettiin 14.10.2009. Kokouksessa hyväksyttiin Yritysten Henkivakuutus Oy Tapiolan tytäryhtiönsulautuminen Keskinäinen Henkivakuutusyhtiö Tapiolaan. Finanssivalvonta hyväksyi sulautumisen 16.11.2009.

Fuusiovoitto on kirjattu Henki-Tapiolan tuloslaskelmaerään Muut tuotot.

Konsernitilinpäätös

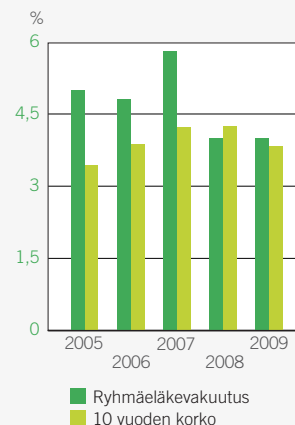
Vakuutusyhtiölain mukaan konsernitilinpäätökseen yhdistellään sellaiset osakeyhtiöt ja muut niihin rinnastettavat yhtiöt, joiden äänivallasta emoyhtiö omistaa suoraan tai välillisesti yli puolet. Konserniin kuuluvat yhtiöt ja konsernirakenne on kerrottu toimintakertomuksessa.

Konsernitilinpäätös on laadittu emoyhtiön ja tytäryhtiöiden tuloslaskelmien, taseiden ja liitetietojen yhdistelminä, joista on eliminoitu yhtiöiden väliset saamiset ja velat, tuotot ja kulut, voitonjako, konsernin sisäiset myyntivoitot/-tappiot sekä keskinäinen omistus. Konsernin sisäinen osakeomistus on eliminoitu hankintamenomenetelmää käyttäen. Vähemmistön osuus omasta pääomasta ja tuloksesta esitetään erikseen tuloslaskelmassa ja taseessa. Tilikauden aikana hankitut tytäryhtiöt yhdis-

2. Säästöhenkivakuutuksen kokonaiskorko ja 5 vuoden korkotuotto

3. Ryhmäeläkevakuutuksen kokonaiskorko ja 10 vuoden korkotuotto

tellään hankintahetkestä lähtien ja myydyt tytäryhtiöt luovutus-
hetkeen saakka.

Osakkuusyrietykset eli yritykset, joiden äänivallasta konserni
omistaa 20–50 prosenttia on yhdistelty konsernitilinpäätökseen
pääomaosuusmenetelmällä. Asunto- ja keskinäisiä kiinteistöyhtiöitä ei yhdistellä osakkuusyrietyksenä konsernitilinpäätökseen, vaikka äänivalta- ja omistusraajat täytyisivätkin. Ei-keskinäiset kiinteistöosakkuusyhteisöt on yhdistelty konsernitilinpäätökseen osakkuusyhteisöinä.

Vuodesta 2009 alkaen on laskennalliset verosaamiset kirjattu konsernituloslaskelmassa ja -taseessa. Vuosi 2008 on saatettu vertailukelpoiseksi vuoden 2009 kanssa.

Vapaaehtoisten varausten ja poistoeron muutos on jaettu laskennallisen verovelan muutokseen ja tulokseen. Vastaavat tase-erät on jaettu laskennalliseen verovelkaan ja omaan pääomaan vähemmistöosuus huomioiden. Omaan pääomaan siir-

retty osuus ei ole vakuutusyhtiölain mukaan jakokelpoista omaa pääomaa.

Tytäryhtiöosakkeiden arvonkorotukset on asunto- ja kiinteistöyhtiöiden osalta kohdistettu konsernissa tytäryhtiöiden kiinteistöjen arvonkorotuksiksi.

Eliminoinnin yhteydessä muodostunut konserniaktiiva on pääsääntöisesti kohdistettu tytäryhtiön ao. omaisuuserille, erien käypä arvo huomioon ottaen, ja konserniaktiiva poistetaan suunnitelman mukaan kuten vastaava erä. Kohdistamaton konserniliikearvo esitetään taseen vastaavissa aineettomissa hyödykkeissä omana eränä ja se poistetaan suunnitelman mukaan viidessä vuodessa. Konsernireservi esitetään taseen vastattavissa omana eränä ja se tuloutetaan enimmillään viidessä vuodessa.

Konsernin sisäistä ensivakuutusliikettä ei ole eliminoitu.

Riskit ja riskienhallinta

RISKIENHALLINNAN YLEISET PERIAATTEET TAPIOLA-RYHMÄSSÄ

Henki-Tapiola noudattaa Tapiola-ryhmässä noudatettavaa riskienhallintapolitiikkaa. Siinä on kuvattu menettelytapoina ne yleiset periaatteet, joita sovelletaan pysyväisohjeina Tapiola-ryhmän riskienhallinnan järjestämisessä.

1. Riskienhallinnan lähtökohdat

Tapiolan riskienhallinta perustuu Tapiolassa määriteltyihin riskienhallinnan käsitteisiin, tehtävään, tavoitetilään ja riskinottohalukkuuteen sekä viranomaismääräyksiin. Tavoitteena on edistää asiakkaiden taloudellisen turvan jatkuvuutta ja tukea liiketoiminnan toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumista. Hyvä vakavaraisuus korostuu keskinäisen yhtiömuodon vuoksi.

Riskienhallinta on aktiivista ja ennakoivaa toimintaa, joka tunnistaa, arvioi, rajoittaa, hyödyntää ja valvoo liiketoiminnan uhkia sekä uusia mahdollisuuksia, mitkä johtuvat muuttuvista ulkoisista ja sisäisistä olosuhteista tai Tapiolan omasta strategiasta tahtotilasta.

- Tapiolan riskinottohalukkuus perustuu seuraaville periaatteille.
- Riskinotto tukee strategian ja operatiivisten suunnitelmien taloudellista ja toiminnallista toteutumista.
  - Riskit eivät vaaranna yksittäisen yhtiön, toiminnon tai ryhmän toimintaa tai talouden vakautta.
  - Tapiolan yhtiöt ja toiminnot pysyvät niille määritellyissä riskirajoissa.
  - Riskien vaikutukset ryhmän kaikkiin organisaatio-osiin kyetään tunnistamaan.
  - Tapiolan organisaatio-osien väliset riskisidokset ovat selkeät.

Vastuullisen yritystoiminnan periaatteiden mukaisesti Tapiola huolehtii ja tiedottaa riskeistään sekä niiden hallinnasta siten, että asiakkaat ja muut sidosryhmät luottavat Tapiolaan kumppaninaan.

2. Riskienhallinnan pääalueet

Tapiola-ryhmän vakuutustoiminnan, pankkitoiminnan ja varainhoidon riskiluokituksessa käytetään ylätasolla seuraavaa kolmijakoa:

- toimintaympäristöön ja strategiseen tahtotilaan liittyvät riskit
- taloudelliset riskit
- toiminnalliset riskit

Toiminnalliset riskit	Toimintaympäristöön ja strategiseen tahtotilaan liittyvät riskit	Taloudelliset riskit
<p>Operatiiviset riskit</p> <ul style="list-style-type: none"> • Prosessiriskit • Henkilöstöriskit • Järjestelmäriskit • Juridiset riskit • Tapahtuma-/vahinkoriskit <p>Toiminnan valintoihin liittyvät riskit</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Strategisen tahtotilan valintojen riskit • Markkina-asemaan, kilpailutilanteeseen ja asiakaskäyttämiseen liittyvät riskit • Yleiseen taloudelliseen kehitykseen liittyvät riskit	<ul style="list-style-type: none"> • Vakuutusriskit • Markkinariskit • Luottoriskit • Likviditeettiriskit • Keskittymisriskit

Toimintaympäristöön ja strategiseen tahtotilaan liittyviä riskejä ovat mm.

- strategisen tahtotilan valintoihin liittyvät riskit
- markkina-aseman, kilpailutilanteen tai asiakaskäyttäytymisen muutokset
- yleiseen taloudelliseen kehitykseen liittyvät riskit

Taloudelliset riskit muodostuvat pääasiassa vakuutus-, markkina-, luotto-, likviditeetti- ja keskittymisriskeistä. Näitten riskialaluokkien sisällöt poikkeavat toisistaan riippuen siitä, onko kysymys vakuutustoiminnasta, pankkitoiminnasta tai varainhoidosta.

- Vakuutusriskillä tarkoitetaan vakuutus sopimuksiin liittyvää riskiä, joka johtuu vakuutusten asiakas-, riskin- ja vastuuvälintään liittyvästä riskistä ja vastuuvelan riittävyysriskistä.
- Markkinariskillä tarkoitetaan varojen markkina-arvojen tai vastuiden määrien vaihtelusta aiheutuvaa riskiä, joka johtuu taloudellisen muuttujan kuten koron, osakekurssin, valuuttakurssin tai kiinteistön arvon muutoksesta.
- Luottoriski liittyy vastapuolen maksukyvyttömyyteen tai muuhun laiminlyöntiin sopimuksen mukaisten velvoitteiden täyttämässä tai vastapuolen luottoluokituksen muutokseen.
- Likviditeettiriskillä tarkoitetaan sitä, että yhtiöllä ei ole riittävästi likvidejä varoja käytettävissä tulevien velvoitteiden täyttämiseksi tai että varojen muuttaminen likvideiksi on mahdollista vain ylimääräisillä kustannuksilla.
- Keskittymisriskillä tarkoitetaan sitä, että yhtiö- tai yhtiöryhmätasolla on suuri määrä samaan vastapuoleen tai samoista vastapuolista muodostuvaan kokonaisuuteen liittyviä varoja, vastuuta, taseen ulkopuolisia sitoumuksia ja/tai asiakasriskejä.

Toiminnalliset riskit jakaantuvat operatiivisiin riskeihin ja toiminnan valintoihin liittyviin riskeihin. Operatiivisilla riskeillä tarkoitetaan tappionvaaraa, joka aiheutuu riittämättömistä tai epäonnistuneista sisäisistä prosesseista, henkilöstöstä, järjestelmistä ja ulkoisista tekijöistä. Juridiset/oikeudelliset riskit ja tapahtuma-/vahinkoriskit sisältyvät operatiivisiin riskeihin. Toiminnan valintoihin liittyviä riskejä ovat erilaisiin liiketoiminnan muutostilanteisiin liittyvät riskit (esim. uuden tuotteen tai palvelun käyttöönotto, muutokset jakelukanavissa).

3. Riskienhallintaprosessit

Tapiolan tavoitteena on hallita riskejä kokonaisvaltaisesti osana strategista ja operatiivista toiminnanohjausta. Riskienhallinta tulee järjestää kattavasti siten, että asiakaslohkojen, yhtiöiden ja muiden toimintojen väliset riskisidokset ovat selkeät ja yksiselitteiset ja että riskien syy- ja seuraussuhteet sekä merkitys tunnistetaan.

Kokonaisvaltaisessa riskienhallinnassa riskienhallinta kytkeytyy yrityksen strategiaan, taloudellisiin ja toiminnallisiin tavoitteisiin. Riskien tarkastelunäkökulma kääntyy yksittäisistä toiminnoista ja niihin liittyvistä riskeistä koko yrityksen tasolle. Riskienhallinnan keskeiseksi päämääräksi muodostuu yrityksen taloudellisen ja toiminnallisen kokonaisuuden optimointi riskienhallinnan keinoin.

KOKONAISVALTAINEN RISKIENHALLINTA TAPIOLASSA

Riskien lähteet, hallinta ja toimenpiteet

3.1. Riskienhallinta strategisen suunnittelun ja toteuttamisen yhteydessä

Toimintaympäristöön ja Tapiolan strategiseen tahtotilaan liittyvät merkittävät riskit kartoitetaan, ja niiden toteutumisen todennäköisyys sekä mahdollisen realisoitumisen merkitys arvioidaan perusteellisesti strategiaprosessin yhteydessä kolmen vuoden välein. Päivitys tehdään vuosittain syksyisin samaan aikaan toiminnallisten ja taloudellisten riskien päivitysten kanssa. Menettelynä on ohjeistettu itsearvionti, joka kattaa Tapiolan yhtiöryhmäkokonaisuuden, asiakaslohkot ja yhtiöt sekä ns. tukistrategiat. Menettely toteutetaan strategiaprosessin vastuun ja toteuttamisjärjestyksen mukaisesti.

Tunnistettujen riskien vähentämiseksi ja pienentämiseksi sekä mahdollisuuksien hyödyntämiseksi strategiaprosessin Tapiola-ryhmäkokonaisuuden, asiakaslohkosten ja yhtiöiden vastuulliset tahot suunnittelevat ja ottavat käyttöön riskienhallintatoimenpiteitä. Ne toteutetaan Tapiola-ryhmän organisaatio-osien vuosi- ja jakso-ohjelmissa.

3.2. Taloudellisten riskien hallinta

Taloudellisten riskien hallinta perustuu riskien jatkuvaan ja ohjeistettuun tunnistamiseen, arviointiin, raportointiin ja valvontaan. Eri riskienhallintaan liittyvät tahot kuten aktuaari-, talous-, riskienhallinta-, sijoitus- ja controller-verkostotoiminnot tunnistavat ja arvioivat taloudellisia riskejä ja raportoivat niistä säännönmukaisesti ja kattavasti. Taloudellisten riskien kohdalla viranomaisten määräykset ja heille toimitettavat raportit ja muut selvitykset ohjaavat keskeisesti riskienhallinnan ja sisäisen riski-raportoinnin järjestämistä Tapiola-ryhmän eri yhtiöissä.

3.3. Toiminnallisten riskien hallinta

Vuosisuunnittelussa käytetään ohjeistettua itsearviontimenettelyä, jonka tavoitteena on

- kartoittaa vuosittain merkittävimmät riskit, jotka liittyvät taktisiin valintoihin, niihin liittyviin kilpailuympäristöihin tai ovat oman toiminnan operatiivisia riskejä,
- arvioida riskien toteutumisen todennäköisyys ja merkitys sekä
- priorisoida riskit sekä tuottaa vuosi- ja jaksosuunnitelmiin toimenpiteitä riskien poistamiseksi ja vähentämiseksi sekä mahdollisuuksien hyödyntämiseksi.

Itsearviontimenettely toteutetaan vuosisuunnitteluprosessin vastuun ja toteuttamisjärjestyksen mukaisesti. Riskienhallintatoimenpiteet toteutetaan eri liiketoimintayksiköiden vuosi- ja jakso-ohjelmissa.

Toiminnallisten riskien hallinnassa on lisäksi omat menettelyt ja ohjeistukset seuraavilla osa-alueilla

- prosessiriskien hallinta
- juridisten riskien hallinta
- hankkeiden ja projektien riskienhallinta
- turvallisuusriskien hallinta
- tietoturvariskien hallinta
- yhtiöryhmänä toimimisen riskienhallinta.

Varautumissuunnittelun avulla pyritään ehkäisemään ennalta häiriö- ja kriisitilanteiden syntyminen sekä luomaan edellytykset hallita näitä tilanteita ja niiden seurauksia. Lisäksi Tapiolan omilla vakuutuksilla hallitaan Tapiola-ryhmän kaikkien organisaatio-osien vakuutettavissa olevia riskejä.

4. Riskienhallinnan toteuttamisen ja valvonnan vastuut

Yhtiöiden hallituksilla on kokonaisvastuu yhtiöiden riskienhallinnan järjestämisestä. Hallitukset määrittävät eri toimintojen riskienhallinnan tavoitteet, riskinoton rajat, vastuut, mittarit ja valvontaperiaatteet. Hallitukset vahvistavat vuosittain yhtiöiden riskienhallintasuunnitelmat, varmistavat niiden huomioimisen toimintasuunnitelmissa ja valvovat riskienhallintasuunnitelmien noudattamista. Hallitukset seuraavat säännöllisesti yhtiöidensä riskienhallinnan tilaa ja keskeisimpien riskien kehitystä.

Yhtiöiden toimitusjohtajat ja yhtiöiden muu johto vastaavat yhtiöiden riskienhallintasuunnitelmien käytännön valmistelusta, toteuttamisesta ja toteuttamisen seurannasta. Lohkojohtoryhmien, yhtiöiden johtoryhmien, sijoitustoiminnan johtoryhmien, muiden johtoryhmien ja riskienhallintaan liittyvien eri toimikuntien työjärjestyksissä on määritelty näiden tehtävät riskienhallinnassa ja -valvonnassa. Yhtiöiden liiketoimintayksiköt tunnistavat ja analysoivat toimintaa tai tavoitteita uhkaavat riskit sekä strategia- ja vuosisuunnittelun yhteydessä että päivittäisessä toiminnassa. Liiketoimintayksiköt vastaavat omaan toimintaansa liittyvien riskienhallintatoimenpiteiden toteuttamisesta.

Jokainen Tapiolassa työskentelevä henkilö vastaa riskienhallinnan toteuttamisesta omassa työssään ja on velvollinen kertomaan havaitsemistaan riskeistä tai riskienhallinnan kehittämiskohteista ensisijaisesti omalle esimiehelleen tai muille riskienhallinnan vastuuhenkilöille.

Riskienhallinnan valvonta on vastuutettu aina muulle kuin operatiivisesta toiminnasta vastaavalle taholle. Eri riskienhallintaan liittyvät tahot kuten aktuaari-, compliance-, controller-verkosto-, talous-, riskienhallinta- ja sijoitustoiminnot avustavat yhtiöiden johtoa ja hallituksia riskienhallinnan valvonnan ja riskien seurannan käytännön toteuttamisessa.

Sisäinen tarkastus tukee yhtiöiden johtoa ja hallituksia valvonnan ja riskienhallinnan toteuttamisessa ja kehittämisessä arvioimalla määräajoin riskienhallinnan toteutumista ja menettelytapoja. Hallintoneuvostojen yhteistyövaliokuntaa avustava Tarkastusvaliokunta valvoo ja arvioi osaltaan riskejä. Lisäksi tilintarkastus valvoo riskienhallinnan toteuttamista.

RISKIEN HALLINNAN KOLME TASOA

TASO 1

Liiketoimintajohto • Liiketoimintayksiköt

Tavoitteena on hallita liiketoiminnan riskejä lainsäädännön ja Tapiolan toimintapolitiikkojen mukaisesti.

TASO 2

Aktuaarit • Compliance-toiminnot
• Controller-verkosto • Talouspalvelut
ja keskitetty riskienhallintatoiminto

Tavoitteena on tukea liiketoimintaa riskienhallintaprosessien toteuttamisessa sekä kehittää Tapiolan valmiiksi riskienhallinnassa.

Tavoitteena on valvoa ja raportoida hallituksille ja johdolle, että riskit ja vakuutusvarausasema täyttävät lainsäädännön vaatimukset ja Tapiolan tavoitteet niille.

TASO 3

Sisäinen tarkastus • Tarkastusvaliokunta
• Tilintarkastajat

Tavoitteena on varmistaa riskienhallintaprosessin toimivuus lainsäädännön ja Tapiolan toimintapolitiikkojen vaatimusten mukaisesti.

5. Raportointi

Raportoinnin tavoitteena on tuottaa luotettavaa, kattavaa ja ajan tasalla olevaa taloudellista informaatiota päätöksenteon pohjaksi. Taloudellisen informaation oikeellisuus varmistetaan riittävän ajantasaisella ja tiheällä raportoinnilla, säännöllisillä täsmäytysrutiineilla, kattavilla ja ajan tasalla olevilla dokumentaatioilla raportoinnissa käytettävistä laskentamenetelmistä ja järjestelmistä sekä sillä, että liiketoimintojen päätöksenteko ja raportointitoiminnot on organisatorisesti eriytetty.

Yhtiöiden hallitusten, johtoryhmien, sijoitustoiminnan johtoryhmien ja riskienhallintaan liittyvien eri toimikuntien työjärjestyksissä on määritelty säännönmukaisesti käsiteltävät raportit ja lausunnot, jotka käsittelevät kattavasti keskeisimpiä riskejä ja niiden riskienhallintaa. Valvontaviranomaisten antamissa määräys- ja ohjekokoelmissa määritellään viranomaisille toimitettavat riskeihin ja riskienhallintaan liittyvät raportit ja muut selvitykset

Merkittävistä toteutuneista riskeistä tai 'läheltä piti tilanteista' raportoidaan johtoryhmälle ja tarvittaessa hallitukselle.

HENKI-TAPIOLAN LIIKETOIMINNAN RISKIT

Henki-Tapiolan toiminnan merkittävimmät riskit ovat sijoitustoimintaan liittyvät markkinariskit, henkivakuutustoiminnan vakuutusriskit, toiminnalliset riskit, toimintaympäristöön liittyvät riskit kuten markkina-aseman, kilpailutilanteen tai asiakaskäyttäytymisen muutokset ja strategiaan valintoihin liittyvät riskit. Markkinariski johtuu varojen markkina-arvojen vaihtelusta, sisältäen mm. korkojen, osakekurssien tai valuuttakurssien muutoksen aiheuttaman vaihtelun. Henkivakuutustoiminnan merkittävimmät vakuutusriskit ovat kuolevuuteen, eliniän pituuteen ja sairastuvuuteen liittyvät riskit sekä asiakaskäyttäytymiseen liittyvät sopimusten ja vakuutusmaksujen keskeytymisen riskit. Toiminnalliset riskit jakaantuvat operatiivisiin riskeihin ja käytännön toiminnan valintoihin liittyviin riskeihin.

VAKUUTUSRISKIEN RISKIENHALLINTA

1. Riskien määrittely ja riskienhallintastrategiat

Vastuuelkaan liittyviä riskejä ovat laskuperustekoron tasoon ja takaisinostoihin liittyvä korkoriski, kuolevuuteen ja eliniän pituuteen liittyvä riski ja sairastuvuuteen liittyvät riskit. Korkoriskiä hallitaan suojaamalla johdannaisilla sijoitussalkkuja epävakaisissa markkinatilanteissa, huolehtimalla riittävän vakavaraisuuden ylläpitämisestä, alentamalla vakuutuskantojen laskennallista laskuperustekorkoa vastuita täydentämällä ja käyttämällä tuotteissa takaisinostosanktioita sekä uusissa tuotteissa turvaavan alhaista laskuperustekorkoa.

Kuolevuuteen ja eliniän pituuteen sekä sairastuvuuteen liittyvää riskiä hallitaan huolellisella tuotesuunnittelulla ja vastuunvalinnalla, jälleenvakuuttamalla, seuraamalla vuosittaisin analysein vakuutettujen havaitun kuolleisuuden ja sairastavuuden tasoa ja kehittymistä ja täydentämällä vastuita tarvittaessa. Sairausvakuutuksissa on lisäksi mahdollisuus korottaa maksuja korvausmenon nousua vastaavasti.

2. Riskienhallintaprosessit

Edellä kuvattuja riskejä hallitaan ottamalla ne huomioon vakuutus tuotteiden hinnoitteluprosessissa, asettamalla yksittäisten riskien omavastuut oikeassa suhteessa yhtiön vakavaraisuuteen ja jälleenvakuuttamalla omavastuun ylittävät vastuut sekä katastrofitapahtumista johtuvat vahinkokumulaatiot. Katastrofiriskit on katettu katastrofijälleenvakuutuksella katastrofipoolin kautta. Riskienvalinnassa noudatetaan henkivakuutuksen yleisesti käytössä olevia vastuunvalintaohjeita ja lisäksi tehdään taloudellisen vastuunvalinnan tarkistus vakuutettavan intressin tarkistamiseksi.

Korvausten maksamisen oikeellisuutta varmistetaan seikka-peräisillä työohjeilla ja korvauspäätösten laatua ja oikeellisuutta seurataan satunnaisotannon menetelmin.

3. Vakuutusmatemaattiset oletukset ja mallit

Takuutuottoisen vastuuvelan laskennassa käytetty laskuperustekorko vaihtelee välillä 1,5–4,5 prosenttia. Kuolevuutena käytetään henkivakuutuksessa ja yksilöllisessä eläkevakuutuksessa vuodelta 1987 peräisin olevaa E87-kuolevuutta.

4. Määrällisiä tietoja vakuutusteknisestä vastuuvelasta

Seuraavassa taulukossa on esitetty vakuutusteknisestä vastuuvelan rakenne.

Vuosi 2009	Vastuuvelka Milj. e	%-osuus
Takuutuottoinen vastuuvelka	2 279,3	83,07
Henkivakuutus	851,5	31,03
Yksilöllinen eläkevakuutus	1 149,3	41,88
Yksilöllisen eläkevakuutuksen korkotäydennys	147,3	5,37
Tulevien lisäetujen vastuu	66,8	2,43
Tasotusmäärä	64,5	2,35
Sijoitussidonnainen vastuuvelka	464,7	16,93
Henkivakuutus	210,9	7,69
Yksilöllinen eläkevakuutus	253,8	9,25
Koko vastuuvelka yhteensä	2 744,0	100,0

MARKKINARISKIEN HALLINTA

1. Lähtökohdat ja toimintaperiaatteet

Henki-Tapiola toteuttaa sijoitustoimintaansa tavoitteena vakavaraisuuden turvaaminen ja tuoton maksimointi hallitulla riskipositiolla. Sijoitusten allokaatiota ohjaavat vakavaraisuuden, vastuuvelan rakenteen ja katekelppoisuuden asettamat rajat sekä pääoman tuottovaatimukset. Pitkällä aikavälillä sijoitustuottojen on ylitettävä asiakashyvityspolitiikan mukaiset kokonaistuottotavoitteet. Sijoitustoiminnalla pyritään pitkällä aikavälillä kaikissa olosuhteissa hyvään ja vakaaseen tuottoon pääomariskejä välttäen.

Sijoitukset hajautetaan riittävästi eri instrumenttiluokkien välillä ja sisällä. Yksittäisiä riskejä sekä vastuita ohjataan limiitein ja sijoituskriteerein. Sijoitustoiminnan on turvattava riittävä likviditeetti kaikissa olosuhteissa. Sijoituskannan on oltava myös riittävän yksinkertainen.

2. Markkinariskien hallinnan organisointi

Henki-Tapiolaan perustettiin taseriskien hallintakomitea (ALCO) vuonna 2007. Komitea on yhtiön hallitukselle suoraan raportoiva taseriskien hallinnan ja seurannan asiantuntijaelin, joka vastaa siitä, että yhtiön taseriskien hallinta on asianmukaisesti järjestetty. ALCO laatii yhtiön hallitukselle määräajoin esityksen strategisesta markkinariskinotosta ja sitä koskevasta limiiteistä. Limiitit kattavat sekä sijoitusten hintariskit että korkoriskit mukaan lukien vastuuvelan ominaisuudet ja vaatimukset. ALCO seuraa asettamia riskilimiittejä sekä riskinoton tuloksellisuutta ja raportoi toiminnastaan yhtiön hallitukselle.

Hallitus nimittää sijoitustoiminnan johtoryhmän, joka vastaa sijoitustoiminnan käytännön organisoimisesta ja operatiivisesta markkinariskien valvonnasta.

ERM-toimikunta vastaa hallitukselle riskienhallinnan järjestämisestä sekä riskien ja vakavaraisuuden valvonnasta.

Sijoitustoiminnan ohjeistuksen noudattamista valvoo sisäisen tarkastus.

3. Riskienhallintaprosessit

Riskienhallintaprosessi perustuu ohjeistukseen (sijoitussuunnitelma, johdannaispolitiikka sekä tasehallintakomitean raamitukset sijoitussuunnitelmaan), sen operatiivisen noudattamisen valvontaan, säännölliseen riskiraportointiin ja itsearviointiin.

Yhtiön hallitus vahvistaa vuosittain sijoitussuunnitelman, jossa määritellään sijoituskannan tavoitejakauma ja tuotto-odotukset, instrumenttikohtaiset vaihteluvälit, hajautus- ja likviditeettitavoitteet, päätös- ja toimivaltuudet sekä kuvataan toimintaympäristöä. Hajautusperiaatteilla pyritään turvaamaan riittävä tuottotaso kaikissa markkinaolosuhteissa sekä instrumenttiluokkien sisällä että niiden välillä. Hajautusperiaatteet koskevat eri toimialoja, maita ja sijoituskohteita. Yksittäisiä riskejä sekä vastuita ohjataan limiitein ja sijoituskriteerein. Riittävä likviditeetti turvataan sijoitusrakenteella.

Sijoitussuunnitelmassa käydään myös läpi tulos- ja riskianalyysi.

Johdannaisten käytön osalta on kirjoitettu tarkempi hallituksen vahvistama johdannaispolitiikka, jossa kerrotaan johdannaisten käytön periaatteet.

Johdannaisten avulla rajoitetaan muun muassa osake-, valuutta- ja korkosijoituksiin liittyviä riskejä. Riittäväällä analysoinnilla, hajautuksella, johdannaisilla sekä vastapuoliriskien limiiteillä pyritään turvaamaan toimintavapaus kaikissa markkinaolosuhteissa. Kiinteistöihin liittyviä riskejä analysoidaan erikseen.

Yleisesti käytettyjen markkinariski- ja raportointimenetelmien avulla seurataan sijoitustoiminnan riskejä ja tuottoja. Näiden raporttien avulla seurataan säännöllisesti niin korko-, kiinteistö- kuin osakesijoitusten kehitystä ja riskejä/sekä valvotaan myös sijoitussuunnitelmassa määriteltujen toimintaperiaatteiden noudattamista.

3.1. Markkinariskien ja vakavaraisuuden hallinta

Markkinariskien vaikutusta yhtiön vakavaraisuuteen valvotaan ja hallitaan tällä hetkellä kahden eri järjestelmän mukaisesti: nykyinen vakavaraisuuskäytäntö (Solvenssi I) ja arviolta 2012 voimaan tuleva Solvenssi II -vakavaraisuuskehikko. Lisäksi vakavaraisuutta valvotaan voimassa olevien ryhmittymiä koskevien vakavaraisuussäännösten mukaisesti. Nykyinen vakavaraisuuskäytäntö on lyhyellä tähtämellä merkittävämpi ja rajoittavampi järjestelmä. Merkittävin muutos vakavaraisuuslaskennassa tulee olemaan se, että varojen ohella myös vastuuvetka arvostetaan markkinaehtoisesti käypään arvoon Solvenssi II:ssa. Tällöin vastuuvelan arvo riippuu erityisesti korkotasosta

ja korkoriskin hallinnan merkitys korostuu. Yhtiössä on alettu seuraamaan Solvenssi II -vakavaraisuutta sisäisesti ja tämänhetkisten viranomaisvaatimusten mukaisessa raportoinnissa (henkilyhtiöiden ennakoiva valvonta ja Solvenssi II kvantitatiiviset vaikuttavuustutkimukset) 2008 alusta lähtien. Yhtiössä on meneillään mittavat hankkeet sisäisten Solvenssi II -mallien kehittämiseksi sekä riskienhallinnan että liiketoiminnan tarpeisiin.

Lähtökohtana markkinariskin hallitsemiselle on, että yhtiön vakavaraisuus on turvattu riittävällä todennäköisyydellä seuraavan vuoden ajan. Sijoitusten arvonmuutosriskiä seurataan jatkuvasti todennäköisysmallilla, joka perustuu sijoitusten historialliseen arvonvaihteluun ja sijoitusluokkien väliseen arvonmuutosten riippuvuuteen (korrelaatioon). Riskiä seurataan käytämällä arvonvaihteluna (volatilitteettina) sekä pitkän aikavälin keskimääräisiä arvoja että lyhyemmältä aikaväliltä estimoituja riskitunnuslukuja.

Sijoitustoimintaa ohjataan normaalia tiukemmin tarvittaessa ns. liikennevaloperiaatteiden mukaisesti jatkuvaan markkinariskiseurantaan perustuen. Vihreä valo tarkoittaa tilannetta, jossa omaisuudenhoitajat saavat ja voivat toimia normaalien sijoitussuunnitelman limiittien mukaisesti. Keltainen valo liittyy tilanteeseen, jossa sijoitussuunnitelman puitteissa tapahtuvat sijoitusmarkkinariskien lisäykset tai neutraali sijoitusallokaatio eivät ole enää taseen riskillisyyden kannalta hyväksyttäviä. Punainen valo tarkoittaa tilannetta, jossa taseen riskillisyyden on liian korkea ja tarvitaan riskinvähentämistoimia. Keltaisen ja punaisen valon riskiasemassa määritellään tiukennetut rajoitukset sijoitusriskeille sekä mahdolliset tarvittavat riskinvähentämistoimenpiteet. Kokonaisriski mitoitetaan siten, että toimintapääoma säilyy turvaavalla tasolla myös riskien toteutuessa.

4. Määrällisiä tietoja sijoituskannan riskirakenteesta

Sijoitusten herkkyysanalyysi, joka kuvaa instrumenttien arvoissa tilinpäätöshetkellä tapahtuvan muutoksen vaikutusta vakavaraisuuspääomaan.

	31.12.2009	Muutosten vaikutus		
		Osakekurssit -20 %	Kiinteistöjen arvo -10 %	Korkotaso +1 %-yksikkö
Vakavaraisuus pääoma, milj. e	276,2	-58,8	-33,4	-46,2
Vakavaraisuusaste, %	17,2	-3,7	-2,1	-2,9
Sijoitusten tuotto-%	7,0	-3,5	-2,0	-2,7

TOIMINNALLISTEN RISKIEN HALLINTA

1. Riskien määrittely ja riskienhallintastrategia

Toiminnalliset riskit jakaantuvat operatiivisiin riskeihin ja toiminnan valintoihin liittyviin riskeihin. Operatiivisilla riskeillä tarkoitetaan tappionvaaraa, joka aiheutuu riittämättömistä tai epäonnistuneista sisäisistä prosesseista, henkilöstöstä, järjestelmistä ja ulkoisista tekijöistä. Juridiset / oikeudelliset riskit ja tapah-tuma- / vahinkoriskit sisältyvät operatiivisiin riskeihin. Toiminnan valintoihin liittyviä riskejä ovat erilaisiin liiketoiminnan muutostilanteisiin liittyvät riskit (esim. uuden tuotteen tai palvelun käyttöönotto, muutokset jakelukanavissa).

2. Riskienhallintaprosessit

Vuosisuunnittelussa käytetään ohjeistettua itsearviointimenet-lyä, jonka tavoitteena on

- kartoittaa vuosittain merkittävimmät riskit, jotka liittyvät tak-tisiin valintoihin, niihin liittyviin liiketoimintakilpailuympäristöihin tai ovat oman toiminnan operatiivisia riskejä,
- arvioida riskien toteutumisen todennäköisyys ja merkitys sekä
- priorisoida riskit sekä tuottaa vuosi- ja jaksosuunnitelmiin toi-menpiteitä riskien poistamiseksi ja vähentämiseksi sekä mah-dollisuuksien hyödyntämiseksi.

Yhtiön hallituksella on kokonaisvastuu toiminnallisten riskien hallinnasta. Vuosisuunnittelun yhteydessä toteutettavasta toi-minnallisten riskien itsearviointimenettelystä, sen riskienhallin-tasuunnitelmista ja niiden vaatimista kehittämistoimenpiteistä vastaavat liiketoiminnallisen vastuualueensa osalta asiakasloh-kojen yhtiöryhmäjohtajat, toimitusjohtaja ja liiketoimintayksiköi-den johtajat. Talouspalvelut vastaavat tämän kokonaiskoordinoinnista koko Tapiola-ryhmässä. Controller-verkoston jäsenet koordinoivat liiketoimintayksikkönsä osalta toiminnallisten riskien itsearviointiprosessia ja avustavat riskienhallinnasta vas-tuussa olevaa johtoa sen suorittamisessa.

Toiminnallisten riskien hallinnassa on omat menettelynsä ja vastuutuksensa prosessiriskien, juridisten riskien, hankkei-den ja projektien riskien, turvallisuusriskien ja tietoturvariskien hallintaan. Yhtiön omilla vakuutuksilla hallitaan vakuutettavissa olevia riskejä.

3. Kuvaus olennaisista toiminnallisista riskeistä

Olennaiset toiminnalliset riskit liittyvät usein toiminnan valin-toihin ja niihin liittyviin liiketoimintakilpailuympäristöihin sekä puutteisiin toimintaprosesseissa. Vuosisuunnittelun itsearviointimenettelyn avulla pyritään tunnistamaan ja arvioimaan mer-kittävimmät toiminnalliset riskit. Lisäksi suurimpien riskien koh-dalla määritellään toimenpiteet ja vastuutukset, joilla pyritään hallitsemaan niitä.

Operatiivinen toiminta vakuutusyhtiössä perustuu hyvin vahvasti tietojärjestelmiin, joten erityistä huomiota kiinnitetään järjestelmä- ja tietoturvariskien hallintaan. Vakuutuslaitoksille on säädetty velvollisuus ennalta varautua markkinoiden toimivuuden kannalta välttämättömien toimintojen ylläpitämiseen poikkeusoloissa. Varautumissuunnitelmien laatimisella tähdätään siihen, että pystyttäisiin poikkeusoloissa turvaamaan mm. rahaliikenteen toimivuus, eläkkeiden maksatus ja välttämätön vakuutus- ja korvaustoiminta. Käytännössä tämä tarkoittaa ennakkosuunnitelmia, organisatoristen toimintavalmiuksien luomista ja toiminnan jatkumisen turvaamiseksi etukäteen tehtäviä materiaalisia varajärjestelyjä.

RISKIENHALLINNAN KEHITTÄMINEN VALMISTAUDUTTAESSA SOLVENSSI II: EEN

Vakuutusyhtiöiden vakavaraisuusvalvontajärjestelmän uudistamiseksi on EU:ssa parhaillaan meneillään Solvenssi II -hanke, joka koskee henki- ja vahinkovakuutusyhtiöitä. Tämän hankkeen tavoitteena on luoda kokonaisvaltaisesti vakuutustoiminnan riskit huomioon ottava valvontajärjestelmä, joka tulee voimaan tämän hetkisten arvioiden mukaan 2012. Solvenssi II -hankkeessa on hyvin keskeisessä osassa uusien yhtiön omasta riskiprofiilista riippuvien määrällisten vakavaraisuusvaatimusten kehittäminen.

Solvenssi II:n mukainen vakavaraisuusjärjestelmä tulee koostumaan kolmesta pilarista:

- **Pilari 1:** Määrälliset vakavaraisuusvaatimukset.
- **Pilari 2:** Laadulliset vaatimukset riskienhallinnalle ja sisäiselle valvonnalle sekä vaatimukset siitä, että yhtiö pystyy kokonaisvaltaisesti arvioimaan ja hallitsemaan vakavaraisuutensa ja riskinsä. Säännökset valvojen valvontaprosessista.
- **Pilari 3:** Julkistamisvaatimukset vakavaraisuudesta ja riskeistä.

Tapiolassa on käynnistetty vuonna 2006 kokonaisvaltaisen riskienhallinnan kehittämishanke. Osana tätä ja valmistautumista Solvenssi II:een Tapiola on osallistunut aktiivisesti keskusteluun Solvenssi II:n sisällöstä eri foorumeilla kansainvälisen keskinäisten yhtiöiden edunvalvontajärjestön AMICE:n, Suomen Finanssialan Keskusliiton ja aktuaarijärjestöjen kautta. Lisäksi Henki-Tapiola on osallistunut Solvenssi II:n kvantitatiivisiin vaikuttavuustutkimuksiin (QIS). Näissä tutkimuksissa merkittävä määrä vakuutusyhtiöistä EU:n alueella on testannut eri vaihtoehtoja pilari 1:n vakavaraisuusvaatimukseksi. Seuraava tutkimus (QIS 5) tehdään syksyllä 2010.

Kokonaisvaltaisen riskienhallinnan hankkeessa on tavoitteena kehittää Tapiolalle riskienhallinnan parhaimpia käytäntöjä, jotka tuottavat selkeitä liiketoiminnallisia etuja samalla kuitenkin täyttäen viranomaisten vaatimukset. Henkiyhtiöissä on tällä hetkellä menossa sisäisten liiketoimintamallien kehittämisprojekti, jossa on tähän asti panostettu markkinaehtoisen vastuuvielan laskennan valmiuksien kehittämiseen. Tässä projektissa on tavoitteena luoda laskentamenetelmät ja toimintamallit, joiden avulla pystytään sekä hallitsemaan että hyödyntämään liiketoiminnassa erityisesti taloudellisia riskejä (sijoitustoimintaan ja vakuutustoimintaan liittyvät markkina- ja vakuutusriskit).

Tämän lisäksi tässä hankkeessa on kehitetty ja tehostettu riskienhallinnan organisointia ja hallintoa. Tapiolaan on perustettu controller-verkosto, jonka jäsenien tehtäviin kuuluu mm. avustaa oman liiketoimintayksikön/yhtiön johtoa riskienhallinnan valvonnan ja riskien raportoinnin käytännön toteuttamisessa. Henki- ja vahinkoyhtiöille on perustettu taseenhallintakomitea (ALCO), joka vastaa yhtiöiden taseriskien hallinnasta ja sen valvonnasta ja raportoinnista hallitukselle. Vuonna 2008 aloittivat toimintansa myös henki- ja vahinkoyhtiöiden kokonaisvaltaisen riskienhallinnan (ERM) toimikunnat. Alkuvaiheessa toimikuntien tehtävänä on vastata riskienhallinnan kehittämishankkeen läpiviennistä siten, että hanke täyttää Solvenssi II:n vaatimukset sekä sille asetetut liiketoiminnan vaatimukset.

Osana riskienhallinnan kehittämistä Tapiola-ryhmän riskienhallintapolitiikka ja sisäisen valvonnan politiikka on uudistettu. Näissä politiikoissa määritellään yleiset periaatteet, joita sovelletaan Tapiola-ryhmän riskienhallinnan ja sisäisen valvonnan järjestämisessä.

Tunnuslukujen laskentaperiaatteet

1) Yleiset taloudellista kehitystä kuvaavat tunnusluvut

1.1 Liikevaihto =

Henkivakuutusliiketoiminnan liikevaihto:

- + Vakuutusmaksutuotot ennen jälleenvakuuttajien osuutta
- + Sijoitustoiminnan nettotuotto tuloslaskelmassa
- + Muut tuotot

1.2 Liikevoitto tai -tappio ja kokonaistulos

Henkivakuutusyhtiön tulosanalyysi

Vakuutusmaksutuotot

Sijoitustoiminnan tuotot ja kulut sekä arvonkorotukset, niiden oikaisut ja arvot muutokset

Maksetut korvaukset

Vastuuvelan muutos ennen lisäetuja (asiakasetuja) ja tasoitusmäärän muutosta

Liikekulut

Muut vakuutustekniset tuotot ja kulut

Vakuutustekninen tulos ennen lisäetuja (asiakasetuja) ja tasoitusmäärän muutosta

Muut tuotot ja kulut

Osuus osakkuusyritysten voitoista tai tappioista ¹⁾

Liikevoitto tai -tappio

Tasoitusmäärän muutos

Lisäedut (asiakasedut)

Voitto tai tappio ennen satunnaisia eriä

Satunnaiset tuotot

Satunnaiset kulut

Voitto tai tappio ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja

Tuloverot ja muut välittömät verot

Vähemmistöosuudet ¹⁾

Tilikauden voitto tai tappio

"Muihin vakuutusteknisiin tuottoihin ja kuluihin" sisältyy yhteistakuuerän muutos.

¹⁾ koskee konsernitilinpäätöstä

Kokonaistulos

+ Liikevoitto/-tappio

+/- Taseen ulkopuolisten arvostuserojen, käyvän arvon rahaston ja arvonkorotusrahaston muutos

1.3 A Sijoitustoiminnan nettotuotto sitoutuneelle pääomalle (käyvin arvo)

Sijoitustoiminnan nettotuotto käyvin arvo suhteessa sitoutuneeseen pääomaan lasketaan sijoituslajeittain ja sijoitusten yhteismäärälle ottaen huomioon kauden aikana tapahtuneet kassavirrat.

Kauden tuotto lasketaan ns. mukautettua Dietz'in kaavaa (aika- ja rahapainotettua kaavaa) käyttäen niin, että sitoutunut pääoma lasketaan lisäämällä kauden alun markkina-arvoon kauden aikaiset kassavirrat painotettuina sillä suhteellisella osuudella koko kauden pituudesta, joka on jäljellä tapahtumapäivästä tai tapahtumakuukauden puolivälistä kauden loppuun.

1.3 B Sijoitustoiminnan nettotuottoerittely

+ Sijoitustoiminnan suorat nettotuotot kirjanpidossa

+ Arvonmuutokset kirjanpidossa

+ Arvostuserojen muutos.

1.4. Sijoitusjakauma käyvin arvo

Sijoitussidonnaisen vakuutuksen sijoitukset eivät ole mukana sijoitusjakaumassa.

Korkorahastoista pitkän koron rahastot sisältyvät joukkovelkakirjalainoihin ja lyhyen koron rahastot rahamarkkinasijoituksiin.

Sijoitukset sijoitusrahastoihin ja niihin rinnastettaviin muihin yhteissijoitusyrityksiin, jotka sijoittavat kiinteistöihin ja kiinteistöyhteisöihin luetaan kiinteistösijoituksiin.

Johdannaisten siirtyvissä erissä olevat laskennalliset arvostuserot ja ennakkomaksuissa olevat preemiot kohdistetaan alla olevalle omaisuuserälle.

Sijoituksiin ei oteta mukaan sijoituksiin liittyviä kauppahintasaamisia ja -velkoja.

Sijoitusjakauma sisältää taseen sijoituksiin kuuluvat talletukset.

1.5 Kokonaispääoman tuotto ilman sijoitussidonnaista vakuutusta prosentteina (käyvin arvo) =

± Liikevoitto tai tappio

+ Korkokulut ja muut rahoituskulut

+ Perustekorkokulu

± Arvonkorotusrahastoon/ käyvän arvon rahastoon kirjattu arvonkorotus/peruutus

± Sijoitusten arvostuserojen muutos x 100

+Taseen loppusumma

– Sijoitussidonnaisten vakuutusten vastuuvélka

± Sijoitusten arvostuserot

Tunnusluvun jakaja lasketaan tilikauden ja edellisen tilikauden taseen mukaisten arvojen keskiarvona.

Henkivakuutuksessa perustekorkokululla tarkoitetaan vakuutuksille vuoden aikana hyvitettyä laskuperustekorkoa lisätyn/vähennettynä mahdollisilla laskuperustekoron täydennyksillä.

Tunnusluvussa muihin rahoituskuluihin sisällytetään muut vieraasta pääomasta aiheutuneet erät kuin korkokulut, esimerkiksi tuloslaskelman erin kirjatut korollisen vieraan pääoman kurssivoitot ja -tappiot.

1.6 Henkilöstön keskimääräinen lukumäärä tilikauden aikana

Tunnusluku lasketaan keskiarvona kalenterikuukausien lopussa lasketuista henkilökunnan lukumäärästä. Lukumäärässä otetaan huomioon palveluksessa olleiden henkilöiden mahdollinen osa-aikaisuus. Henkilökuntaan kuuluvaksi lasketaan ne henkilöt, joille maksetaan tilikauden aikana palkkaa.

2) Henkivakuutuksen taloudellista kehitystä kuvaavat tunnusluvut

2.1 Vakuutusmaksutulo =

Vakuutusmaksutulo ennen jälleenvakuuttajien osuutta

2.2 Liikekustannussuhde prosentteina kuormitustulosta =

+ Liikekulut ennen vakuutusten aktivoitujen hankintamenojen muutosta

$\frac{\text{+ Korvausten selvittelykulut}}{\text{Kuormitustulo}} \times 100$

Kuormitustulo on laskuperusteiden mukaan liikekustannusten kattamiseen tarkoitettu erä.

Kuormitustuloon sisällytetään kaikki kuormituserät.

Liikekulut eivät sisällä jälleenvakuutuksen palkkioita.

Liikekustannussuhde prosentteina taseen loppusummasta =

+ Liikekulut ennen vakuutusten aktivoitujen hankintamenojen muutosta

$\frac{\text{+ Korvausten selvittelykulut}}{\text{Taseen loppusumma}} \times 100$

Liikekulut ovat kokonaisliikekulut, kun suhteutetaan taseen loppusummaan.

Taseen loppusumma on aloittavan taseen loppusumma.

2.3 Toimintapääoma tilinpäätöksen mukaisessa valuutassa =

- + Oma pääoma ehdotetun voitonjaon vähentämisen jälkeen
- + Tilinpäätössiirtojen kertymä
- ± Sijoitusten arvostuserot
- ± Laskennalliset verovelat
- + Pääomalainat (Vakuutusvalvontaviraston luvalla)
- Aineettomat hyödykkeet
- ± Muut laissa säädetyt erät

2.4 Toimintapääoma-aste tai -suhde

Toimintapääoman määrä suhteessa sen vähimmäismäärään.

Toimintapääoman vähimmäismäärä määritetään vakuutusyhtiölaissa. Vakuutusyhtiön toimintapääoman on ylitettävä tämä määrä.

2.5 Tasoitusmäärä tilinpäätöksen mukaisessa valuutassa

2.6 Vakavaraisuuspääoma tilinpäätöksen mukaisessa valuutassa =

- + Toimintapääoma
- + Tasoitusmäärä
- + Vähemmistöosuus ¹⁾

¹⁾ koskee konsernitilinpäätöstä

2.6 Vakavaraisuuspääoma prosentteina vastuuvelasta =

$\frac{\text{Vakavaraisuuspääoma}}{\text{Vakuutustekninen vastuovelka - Tasoitusmäärä - 75 \% sijoitussidonnaisten vakuutusten vastuovelka}} \times 100$

Vakuutustekninen vastuovelka lasketaan jälleenvakuuttajien osuuden jälkeen.

Emoyhtiön tuloslaskelma

1 000 e		1.1.2009– 31.12.2009		1.1.2008– 31.12.2008	
VAKUUTUSTEKNINEN LASKELMA					
- HENKIVAKUUTUS					
Vakuutusmaksutulo					
Vakuutusmaksutulo	1	163 782		132 555	
Jälleenvakuuttajien osuus		-83	163 698	-87	132 468
Sijoitustoiminnan tuotot	4		221 624		256 775
Sijoitusten arvonnkorotus			34 221		1 342
Korvauskulut					
Maksetut korvaukset	2	-151 339		-147 544	
Jälleenvakuuttajien osuus		2	-151 337	0	-147 544
Korvausvastuun muutos	13.4	-405		-18 961	
Jälleenvakuuttajien osuus		0	-151 742	0	-18 961
Vakuutusmaksuvastuun muutos	13.4				
Vakuutusmaksuvastuun muutos		-145 417		93 086	
Jälleenvakuuttajien osuus		0	-145 417	0	93 086
Liikekulut	3		-24 626		-23 760
Sijoitustoiminnan kulut	4		-98 156		-226 263
Sijoitusten arvonnkorotuksen oikaisu			-1 120		-64 002
Vakuutustekninen tulos			-1 518		3 141
MUU KUIN VAKUUTUSTEKNINEN LASKELMA					
Henkivakuutuksen tekninen tulos					
-1 518					
3 141					
Muut tuotot	4				
Muut		51 265	51 265	23 243	23 243
Muut kulut	4				
Muut		-22 133	-22 133	-21 317	-21 317
Tuloverot varsinaisesta toiminnasta					
Tilikauden vero		-526		-2 096	
Aikaisempien tilikausien verot		6	-520	-4 227	-6 323
Voitto varsinaisesta toiminnasta /			27 094		-1 256
Voitto satunnaisten erien jälkeen					
27 094					
-1 256					
Tilinpäätössiirrot					
Poistoeron muutos		935		364	
Vapaaehtoisten varausten muutos		0	935	891	1 256
Tilikauden voitto			28 029		0

Emoyhtiön tase

VASTAAVAA, 1 000 e		31.12.2009		31.12.2008	
Aineettomat hyödykkeet					
Muut pitkävaikutteiset menot	9	15 737	15 737	12 811	12 811
Sijoitukset					
Kiinteistösijoitukset	6				
Kiinteistöt ja kiinteistöosakkeet		158 782		127 601	
Lainasaamiset saman konsernin yrityksiltä		121 482		94 232	
Lainasaamiset omistusyhteyserityksiltä		0	280 263	1 518	223 351
Sijoitukset saman konsernin yrityksissä ja omistusyhteyserityksissä	7				
Osakkeet ja osuudet saman konsernin yrityksissä		41		42 693	
Osakkeet ja osuudet omistusyhteyserityksissä		22 472		17 244	
Rahoitusmarkkinavälineet ja lainasaamiset omistusyhteyserityksiltä		2 688		2 730	
Talletukset		20 000	45 201	0	62 667
Muut sijoitukset					
Osakkeet ja osuudet	7	521 652		326 536	
Rahoitusmarkkinavälineet		1 416 119		946 625	
Kiinnelainasaamiset		44 699		6 577	
Muut lainasaamiset	8	52 151		43 919	
Talletukset		22 000	2 056 622	42 580	1 366 237
			2 382 086		1 652 256
Sijoitussidonnaisten vakuutusten katteena olevat sijoitukset	10		466 089		257 664
Saamiset					
Ensivakuutustoiminnasta	16				
Vakuutuksenottajilta		1 275		479	
Jälleenvakuutustoiminnasta		29	1 304	44	523
Muut saamiset			7 670	1 516	2 039
			8 974		
Muu omaisuus					
Aineelliset hyödykkeet					
Kalusto	9	1 089	1 089	829	829
Rahat ja pankkisaamiset			58 155		7 071
Muu omaisuus			117	87	7 987
			59 361		
Siirtosaamiset					
Korot ja vuokrat			32 050	18 913	
Muut siirtosaamiset			7 543	3 467	22 379
			39 593		
Vastaavaa yhteensä			2 971 840		1 955 136

Emoyhtiön tase

VASTATTAVAA, 1 000 e		31.12.2009		31.12.2008	
Oma pääoma	11				
Pohjarahasto		4 482		4 482	
Takuupääoma		32 036		32 036	
Arvonkorotusrahasto		0		336	
Vapaat rahastot		81 485		81 534	
Tilikauden voitto		28 029	146 033	0	118 388
Tilinpäätössiirtojen kertymä	12				
Poistoero		3 277		4 213	
Vapaaehtoiset varaukset		0	3 277	0	4 213
Pääomalainat	18		55 000		37 000
Vakuutustekninen vastuuelka	13				
Vakuutusmaksuvastuu		1 729 026		1 314 611	
Jälleenvakuuttajien osuus		0	1 729 026	0	1 314 611
Korvausvastuu		550 279		203 109	
Jälleenvakuuttajien osuus		0	550 279	0	203 109
Sijoitussidonnaisten vakuutusten vastuuelka	13				
Vakuutustekninen vastuuelka		464 725		259 472	
Jälleenvakuuttajien osuus		0	464 725	0	259 472
Pakolliset varaukset	14				
Muut pakolliset varaukset		53	53	0	0
Jälleenvakuutustallettevelat			0		0
Velat					
Ensivakuutustoiminnasta		62		3	
Jälleenvakuutustoiminnasta		341		44	
Muut velat	16	16 806	17 219	13 364	13 411
Siirtovelat			6 228		4 933
Vastattavaa yhteensä			2 971 840		1 955 136

Emoyhtiön epäsuora rahoituslaskelma

1 000 e	2009		2008	
Liiketoiminnan rahavirta				
Voitto (tappio) varsinaisesta toiminnasta / voitto (tappio) ennen satunnaisia eriä		27 094		-1 256
Oikaisut				
Vakuutusteknisen vastuuvelan muutos	966 838			-74 125
Tytäryhtiösulautumisen osuus	-821 016	145 822		
Sijoitusten arvonalentumiset ja arvonorotukset		-94 054		145 642
Pakollisten varausten muutos		53		0
Suunnitelman mukaiset poistot		4 334		6 793
Muut tuotot ja kulut, joihin ei liity maksua				
Arvonorotusrahaston purkautuminen	-336			
Tytäryhtiösulautumisen vaikutus	-26 786	-27 123		
Muut oikaisut		68 975		-33 682
Rahavirta ennen käyttö pääoman muutosta		125 101		43 373
Käyttö pääoman muutos:				
Lyhytaikaisten korottomien liikesaamisten lisäys (-)/vähennys (+)	-24 149			708
Tytäryhtiösulautumisen osuus	40 605	16 456		
Lyhytaikaisten korottomien velkojen lisäys (+)/vähennys (-)	5 103			-14 593
Tytäryhtiösulautumisen osuus	-11 439	-6 336		
Liiketoiminnan rahavirta ennen rahoituseriä ja veroja		135 221		29 488
Maksetut korot ja maksut muista liiketoiminnan rahoituskuluista		-2 069		-226
Maksetut välittömät verot		-4 762		-2 225
Rahavirta ennen satunnaisia eriä		128 390		27 037
Liiketoiminnan rahavirta		128 390		27 037
Investointien rahavirta				
Investoinnit sijoituksiin (pl. rahavarat)	-846 013			-126 803
Tytäryhtiösulautumisen osuus	830 425	-15 588		
Luovutustulot sijoituksista (pl. rahavarat)		-62 145		36 133
Aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden sekä muun omaisuuden investoinnit ja luovutustulot (netto)	-5 737			-4 995
Tytäryhtiösulautumisen osuus	3 182	-2 556		
Investointien rahavirta		-80 288		-95 665
Rahoituksen rahavirta				
Takuupääoman korotus		0		30 018
Lainojen nostot	18 000			37 000
Tytäryhtiösulautumisen osuus	-18 000	0		
Muu voitajako		-48	-48	-16
Rahoituksen rahavirta		48 054		-1 626
Rahavarojen muutos				
Rahavarat tilikauden alussa		7 071		8 698
Rahavarat tilikauden lopussa		58 155		7 071
Tytäryhtiösulautumisen osuus		-3 030	55 125	

Tuloslaskelman liitteet

1.1 Vakuutusmaksutulo

1 000 e	2009		2008	
Ensiläkevakuutus				
Henkilövakuutus				
Sijoitussidonnainen yksilöllinen henkilövakuutus	46 676		19 976	
Muu yksilöllinen henkilövakuutus	49 367		47 776	
Työntekijäin ryhmähenkilövakuutus	0		0	
Muu ryhmähenkilövakuutus	9 235	105 278	7 680	75 432
Eläkevakuutus				
Sijoitussidonnainen yksilöllinen eläkevakuutus	32 051		30 550	
Muu yksilöllinen eläkevakuutus	26 425	58 476	26 536	57 086
Jälleenvakuutus				27
Vakuutusmaksutulo ennen jälleenvakuuttajien osuutta		163 782		132 555
Jatkuvat vakuutusmaksut		117 216		117 176
Kertamaksut		46 539		15 343
Yhteensä		163 754		132 519
Vakuutusmaksut sopimuksista, jotka oikeuttavat hyvitykseen		85 027		81 992
Vakuutusmaksut sijoitussidonnaisesta vakuutuksesta		78 727		50 527
		163 754		132 519

1.2. Henkilövakuutuksen hyvitysten ja alennusten vaikutus tulokseen

1 000 e	2009		2008	
Hyvitykset				
Henkilövakuutus				
Muu yksilöllinen henkilövakuutus	31 252		293	
Muu ryhmähenkilövakuutus	9	31 261	11	304
Eläkevakuutus				
Muu yksilöllinen eläkevakuutus		16 036		960
		47 298		1 264
Alennukset				
Henkilövakuutus				
Muu yksilöllinen henkilövakuutus		341		373
Muu ryhmähenkilövakuutus		1 270		1 045
		1 611		1 418
		48 909		2 682

2. Maksetut korvaukset ennen jälleenvakuuttajien osuutta

1 000 e	2009		2008	
Ensivakuutus				
Henkivakuutus	100 208		101 625	
Eläkevakuutus	51 080	151 288	45 919	147 544
Jälleenvakuutus		51		0
Maksetut korvaukset yhteensä		151 339		147 544
Josta:				
Takaisinostot	20 389		29 533	
Säästösummien takaisinmaksut	57 919		48 631	
Muut	73 031	151 339	69 380	147 544
Sijoitussidonnaisten vakuutusten osuus maksetuista korvauksista		12 940		20 444

3. Liikekulut sekä henkilöstöä ja toimielinten jäseniä koskevat liitetiedot

3.1. Kokonaisliikekulut toiminnoittain

1 000 e	2009	2008
Maksetut korvaukset	3 883	3 799
Liikekulut	24 626	23 760
Sijoitustoiminnan hoitokulut	2 713	2 466
Muut kulut	22 133	21 317
Yhteensä	53 355	51 342

3.2. Tuloslaskelman erä liikekulut

1 000 e	2009	2008
Vakuutusten hankintamenot		
Ensivakuutuksen palkkiot	3 337	3 495
Tulevan jälleenvakuutuksen palkkiot ja voitto-osuudet	0	0
Muut vakuutusten hankintamenot	6 215	6 154
	9 553	9 649
Vakuutusten hoitokulut	9 871	9 265
Hallintokulut	5 213	4 858
Menevän jälleenvakuutuksen palkkiot ja voitto-osuudet	-12	-13
Yhteensä	24 626	23 760

3.3. Henkilöstöä ja toimielinten jäseniä koskevat liitetiedot

3.3.1. Henkilöstökulut

1 000 e	2009	2008
Palkat ja palkkiot	18 886	16 436
Eläkekulut	3 766	3 666
Muut henkilösivukulut	1 028	1 011
Yhteensä	23 680	21 114

3.3.2. Johdon palkat ja palkkiot, eläkesitoumukset, rahalainat ja niiden ehdot sekä vakuudet ja vastuusitoumukset

1 000 e		2009	2008
Toimitusjohtaja ja varatoimitusjohtaja			
Palkat ja palkkiot		203	196
Eläkesitoumukset	Toimitusjohtajan eläkeikä/eroamisikä 63 vuotta ja varatoimitusjohtajan lainmukainen		
Annetut rahalainat ja niiden ehdot	Ei annettu rahalainoja		
Annetut vakuudet ja vastuusitoumukset	Ei annettu vakuuksia ja vastuusitoumuksia		
Hallitus ja hallituksen varajäsenet			
Palkat ja palkkiot		245	254
Eläkesitoumukset	Yhtiöön toimitusteessa oleville hallituksen jäsenille ja varajäsenille on eläkeikäksi sovittu 60–63 vuotta.		
Annetut rahalainat ja niiden ehdot	Ei annettu rahalainoja		
Annetut vakuudet ja vastuusitoumukset	Ei annettu vakuuksia ja vastuusitoumuksia		
Hallintoneuvosto			
Palkat ja palkkiot		53	49
Eläkesitoumukset	Ei eläkesitoumuksia.		
Annetut rahalainat ja niiden ehdot	Ei annettu rahalainoja		
Annetut vakuudet ja vastuusitoumukset	Ei annettu vakuuksia ja vastuusitoumuksia		

3.3.3. Henkilöstön keskimääräinen lukumäärä tilikauden aikana

	2009	2008
Konttorihenkilöstö	2	2
Myyntihenkilöstö	-	-
Kiinteistöhenkilöstö	-	-

3.4 Tilintarkastajan palkkiot eriteltyinä toimeksiantoryhmittäin

1 000 e	2009	2008
Tilintarkastus	81	78
Tilintarkastuslain 1§:n 1:n momentin 2 kohdassa tarkoitetut toimeksiannot	13	0
Veroneuvonta	3	16
Muut palvelut	17	4
Yhteensä	114	98

4.1 Sijoitustoiminnan nettotuoton erittely

1 000 e	2009		2008	
Sijoitustoiminnan tuotot				
Tuotot sijoituksista saman konsernin yrityksiin				
Korkotuotot	313		902	
Muut tuotot	0	313	0	902
Tuotot sijoituksista omistusyhteisyrityksiin				
Korkotuotot	103	103	437	437
Tuotot kiinteistösijoituksista saman konsernin yrityksiin				
Korkotuotot	4 729	4 800	3 088	
Muut tuotot	71		106	3 194
Tuotot kiinteistösijoituksista muihin yrityksiin				
Korkotuotot	91		31	
Muut tuotot	18 393	18 484	21 799	21 830
Tuotot muista sijoituksista				
Osinkotuotot	8 195		7 206	
Korkotuotot	42 731		43 481	
Muut tuotot	30 226	81 152	109 752	160 438
Yhteensä		104 852		186 801
Arvonalentumisten palautukset		78 963		9 980
Myyntivoitot		37 809		59 994
Yhteensä		221 624		256 775

4.1. Sijoitustoiminnan nettotuoton erittely

1 000 e	2009		2008	
Sijoitustoiminnan kulut				
Kulut kiinteistösijoituksista				
Saman konsernin yritykset	-9 280		-7 676	
Muut yritykset	-4 660	-13 940	-5 718	-13 393
Kulut muista sijoituksista		-37 649		-92 174
Korkokulut ja muut vieraan pääoman kulut				
Saman konsernin yritykset	-27		-250	
Muut yritykset	-2 381	-2 408	-555	-806
Yhteensä		-53 998		-106 374
Arvonalentumiset ja poistot				
Arvonalentumiset	-18 009		-92 962	
Rakennusten suunnitelmapoistot	-1 813	-19 822	-3 066	-96 028
Myyntitappiot		-24 336		-23 861
Yhteensä		-98 156		-226 263
Sijoitustoiminnan nettotuotto ennen arvonkorotuksia ja niiden oikaisua		123 468		30 512
Sijoitusten arvonkorotus	34 221		1 342	
Sijoitusten arvonkorotuksen oikaisu	-1 120	33 100	-64 002	-62 660
Sijoitustoiminnan nettotuotto tuloslaskelmassa		156 568		-32 148

4.2. Sijoitussidonnaisten vakuutusten sijoitustoiminnan tuotot

1 000 e	2009		2008	
Sijoitustoiminnan tuotot	5 191		3 005	
Sijoitustoiminnan kulut	-3 846	1 345	-10 037	-7 033
Sijoitustoiminnan nettotuotto ennen arvonkorotuksia ja niiden oikaisua sekä arvonalennuksia ja niiden palautuksia				
Sijoitusten arvonkorotus	34 156		1 342	
Sijoitusten arvonkorotusten oikaisu	-944		-49 093	
Arvonalentumiset	-24		-38 070	
Arvonalentumisten palautukset	37 352	70 540	267	-85 554
Sijoitustoiminnan nettotuotto tuloslaskelmassa		71 885		-92 586

4.3. Muiden tuottojen ja kulujen erittely

1 000 e	2009		2008	
Muut tuotot				
Liitännäistoiminnan tuotot		24 477		23 150
Palvelumyynti yhteistoimintayhtiöille		1		87
Tytäryhtiösulautumisesta		26 786		0
Muut muut tuotot		0		6
		51 265		23 243
Muut kulut				
Liitännäistoiminnan kulut		21 970		21 285
Palvelumyyntien kulut		0		0
Henkilöstörahasiirto		163		32
Muut muut kulut		0		0
		22 133		21 317

Taseen liitteet

5.1 Sijoitusten käypä arvo ja arvostusero

1 000 e	2009 Jäljellä oleva hankintameno	2009 Kirjanpitoarvo	2009 Käypä arvo	2008 Jäljellä oleva hankintameno	2008 Kirjanpitoarvo	2008 Käypä arvo
Sijoitukset						
Kiinteistösijoitukset						
Kiinteistöt	15 614	20 242	30 954	25 477	30 442	58 506
Kiinteistöosakkeet saman konsernin yrityksissä	57 455	85 044	104 101	38 336	66 095	83 317
Kiinteistöosakkeet omistusyhteisyhteisissä	1 048	1 048	976	973	973	971
Muut kiinteistöosakkeet	51 717	52 448	65 221	29 355	30 092	37 724
Kiinteistöjen vuokraoikeuksien hankintamenot	0	0	0	0	0	0
Lainasaamiset saman konsernin yrityksiltä	121 482	121 482	121 482	94 232	94 232	94 232
Lainasaamiset omistusyhteisyhteisiltä	0	0	0	1 518	1 518	1 518
	247 316	280 263	322 734	189 891	223 351	276 267
Sijoitukset saman konsernin yrityksissä						
Osakkeet ja osuudet	41	41	41	42 693	42 693	42 693
Lainasaamiset	0	0	0	0	0	0
	41	41	41	42 693	42 693	42 693
Sijoitukset omistusyhteisyhteisissä						
Osakkeet ja osuudet	22 472	22 472	22 472	17 244	17 244	17 244
Rahamarkkinavälineet ja lainasaamiset	2 688	2 688	2 688	2 730	2 730	2 730
Talletukset	20 000	20 000	20 000	0	0	0
	45 160	45 160	45 160	19 974	19 974	19 974
Muut sijoitukset						
Osakkeet ja osuudet	521 652	521 652	589 412	326 536	326 536	341 684
Rahoitusmarkkinavälineet	1 416 119	1 416 119	1 456 790	946 625	946 625	951 304
Kiinnelainasaamiset	44 699	44 699	44 699	6 577	6 577	6 577
Muut lainasaamiset	52 151	52 151	52 151	43 919	43 919	43 919
Talletukset	22 000	22 000	22 000	42 580	42 580	42 580
Muut sijoitukset	0	0	0	0	0	0
	2 056 622	2 056 622	2 512 986	1 366 237	1 366 237	1 386 064
	2 349 138	2 382 086	2 532 986	1 618 796	1 652 256	1 724 998

5.1 Sijoitusten käypä arvo ja arvostusero

1 000 e	2009		2008	
Rahoitusmarkkinavälineiden jäljellä oleva hankintameno sisältää:				
Korkotuotoiksi (+) tai niiden vähennykseksi (-) jaksotettua nimellisarvon ja hankintamennon erotusta	-2 917		-1 554	
Indeksiin sidottujen lainojen tuottoa	0	-2 917	0	-1 554
Kirjanpitoarvo sisältää				
Tuloutettuja arvonorotuksia	27 430		27 606	
Muita arvonorotuksia	5 518	32 948	5 854	33 460
Arvostusero (käyvän arvon ja kirjanpitoarvon erotus)		150 901		72 742

5.2 Ei-suojaavien johdannaisten arvostusero

1 000 e	2009	2008
Ei-suojaavien johdannaisten arvostusero	17	1 652

6. Kiinteistösisjoitukset

1 000 e	2009 Kiinteistöt ja kiinteistöosakkeet	2009 Lainasaamiset saman konsernin yrityksiltä	2009 Lainasaamiset omistusyhteisyrityksiltä
Kiinteistösisjoitusten muutokset:			
Hankintameno 1.1.	130 064	94 232	1 518
Lisäykset	3 856	35 986	0
Lisäys, tytäryhtiösulautuminen	46 567	30 966	
Vähennykset	-11 134	-39 702	-1 518
Siirrot erien välillä	0	0	0
Hankintameno 31.12.	169 352	121 482	0
Kertyneet poistot 1.1.	-14 577		
Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot	1 005		
Tilikauden poistot	-808		
Kertyneet poistot 31.12.	-14 380		
Arvonalentumiset 1.1.	-22 605		
Vähennysten ja siirtojen arvonalentumiset	0		
Tilikauden arvonalentumiset	-1 140		
Lisäys, tytäryhtiösulautuminen	-7 252		
Arvonalentumisten palautukset	600		
Arvonalentumiset 31.12.	-30 397		
Arvonkorotukset 1.1.	34 719		
Lisäykset	0		
Vähennykset	-512		
Siirrot erien välillä	0		
Arvonkorotukset 31.12.	34 206		
Kirjanpitoarvo 31.12.	158 782	121 482	
Omassa käytössä olevat kiinteistöt ja kiinteistöosakkeet:	2009		
Jäljellä oleva hankintameno	15 444		
Kirjanpitoarvo	16 980		
Käypä arvo	19 879		

7. Sijoitukset saman konsernin yrityksissä ja omistusyhteisyhteisöissä

1 000 e	2009	2008
Osakkeet ja osuudet saman konsernin yrityksissä		
Hankintameno 1.1.	42 693	12 683
Lisäykset	2 134	30 011
Vähennykset, tytäryhtiösulautuminen	-44 786	
Vähennykset	0	0
Siirrot erien välillä	0	0
Hankintameno 31.12.	41	42 693
Kirjanpitoarvo 31.12.	41	42 693
Osakkeet ja osuudet omistusyhteisyhteisöissä		
Hankintameno 1.1.	17 244	15 415
Lisäykset	1	1 830
Lisäykset, tytäryhtiösulautuminen	5 231	
Vähennykset	-4	0
Siirrot erien välillä	0	0
Hankintameno 31.12.	22 472	17 244
Kirjanpitoarvo 31.12.	22 472	17 244
Yhteensä	22 513	59 937

7.1. Sijoitukset saman konsernin yrityksissä

1 000 e		Osuus	Oma pääoma	Tilikauden
Osakkeet ja osuudet	Kotipaikka	osakkeista %	1 000 e	voitto/tappio
Omaeläke Oy	Espoo	90,00	10	0
Tapiolan Pankkineuvonta Oy	Espoo	100,00	9	0
Varepa Ky	Espoo	100,00	10	0
Rekra Oy	Espoo	100,00	9	0
Sasnep Ky	Espoo	100,00	10	0
Yhteensä			49	0

7.2. Sijoitukset omistusyhteisyhteisöissä

1 000 e		Osuus	Oma pääoma	Tilikauden
Osakkeet ja osuudet	Kotipaikka	osakkeista %	1 000 e	voitto/tappio
Kiinteistö-Tapiola Oy	Espoo	50,00	1 110	521
Tapiola Pankki Oy	Espoo	19,65	67 123	114
Tapiolan Alueen Kehitys Oy	Espoo	27,42	53	19
Tieto-Tapiola Oy	Espoo	33,33	2 169	277
Vakuutusneuvonta Aura Oy	Espoo	33,33	12	0
Vakuutusneuvonta Pohja Oy	Espoo	33,33	12	0
Yhteensä			70 481	932

7.3 Muut sijoitukset, osakkeet ja osuudet

Arvopaperi	Osuus osakkeista %	Määrä	Kirjanpitoarvo 1 000 e	Käypä arvo 1 000 e
Kotimaiset yhtiöt, noteeratut				
Amer Sports Oyj	0,39	471 664	2 562	3 302
Fortum Oyj	0,03	241 668	1 969	4 584
Kesko Oyj	0,11	111 960	2 298	2 584
Kone Oyj	0,08	200 000	3 425	5 992
Lassila & Tikanoja Oyj	1,19	460 267	3 852	7 360
Metso Oyj	0,03	43 587	835	1 074
Nokia Oyj	0,02	595 300	5 310	5 310
Sanoma Oyj	0,15	242 113	2 418	3 816
Stockmann Oyj	0,30	211 303	3 731	4 015
Vacon Oyj	0,97	147 700	1 034	3 944
Vaisala Oyj	1,41	161 500	4 054	4 054
Muut		417 409	1 237	3 503
Yhteensä			32 724	49 536
Kotimaiset yhtiöt, noteeraamattomat				
Fingrid Oyj	1,41	47	1 581	1 581
Henkivakuutusosakeyhtiö Retro	19,43	13 598	1 209	1 209
Keskinäinen Vakuutusyhtiö Tapiola	80,00	168	1 413	1 413
Satel Oy	9,90	490	1 340	1 524
Sato Oyj	3,58	1 625 860	8 612	12 357
Muut		4 098 762	4 474	4 669
Yhteensä			18 627	22 752

7.3 Muut sijoitukset, osakkeet ja osuudet

Arvopaperi	Osuus osakkeista %	Kirjanpitoarvo 1 000 e	Käypä arvo 1 000 e	Kotivaltio
Ulkomaiset yhtiöt, noteeratut				
Adidas	0,05	4 268	4 268	Saksa
Allianz	0,01	2 648	3 164	Saksa
ABB	0,01	2 676	2 970	Sveitsi
BNP	0,00	3 019	3 019	Ranska
Carl Zeiss Meditec	0,40	3 260	4 081	Saksa
DnB NOR	0,04	4 054	4 352	Norja
Drägerwerk Ag -Vorzugakt	1,10	2 080	2 080	Saksa
E.ON	0,01	2 180	3 972	Saksa
Ekornes	0,62	3 296	3 296	Norja
Electricite De France	0,01	4 114	4 114	Ranska
Estee Lauder	0,06	1 993	2 219	Yhdysvallat
France Telecom	0,01	4 183	4 183	Ranska
Fresenius Medical Care	0,03	2 644	2 771	Saksa
Gdf Suez	0,01	3 387	3 649	Ranska
GlaxoSmithKline	0,00	3 548	3 676	Iso-Britannia
Granite Construction	0,38	3 203	3 458	Yhdysvallat
Heineken	0,02	2 004	2 640	Alankomaat
Hennes & Mauritz	0,02	3 672	5 039	Ruotsi
Hochtief	0,11	2 860	4 097	Saksa
Johnson & Johnson	0,00	2 117	2 155	Yhdysvallat
Kappahl Holding	0,63	2 935	3 343	Ruotsi
Kellogg	0,01	1 475	1 629	Yhdysvallat
KloECKner & Co	0,29	3 250	3 454	Saksa
Lonza Group	0,04	886	886	Sveitsi
LVMH Moet Hennessy Louis Vuitton	0,01	2 829	3 527	Ranska
Medtronic	0,01	2 945	3 083	Yhdysvallat
Nestle	0,00	2 436	3 316	Sveitsi
Novozymes	0,12	3 958	4 586	Tanska
Polo Ralph Lauren	0,13	2 640	4 104	Yhdysvallat
Procter & Gamble	0,00	2 664	2 946	Yhdysvallat
Qiagen	0,06	2 023	2 187	Alankomaat
Reed Elsevier	0,07	3 752	4 085	Alankomaat
Royal Dutch Shell	0,00	3 589	3 755	Alankomaat
Sanofi-Aventis	0,01	3 843	3 843	Ranska
Statoil	0,01	2 105	3 245	Norja
Symrise	0,20	3 573	3 573	Saksa
SAP	0,01	2 878	2 970	Saksa
SCA	0,04	2 383	2 383	Ruotsi
Telefonica	0,00	3 904	3 904	Espanja
TeliaSonera	0,01	2 123	2 752	Ruotsi
Tesco	0,01	4 506	4 506	Iso-Britannia
Total	0,00	3 078	4 023	Ranska
United Technologies	0,01	3 961	4 664	Yhdysvallat
Vivendi	0,01	2 703	2 703	Ranska
Waste Management	0,03	3 004	3 490	Yhdysvallat
Zimmer Holdings	0,04	3 894	3 894	Yhdysvallat
Muut		492	689	
Yhteensä		139 031	156 743	
Ulkomaiset yhtiöt, noteeraamattomat				
Muut		313	315	
Yhteensä		313	315	

7.3 Muut sijoitukset, osakkeet ja osuudet

Arvopaperi	Kirjanpitoarvo 1 000 e	Käypä arvo 1 000 e	Kotivaltio
Sijoitusrahastot			
FOURTON ODYSSEUS	400	565	Suomi
FOURTON STAMINA	403	573	Suomi
Liongate Multi-Strategy Fund Segregated Portfolio	8 075	8 075	Luxemburg
Robeco Lux-o-rente	2 306	2 712	Ranska
Tapiola Aasia-Tyynimeri	4 953	4 953	Suomi
Tapiola Eurooppa	506	657	Suomi
Tapiola High Yield	28 647	38 422	Suomi
Tapiola Hyvinvointi	8 413	8 852	Suomi
Tapiola Itä-Eurooppa	1 801	2 377	Suomi
Tapiola Japani	5 203	5 203	Suomi
Tapiola Kassakorko	8	8	Suomi
Tapiola Kehittyvät Markkinat	5 010	11 197	Suomi
Tapiola Kiinteistö	3 801	3 801	Suomi
Tapiola Lyhytkorko	29 801	31 579	Suomi
Tapiola Maailma 20	1 112	1 200	Suomi
Tapiola Pitkäkorko	20 061	23 804	Suomi
Tapiola Suomi	986	1 102	Suomi
Tapiola Trendi	4 767	6 434	Suomi
Tapiola Tulevaisuus	3 162	3 162	Suomi
Tapiola USA	4 966	4 966	Suomi
Tapiola Yrityskorko	29 082	31 676	Suomi
Tapiola 2045	623	623	Suomi
Yhteensä	164 086	191 941	

7.3 Muut sijoitukset, osakkeet ja osuudet

Arvopaperi	Kirjanpitoarvo	Käypä arvo	Kotivaltio
Pääomasijoitusrahastot			
Aberdeen European Shopping Property Fund SICAV	976	976	Luxemburg
Aberdeen Property Funds SICAV Pan-Nordic	4 018	4 018	Luxemburg
Altor Fund III	676	676	Jersey
Apax Europe VII - B, L.P.	3 441	3 441	Iso-Britannia
AXA LBO Fund IV	2 413	2 413	Ranska
AXA Secondary Fund IV L.P.	1 657	1 657	Jersey
Bio Fund Ventures III Ky	636	636	Suomi
Bowmark Capital Partners IV, L.P.	512	512	Iso-Britannia
Bridgepoint Europe III, L.P.	2 774	2 774	Iso-Britannia
Capman Equity VII A L.P.	2 091	2 302	Guernsey
Capvis Equity III L.P.	901	901	Jersey
Eqvitec Technology Fund II Ky	1 500	1 500	Suomi
Eqvitec Technology Fund III K/S	697	697	Tanska
European Added Value Fund, L.P.	4 311	4 311	Iso-Britannia
Gresham 4A	1 090	1 090	Iso-Britannia
Indigo Capital V L.P.	2 675	2 675	Iso-Britannia
Industri Kapital 2000 Limited Partnership XI	1 944	2 189	Jersey
Industri Kapital 2004 Limited Partnership I	689	689	Jersey
Industri Kapital 2004 Limited Partnership III	1 378	1 378	Jersey
Industri Kapital 2007 Limited Partnership III	2 484	2 659	Jersey
ING Real Estate European Industrial Fund C.V.	6 464	6 464	Alankomaat
Lindsay Goldberg III L.P.	565	565	Yhdysvallat
MB Equity Fund III Ky	1 492	1 492	Suomi
MGP Europe Fund III	1 687	1 687	Iso-Britannia
Nexit INFOCOM II L.P.	1 374	1 374	Guernsey
Partners Group Secondary L.P.	1 691	1 715	Yhdysvallat
Partners Group U.S. Venture 2004, L.P.	848	848	Yhdysvallat
Paul Capital Top Tier Investments III, L.P.	1 890	1 890	Yhdysvallat
Paul Capital Top Tier Investments IV, L.P.	965	965	Yhdysvallat
PBW II Real Estate Fund S.A.	5 892	5 892	Luxemburg
Rockspring PanEuropean Limited Partnership	7 889	7 889	Iso-Britannia
Tapiola KR I Ky	37 778	37 778	Suomi
Tapiola KR III Ky	44 514	44 514	Suomi
Tapiola KR IV Ky	2 654	2 654	Suomi
The Fourth Cinven Fund (No. 4) Limited Partnership	4 969	4 969	Iso-Britannia
TPG Partners VI, LP	1 462	1 462	Yhdysvallat
Muut	7 873	8 471	
Yhteensä	166 871	168 125	
Muut sijoitukset, osakkeet ja osuudet yhteensä	521 652	589 412	

7.4. Sijoitussidonnaisen vakuutuksen katteena olevat sijoitukset

Arvopaperi	Kotivaltio	Käypä arvo	Kirjanpitoarvo
Sijoitusrahastot			
BGF European A2 - EUR	Luxemburg	3 478	3 478
BGF Latin American A - EUR	Luxemburg	2 611	2 611
BGF World Healthscience Fund Acc EUR	Luxemburg	696	696
Evli 17.10.2011 I/2006 Europe & Japan index-linked	Suomi	579	579
Evli Aasian Helmet 18.10.2013 PP	Suomi	575	575
Evli Alpha Bond B	Suomi	4 528	4 528
Evli Corporate Bond B	Suomi	4 021	4 021
Evli European High Yield B	Suomi	5 921	5 921
Evli European Investment Grade B	Suomi	6 398	6 398
Evli Global Infrastructure B	Suomi	882	882
Evli Global Multi Manager 40 B	Suomi	595	595
Evli Global Multi Manager 75 B	Suomi	1 501	1 501
Evli Greater Russia 13.12.2010 index-linked	Suomi	792	792
Evli Greater Russia B	Suomi	2 672	2 672
Evli Money Manager+ B	Suomi	2 185	2 185
Evli Nordic Dividend B	Suomi	2 536	2 536
Evli Ruble Debt B	Suomi	580	580
Evli Select B	Suomi	3 616	3 616
Evli Suomikori 06.03.2013 PP index-linked	Suomi	532	532
Evli Sustainable Climate B	Suomi	2 493	2 493
Evli Tavoitekorko B	Suomi	12 178	12 178
Ignis Argonaut European Alpha - A Acc	Iso-Britannia	1 281	1 281
Invesco Pan European Structured Equity Acc EUR	Irlanti	1 277	1 277
JPM Global Focus A Acc EUR (hedged)	Luxemburg	2 503	2 503
JPM US Select Equity A EUR hedged	Luxemburg	840	840
Seligson Aasia A	Suomi	1 501	1 501
Seligson Euro Obligaatio A	Suomi	1 369	1 369
Seligson Eurooppa -indeksirahasto A	Suomi	4 057	4 057
SELIGSON GLB TOP 25-A	Suomi	6 026	6 026
Seligson Global Top 25 Pharmaceuticals A	Suomi	4 925	4 925
SELIGSON PHOEBUS-A	Suomi	524	524
Seligson Rahamarkkina AAA	Suomi	1 362	1 362
Seligson Russian Pros Euro A	Suomi	8 979	8 979
Seligson Suomi-indeksirahasto	Suomi	6 156	6 156
Tapiola 2010	Suomi	12 733	12 733
Tapiola 2015	Suomi	26 321	26 321
Tapiola 2020	Suomi	33 093	33 093
Tapiola 2025	Suomi	50 916	50 916
Tapiola 2035	Suomi	14 553	14 553
Tapiola 2045	Suomi	2 237	2 237
Tapiola Aasia-Tyynimeri	Suomi	5 763	5 763
Tapiola Eurooppa	Suomi	20 330	20 330
Tapiola High Yield	Suomi	10 898	10 898
Tapiola Hyvinvointi	Suomi	8 211	8 211
Tapiola Itä-Eurooppa	Suomi	682	682
Tapiola Japani	Suomi	1 873	1 873
Tapiola Kassakorko	Suomi	3 151	3 151
Tapiola Kehittyvät Markkinat	Suomi	30 089	30 089
Tapiola Kiinteistö	Suomi	2 549	2 549
Tapiola Lyhytkorko	Suomi	4 724	4 724
Tapiola Maailma 20	Suomi	1 880	1 880
Tapiola Maailma 50	Suomi	25 896	25 896
Tapiola Maailma 80	Suomi	41 096	41 096
Tapiola Pitkäkorko	Suomi	21 588	21 588
Tapiola Suoja	Suomi	501	501
Tapiola Suomi	Suomi	6 537	6 537
Tapiola Trendi	Suomi	11 346	11 346
Tapiola Tulevaisuus	Suomi	4 606	4 606
Tapiola USA	Suomi	6 046	6 046
Tapiola Yrityskorko	Suomi	11 342	11 342
Muut		6 869	6 869
Yhteensä		466 003	466 003
Muut sijoitukset		86	86
Sijoitussidonnaisen vakuutuksen katteena olevat sijoitukset		466 089	466 089

8. Muut sijoitukset

8.1. Muut lainasaamiset vakuuden mukaan eriteltynä

1 000 e	2009	2008
Vakuutuskirja	1 864	2 045
Muu vakuus	0	20
Jäljellä oleva hankintameno	1 864	2 064
Ei vakuudelliset jäljellä oleva hankintameno yhteensä	50 287	41 885
Muut lainasaamiset yhteensä	52 151	43 919

8.2. Pääomalainojen yhteismäärä

1 000 e	2009	2008
Muut lainasaamiset	847	855
Jäljellä oleva hankintameno yhteensä	847	855

9. Aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden muutokset

1 000 e	2009 Aineettomat oikeudet ja pitkävaikutteiset menot	2009 Kalusto
Hankintameno 1.1.	22 241	3 390
Edellisenä vuonna loppuun poistetut	-3 042	0
Hankinnat	2 219	441
Tytäryhtiösulautumisesta	3 015	136
Myyntit ja romutukset	-149	0
Siirrot erien välillä	0	0
Hankintameno 31.12.	24 284	3 967
Kertyneet suunnitelmapoistot 1.1.	-9 430	-2 561
Edellisenä vuonna loppuun poistetut	3 042	0
Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot	45	0
Tilikauden poistot	-2 204	-318
Kertyneet suunnitelmapoistot 31.12.	-8 548	-2 878
Kirjanpitoarvo 31.12.	15 737	1 089

10. Sijoitussidonnaisten vakuutusten katteena olevat sijoitukset

1 000 e	2009 Alkuperäinen hankintameno	2009 Käypä arvo (=kirjanpitoarvo)	2008 Alkuperäinen hankintameno	2008 Käypä arvo (=kirjanpitoarvo)
Sijoitussidonnaisten vakuutusten katteena olevat sijoitukset				
Osakkeet ja osuudet	421 568	462 516	288 999	252 730
Rahoitusmarkkinavälineet	3 422	3 487	3 123	2 971
Johdannaissopimukset	0	0	0	0
Talletukset ja muut sijoitukset	0	0	0	0
Saamiset vakuutusmaksunvälittäjiltä	24	24	1 838	1 838
Rahat ja pankkisaamiset	62	62	126	126
Kertyneet korot	0	0	0	0
Yhteensä	425 076	466 089	294 085	257 664
Etukäteen hankitut sijoitukset	1 586	1 747	0	0
Sijoitussidonnaisten vakuutusten vastuuelkaa vastaavat sijoitukset	423 490	464 342	294 085	257 664
Rahat ja pankki- yms saamiset sisältävät tilinpäätöshetkellä voimassa olevien maksettujen vakuutusten nettomaksuja, joita ei vielä ole sijoitettu	62		126	

11.1. Oman pääoman muutokset

1 000 e	1.1.2009	Lisäykset	Vähennykset	31.12.2009
Pohjarahasto	4 482	0	0	4 482
Takuupääoma	32 036	0	0	32 036
Arvonkorotusrahasto	336	0	-336	0
Varmuusrahasto	81 455	0	0	81 455
Käyttörahasto	79	0	-48	31
Tilikauden voitto	0	28 029	0	28 029
Oman pääoman muutokset yhteensä	118 388	28 029	-384	146 033

11.2. Laskelma voitonjakokelpoisista varoista

1 000 e	2009
Tilikauden voitto	28 029
+ Muu vapaa oma pääoma	
Varmuusrahasto	81 455
Käyttörahasto	31
Voitonjakokelpoiset varat yhteensä	109 515

12. Tilinpäätössiirtojen kertymä

1 000 e	2009	2008
Poistoero		
Kertynyt poistoero 1.1.	4 213	4 577
Lisäykset	0	87
Lisäys tytäryhtiösulautumisen	0	
Vähennykset	-935	-452
Kertynyt poistoero 31.12.	3 277	4 213
Vapaaehtoiset varaukset		
Luottotappiovaraus 1.1.	0	891
Lisäykset	0	0
Vähennykset	0	-891
Luottotappiovaraus 31.12.	0	0
Tilinpäätössiirtojen kertymä yhteensä	3 277	4 213

13.1 Vakuutusmaksuvastuu

1 000 e	2009		2008	
Vakuutusmaksuvastuu	1 328 774		1 314 611	
Tytäryhtiösulautumisesta	400 252	1 729 026	0	1 314 611
Jälleenvakuuttajien osuus		0		0
		1 729 026		1 314 611

Henkivakuutuksen vakuutusmaksuvastuusta ei ole vähennetty vakuutusten hankintamenoja.

13.2 Korvausvastuu

1 000 e	2009		2008	
Korvausvastuu	205 426		203 109	
Tytäryhtiösulautumisesta	344 853	550 279	0	203 109
Jälleenvakuuttajien osuus		0		0
		550 279		203 109

13.3 Sijoitussidonnaisten vakuutusten vastuovelka

1 000 e	2009		2008	
Vakuutustekninen vastuovelka	388 526		257 272	
Vakuutusmaksuvastuu	75 816	464 342	0	257 272
Tytäryhtiösulautumisesta				
Korvausvastuu	288		2 200	
Tytäryhtiösulautumisesta	96	384	0	2 200
Jälleenvakuuttajien osuus		0		0
Yhteensä		464 725		259 472

13.4 Selvitys tytäryhtiösulautumisen vaikutuksesta vastuuvelan muutokseen

1 000 e		2009	
Vakuutusmaksuvastuun muutos tuloslaskelmassa		414 415	
Vakuutusmaksuvastuun muutos taseessa		-400 252	14 162
Tytäryhtiösulautumisesta			
Sijoitussidonnaisen vakuutuksen vakuutusmaksuvastuun muutos			
Vakuutusmaksuvastuun muutos taseessa		207 070	
Tytäryhtiösulautumisesta		-75 816	131 254
Vakuutusmaksuvastuun muutos tuloslaskelmassa			145 417
Korvausvastuun muutos tuloslaskelmassa			
Korvausvastuun muutos taseessa		347 170	
Tytäryhtiösulautumisesta		-344 853	2 317
Sijoitussidonnaisen vakuutuksen korvausvastuun muutos			
Korvausvastuun muutos taseessa		-1 816	
Tytäryhtiösulautumisesta		-96	-1 912
Korvausvastuun muutos tuloslaskelmassa			405

14. Muut pakolliset varaukset

1 000 e	2009	2008
Muut pakolliset varaukset		
Työttömyysturvan omavastuuvaraus	53	0
	53	0

15. Laskennalliset verovelat

1 000 e	2009	2008
Verottettavan tulon ja kirjanpidon tuloksen jaksotuserojen ja muiden väliaikaisten erojen perusteella laskettu verovelka	0	0

16. Saamiset ja velat

16.1. Saamisten erittely

1 000 e	2009	2008
Saamiset saman konsernin yrityksiltä		
Muut saamiset	2 360	213
	2 360	213
Saamiset omistusyhteisyrittäjiltä		
Muut saamiset	5	9
	5	9

16.2. Velkojen erittely

1 000 e	2009	2008
Velat saman konsernin yrityksille		
Muut velat	2 460	2 573
	2 460	2 573
Velat omistusyhteisyrittäjille		
Muut velat	99	77
	99	77

16.3 Siirtovelkojen erittely

1 000 e	2009	2008
Ennakoon maksetut vakuutusmaksut	348	326
Velat henkilöstölle	5 382	3 898
Johdannaisten arvostustappio	159	137
Muut siirtovelat	339	572
	6 228	4 933

17. Vakuuksia ja vastuusitoumuksia koskevat liitetiedot

17.1. Taseeseen sisältyvät vastuusitoumukset ja vastuut

1 000 e	2009	2008
Johdannaissopimukset		
Korkojohdannaiset		
Termiini- ja futuurisopimukset, avoimet		
Kohde-etuus	82 000	140 000
Käypä arvo	0	0
Valuuttajohdannaiset		
Termiini- ja futuurisopimukset, avoimet		
Kohde-etuus	19 575	21 179
Käypä arvo	17	1 652
Leasingvastuut		
Alkaneella tilikaudella maksettava määrä	32	0
Seuraavina vuosina maksettava määrä	30	0
Arvonlisäverovastuut		
Arvonlisäverotuksen ryhmäkisteröintiin liittyvä ryhmän vastuu		
Konserniyritykset	-270	-1 275
Osakkuusyrietykset	294	0
Yhteistoimintayrietykset	371	2 201
	395	926
Arvonlisäverolain 33 §:n mukainen vähennysten palautusvelvollisuus	553	456
Muut vastuusitoumukset		
Merkintäsitoumukset	158 184	139 787
Ostositoumukset	0	1 968

18.1. Lähipiirilainat (VYL 8 luku 11 §)

Yhtiöllä ei ole rahalainoja, vastuuta eikä vastuusitoumuksia vakuutusyhtiön tai vakuutusyhtiön konsernin lähipiiriin kuuluville.

18.2. Lähipiiriliiketoimet (KPA 2 luku 7 b §)

Yhtiöllä ei ole lähipiiriliiketoimia, jotka olisi tehty muita kuin tavanomaisia kaupallisia ehtoja noudattaen.

18.3. Pääomalainat

Velkoja

Keskinäinen Vakuutusyhtiö Tapiola

Lainan pääoma

55 000 000 euroa

Pääasialliset lainaehdot

Lainasopimus on voimassa toistaiseksi. Velkojalla on oikeus irtisanoa laina viiden vuoden irtisanomisaikaa noudattaen. Laina voidaan kuitenkin maksaa irtisanomisajan päätyttyä takaisin vain siltä osin kuin velallisen vapaan oman pääoman ja kaikkien pääomalainojen määrä maksuhetkellä ylittää velallisen viimeksi päättäneeltä tilikaudelta vahvistettavan tai sitä uudemman tilinpäätöksen sisältämän taseen mukaisen tappion määrän ja velallinen lainan maksamisen jälkeen täyttää vakuutusyhtiölain 11 luvun mukaiset vakavaraisuusvaatimukset.

Lainan vuotuinen korko määräytyy 12 kuukauden Saksan valtiolainan koron (GTDEM1YR) mukaisesti lisättyinä 4,25 prosentin marginaalilla.

Lainalle voidaan maksaa korkoa tai muuta hyvitystä vain siltä osin kuin velallisen vapaan oman pääoman ja kaikkien pääomalainojen määrä maksuhetkellä ylittää velallisen viimeksi päättäneeltä tilikaudelta vahvistettavan tai sitä uudemman tilinpäätöksen sisältämän taseen mukaisen tappion määrän. Jos korkoa ei voida maksaa, siirtyy se maksettavaksi ensimmäisen sellaisen tilinpäätöksen jälkeen, jonka perusteella korkoa voidaan maksaa.

Pääomalainasopimuksen ehtoja voidaan muuttaa ainoastaan Finanssivalvonnan suostumuksella.

Lainalla ei ole vakuutusta.

19. Vakavaraisuutta koskevat liitetiedot

1 000 e	2009	2008			
Toimintapääoma					
Oma pääoma ehdotetun voitonjaon vähentämisen jälkeen	144 431	118 388			
Tilinpäätössiirtojen kertymä	3 277	4 213			
Omaisuuuden käypien arvojen ja taseen kirjanpitoarvojen välinen arvostusero	150 917	74 531			
Pääomalainat	55 000	37 000			
Aineettomat hyödykkeet	-15 737	-12 811			
Taseen ulkopuoliset sitoumukset	-10	-2 773			
Muut erät					
	337 880	218 547			
VYL:n 11 luvun 12 §:n toimintapääoman vähimmäismäärä	114 770	74 832			
Runsa vahinkoisten vuosien varalle vakuutustekniseen vastuuelkaan sisältyvä tasoitusmäärä	64 515	23 104			
%	2009	2008	2007	2006	2005
Vakavaraisuuspääoma prosentteina vastuuelasta eli toimintapääoma ja tasoitusmäärä suhteessa omalla vastuulla olevaan vakuutustekniseen vastuuelkaan vähennettynä tasoitusmäärällä	17,3	15,5	15,7	18,7	19,6

Tunnusluvut

Milj. euroa	2009	2008	2007	2006	2005
Yleiset taloudellista kehitystä kuvaavat tunnusluvut					
Liikevoitto ¹⁾	77,2	7,7	90,3	21,0	23,8
Kokonaistulos ¹⁾	153,4	-72,4	26,0	16,9	71,7
Sijoitustoiminnan nettotuotto sitoutuneelle pääomalle (käyvin arvoin) prosentteina, virallinen	7,0	-1,1	4,0	6,5	8,7
Kokonaispääoman tuotto ilman sijoitussidonnaista vakuutusta prosentteina ¹⁾	9,1	-1,5	4,2	3,8	7,3
Henkilöstön keskimääräinen lukumäärä tilikauden aikana ²⁾	2	2	2	2	2
Henkilöstömäärä palkkasummaan suhteutettuna ²⁾	498	497	333	355	332

Milj. euroa	2009	2008	2007	2006	2005
Henkivakuutuksen taloudellista kehitystä kuvaavat tunnusluvut					
Vakuutusmaksutulo	163,8	132,6	139,1	138,7	141,3
Liikekustannussuhde prosentteina ¹⁾	132,5	118,1	105,4	95,8	89,5
Liikekustannussuhde prosentteina taseen loppusummasta ¹⁾	1,8	2,6	1,8	1,7	1,6
Toimintapääoma tilinpäätöksen mukaisessa valuutassa ¹⁾	337,9	218,4	225,5	265,6	262,9
VYL 11 luvun 12§:n toimintapääoman vähimmäismäärä ¹⁾	114,8	74,8	75,2	73,1	65,4
Tasoisuusmäärä tilinpäätöksen mukaisessa valuutassa ¹⁾	64,5	23,1	23,2	23,6	24,4
Vakavaraisuuspääoma ¹⁾	402,4	241,5	248,6	289,2	287,3
Vakavaraisuusaste prosentteina vastuuvälästä	17,3	15,5	15,7	18,7	19,6

¹⁾ Yritysten Henkivakuutus Oy Tapiolan sulautuminen vaikuttaa tunnusluvun vertailukelpoisuuteen.

²⁾ Henkilöstö on työsuhteessa vuodesta 2008 alkaen Tapiola-ryhmän vahinko- ja henkivakuutusyhtiöihin.

Tulosanalyysi

1 000 e	2009	2008	Muutos	Muutos-%
Vakuutusmaksutulo	163 698	132 468	31 230	23,6
Sijoitustoiminnan tuotot ja kulut sekä arvonorotukset ja niiden oikaisut	156 568	-32 148	188 716	-587,0
Maksetut korvaukset	-151 337	-147 544	-3 793	2,6
Vastuuvälän muutos ennen (asiakasetujen) ja tasoisuusmäärän muutosta	-96 227	76 744	-172 970	-225,4
Liikekulut	-24 626	-23 760	-865	3,6
Muut vakuutustekniset tuotot ja kulut	-	-	-	-
Vakuutustekninen tulos ennen lisäetujen (asiakasetujen) ja tasoisuusmäärän muutosta	48 077	5 760	42 317	734,7
Muut tuotot ja kulut	29 132	1 926	27 206	1 412,6
Liikevoitto	77 210	7 686	69 523	904,5
Tasoisuusmäärän muutos	-687	63	-750	-1 182,9
Lisäedut (asiakasedut)	-48 909	-2 682	-46 227	1 723,5
Voitto/tappio ennen satunnaisia eriä	27 614	5 067	22 547	444,9
Satunnaiset tuotot	-	-	-	-
Satunnaiset kulut	-	-	-	-
Voitto/tappio ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja	27 614	5 067	22 547	444,9
Tilinpäätössiirrot	935	1 256	-321	-25,5
Tuloverot ja muut välittömät verot	-520	-6 323	5 803	-91,8
Tilikauden voitto	28 029	0	28 029	
Liikevoitto	77 210	7 686	69 523	904,5
Arvostuserojen muutos	76 523	-80 115	156 638	195,5
Arvonorotusrahaston muutos	-336	0	336	0
Kokonaistulos	153 396	-72 429	225 825	-311,8

Sijoitustoiminnan nettotuotto käyvin arvo in 1.1.-31.12.2009

	Sijoitusten nettotuotot käyvin arvo in ¹⁾		Sitoutunut pääoma ²⁾		Tuotto-% sitoutuneelle pääomalle			
	1-12/2009 milj. euroa	1-12/2009 milj. euroa	1-12/2009 %	1-12/2008 %	1-12/2007 %	1-12/2006 %	1-12/2005 %	
Lainasaamiset ⁵⁾	1,9	47,2	4,0	5,3	4,7	3,4	3,6	
Joukkovelkakirjalainat ³⁾	78,9	1 000,1	7,9	7,3	1,6	1,0	4,8	
* josta korkorahastoja	13,4	62,5	21,4	-11,7	2,5	6,2	4,4	
Muut rahoitusmarkkinavälineet ja talletukset ³⁾	1,7	66,8	2,5	2,6	3,6	3,0	2,2	
* josta korkorahastoja	1,1	22,0	5,0	-0,7	2,9	3,7	2,5	
Osakkeet ja osuudet	42,0	243,1	17,3	-28,3	8,7	18,1	27,0	
Kiinteistösijoitukset ^{4), 5)}	-0,9	335,5	-0,3	3,6	6,4	9,7	4,3	
* josta sijoitusrahastoja ja yhteissijoitusyrityksiä	-7,3	79,9	-9,1	-18,9	-10,6	32,2	16,1	
Muut sijoitukset								
Sijoitukset yhteensä	123,6	1 692,8	7,3	-1,0	4,2	6,6	8,9	
Sijoituslajeille kohdistamattomat tuotot, kulut ja liikekulut	-5,1							
Sijoitustoiminnan nettotuotto käyvin arvo in ⁶⁾	118,5	1 692,8	7,0	-1,1	4,0	6,5	8,7	

¹⁾ Sijoitustoiminnan nettotuotot käyvin arvo in = Raportointikauden lopun ja alun markkina-arvojen muutos - kauden aikana tapahtuneet kassavirrat. Kassavirralla tarkoitetaan ostojen/kulujen ja myyntien/tuottojen erotusta.

²⁾ Sitoutunut pääoma = Markkina-arvo raportointikauden alussa + päivittäin/kuukausittain aikapainotetut kassavirrat.

³⁾ Sisältää korkorahastojen tuotot.

⁴⁾ Sisältää kiinteistösijoituksiin tilastoitavien sijoitusrahastojen ja yhteissijoitusyritysten tuotot.

⁵⁾ Kaikki lainat omille kiinteistöille ja rakennusaikaiset saamiset sisältyvät kiinteistösijoituksiin.

⁶⁾ Luvut ovat ilman sijoitussidonnaisten katteena olevia sijoituksia.

Sijoitusjakauma (käyvin arvo in)

	31.12.2009		31.12.2008		31.12.2007		31.12.2006		31.12.2005	
	milj. euroa	%	milj. euroa	%	milj. euroa	%	milj. euroa	%	milj. euroa	%
Lainasaamiset ^{1), 5)}	55,1	2,1	46,3	2,7	31,1	1,8	34,2	1,9	34,2	2,0
Joukkovelkakirjalainat ^{1), 2)}	1 587,1	61,9	961,9	55,1	885,1	49,9	840,5	47,4	857,9	50,2
* sisältää korkorahastoja	96,6	3,8	58,2	3,3	65,4	3,7	44,2	2,5	40,0	2,3
Muut rahoitusmarkkinavälineet ja talletukset ^{1), 2), 3)}	73,6	2,9	142,9	8,2	176,9	10,0	120,7	6,8	89,7	5,3
* sisältää korkorahastoja	31,6	1,2	32,6	1,9	68,9	3,9	36,4	2,0	2,0	0,1
Osakkeet ja osuudet	363,6	14,2	254,2	14,6	319,0	18,0	413,2	23,3	369,8	21,6
Kiinteistösijoitukset ^{4), 5)}	485,8	18,9	339,7	19,5	359,9	20,3	365,6	20,6	357,0	20,9
* sisältää sijoitusrahastoja ja yhteissijoitusyrityksiä	120,0	4,7	58,1	3,3	20,3	1,1	6,6	0,4	2,1	0,1
Sijoitukset yhteensä	2 565,1	100,0	1 745,1	100,0	1 772,0	100,0	1 774,2	100,0	1 708,6	100,0

JVK, modifioitu duraatio 4,21

¹⁾ Sisältää kertyneet korot.

²⁾ Korkorahastoista pitkän koron rahastot sisältyvät joukkovelkakirjalainoihin ja lyhyen koron rahastot muihin rahoitusmarkkinavälineisiin.

³⁾ Sisältää taseen sijoituksiin kuuluvat talletukset.

⁴⁾ Sisältää niiden sijoitusrahastojen osuudet ja sijoitukset niihin rinnastettaviin yhteissijoitusyrityksiin, jotka sijoittavat kiinteistöihin ja kiinteistöyhteisöihin.

⁵⁾ Kaikki lainat omille kiinteistöille ja rakennusaikaiset saamiset sisältyvät kiinteistösijoituksiin.

Sijoitustoiminnan nettotuottoerittely

Milj, euroa	31.12.2009	31.12.2008	31.12.2007	31.12.2006	31.12.2005
Suorat nettotuotot	53,7	80,2	59,2	65,5	58,5
Lainasaamiset	1,9	2,2	1,5	1,1	1,4
Joukkolainat	37,0	56,3	29,3	36,1	33,3
Muut rahoitusmarkkinavälineet ja talletukset	0,9	4,6	4,4	3,1	1,3
Osakkeet ja osuudet	5,5	7,4	12,2	11,7	10,1
Kiinteistösijoitukset	13,6	12,1	13,9	15,3	15,2
Muut sijoitukset	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Sijoituslajeille kohdistamattomat tuotot, kulut ja liikekulut	-5,1	-2,4	-2,2	-1,9	-2,7
Arvonmuutokset kirjanpidossa ¹⁾	30,7	-19,8	74,6	46,7	32,0
Osakkeet ja osuudet	16,9	-39,8	57,1	35,3	22,8
Joukkolainat	10,1	-4,0	0,8	-2,4	9,9
Kiinteistösijoitukset	3,1	24,0	16,9	13,8	-1,6
Muut sijoitukset	0,6	0,0	-0,2	0,0	0,9
Sijoitustoiminnan nettotuotot kirjanpidossa	84,5	60,4	133,8	112,1	90,5
Arvostuserojen muutos ²⁾	34,1	-80,1	-63,9	-3,8	47,2
Osakkeet ja osuudet	19,6	-68,8	-39,6	16,6	50,1
Joukkolainat	31,8	14,9	-16,6	-25,1	-3,9
Kiinteistösijoitukset	-17,6	-25,2	-9,1	4,4	1,7
Muut sijoitukset	0,2	-1,0	1,4	0,3	-0,8
Sijoitustoiminnan nettotuotto käyvin arvoin	118,5	-19,7	69,8	108,3	137,7
Johdannaisten osuus sijoitustoiminnan nettotuotoista	-4,9	21,4	1,6	6,1	-2,2

¹⁾ Myyntivoitot ja -tappiot sekä muut kirjanpidon arvonmuutokset

²⁾ Taseen ulkopuoliset arvonmuutokset

Konsernin tuloslaskelma

1 000 e		1.1.2009– 31.12.2009		1.1.2008– 31.12.2008	
VAKUUTUSTEKNINEN LASKELMA					
- HENKIVAKUUTUS					
Vakuutusmaksutulo					
Vakuutusmaksutulo	1	233 095		205 001	
Jälleenvakuuttajien osuus		-1 609	231 486	-1 554	203 447
Sijoitustoiminnan tuotot	4		311 773		369 931
Sijoitusten arvonnkorotus	4		40 922		1 532
Korvauskulut					
Maksetut korvaukset	2	-214 275		-209 525	
Jälleenvakuuttajien osuus		636	-213 638	594	-208 931
Korvausvastuun muutos		-8 414		-28 821	
Jälleenvakuuttajien osuus		0	-8 414	0	-28 821
Vakuutusmaksuvastuun muutos			-222 053		-237 752
Vakuutusmaksuvastuun muutos			-177 885		106 013
Jälleenvakuuttajien osuus			0		0
Liikekulut	3		-33 653		-32 438
Sijoitustoiminnan kulut	4		-147 667		-328 891
Sijoitusten arvonnkorotuksen oikaisu	4		-1 195		-74 659
Vakuutustekninen tulos			1 728		7 184
MUU KUIN VAKUUTUSTEKNINEN LASKELMA					
Henkivakuutuksen tekninen tulos					
1 728					
7 184					
Muut tuotot					
Konsernireservin vähennys		145		89	
Muut		24 479	24 624	23 313	23 402
Muut kulut					
Konserniliikkeen poisto		-483		-17	
Muut		-22 118	-22 600	-21 278	-21 295
Osuus osakkuusyhtiöiden voitosta/tappiosta verojen jälkeen			611		2 038
Tuloverot varsinaisesta toiminnasta					
Tilikauden vero				-2 133	
Aikaisempien tilikausien verot		-1 266		-4 217	
Laskennallisen verovelan muutos		56	-1 143	684	-5 667
Voitto varsinaisesta toiminnasta		67	3 220		5 662
Voitto satunnaisten erien jälkeen					
3 220					
5 662					
Vähemmistöosuus tilikauden tuloksesta					
513					
-241					
Tilikauden voitto			3 732		5 421

Konsernin tase

VASTAAVAA, 1 000 e		31.12.2009		31.12.2008	
Aineettomat hyödykkeet					
Konserniliikearvo	9	43		61	
Muut pitkävaikutteiset menot	9	15 806	15 849	15 609	15 670
Sijoitukset					
Kiinteistösijoitukset	6				
Kiinteistöt ja kiinteistöosakkeet		274 708		267 088	
Lainasaamiset omistusyhteisyrityksiltä		0	274 708	1 518	268 606
Sijoitukset saman konsernin yrityksissä ja omistusyhteisyrityksissä	7				
Osakkeet ja osuudet omistusyhteisyrityksissä		14 384		13 579	
Rahoitusmarkkinavälineet ja lainasaamiset omistusyhteisyrityksiltä		2 688		2 730	
Talletukset omistusyhteisyrityksissä		20 000	37 071	0	16 309
Muut sijoitukset					
Osakkeet ja osuudet	7	521 660		489 036	
Rahoitusmarkkinavälineet		1 416 119		1 450 007	
Kiinnelainasaamiset		44 699		32 605	
Muut lainasaamiset	8	52 990		49 164	
Talletukset		22 000		84 060	
Muut sijoitukset		0	2 057 469	0	2 104 872
Jälleenvakuutustalletesaamiset		0	2 369 248	0	2 389 787
Sijoitussidonnaisten vakuutusten katteena olevat sijoitukset					
	10		466 089		306 433
Saamiset					
Ensivakuutustoiminnasta	17				
Vakuutuksenottajilta		1 275		656	
Jälleenvakuutustoiminnasta		29	1 304	62	717
Muut saamiset			5 888		4 092
Laskennalliset verosaamiset	16		1 438		1 613
6 423			8 630		6 423
Muu omaisuus					
Aineelliset hyödykkeet					
Kalusto	9	1 289		1 581	
Muut aineelliset hyödykkeet		0	1 289	0	1 581
Rahat ja pankkisaamiset			59 427		10 367
Muu omaisuus			117		117
12 066			60 833		12 066
Siirtosaamiset					
Korot ja vuokrat			32 116		29 267
Muut siirtosaamiset			7 846		8 734
38 002			39 962		38 002
			2 960 611		2 768 380

Konsernin tase

VASTATTAVAA, 1 000 e		31.12.2009		31.12.2008	
Oma pääoma	11				
Pohjarahasto		4 482		4 482	
Takuupääoma		32 036		32 036	
Arvonkorotusrahasto		7 360		7 154	
Vapaat rahastot		81 485		81 534	
Vapaaehtoisista varauksista ja poisto-erosta					
omaan pääomaan siirretty osuus		2 908		4 009	
Konsernin edellisten tilikausien voitto/tappio		-6 554		-14 104	
Konsernin tilikauden voitto/tappio		3 723		5 421	
Tilikauden voittoon sisältyvä osuus poistoeron ja vapaaehtoisten varausten muutoksesta		1 101	4 833	2 129	7 550
			126 552		121 661
Vähemmistöosuus			1 161		2 962
Pääomalainat			55 000		55 000
Konsernireservi	12		0		89
Vakuutustekninen vastuovelka					
Vakuutusmaksuvastuu	13	1 729 026		1 709 125	
Jälleenvakuuttajien osuus		0	1 729 026	0	1 709 125
Korvausvastuu		550 279		539 909	
Jälleenvakuuttajien osuus		0	550 279	0	539 909
			2 279 305		2 249 034
Sijoitussidonnaisten vakuutusten vastuovelka	14				
Vakuutustekninen vastuovelka			464 725		308 697
Jälleenvakuuttajien osuus			0		0
			464 725		308 697
Pakolliset varaukset					
Eläkevaraukset			53		0
Velat	17				
Ensivakuutustoiminnasta			62		4
Jälleenvakuutustoiminnasta			341		271
Lainat rahoituslaitoksilta	15		11 705		8 171
Laskennallinen verovelka	12/16		1 041		1 434
Muut velat			14 427		13 824
			27 577		23 703
Siirtovelat			6 239		6 234
			2 960 611		2 768 380

Konsernin epäsuora rahoituslaskelma

1 000 e	2009	2008
Liiketoiminnan rahavirta		
Voitto (tappio) varsinaisesta toiminnasta/ voitto (tappio) ennen satunnaisia eriä	3 220	5 662
Oikaisut		
Vakuutusteknisen vastuuvelan muutos	186 300	-77 192
Sijoitusten arvonalentumiset ja arvonkorotukset	-119 399	191 291
Pakollisten varausten muutos	53	0
Pakollisen vastuuvajauksen muutos		
Suunnitelman mukaiset poistot	11 770	15 225
Muut tuotot ja kulut, joihin ei liity maksua		
Muut oikaisut	-4 037	-45 710
Rahavirta ennen käyttöpääoman muutosta	77 905	89 276
Käyttöpääoman muutos:		
Lyhytaikaisten korottomien liikesaamisten lisäys (-)/vähennys (+)	-4 168	-1 898
Lyhytaikaisten korottomien velkojen lisäys (+)/vähennys (-)	587	-5 647
Liiketoiminnan rahavirta ennen rahoituseriä ja veroja	74 325	81 731
Maksetut korot ja maksut muista liiketoiminnan rahoituskuluista	-4 051	-1 448
Maksetut välittömät verot	-5 455	-2 807
Rahavirta ennen satunnaisia eriä	64 818	77 475
Liiketoiminnan satunnaisista eristä johtuva rahavirta (netto)		
Liiketoiminnan rahavirta	64 818	77 475
Investointien rahavirta		
Investoinnit sijoituksiin (pl. rahavarat)	-27 320	-204 623
Luovutustulot sijoituksista (pl. rahavarat)	12 691	47 244
Vähemmistöosuuden lisäys/vähennys	-1 289	-913
Aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden sekä muun omaisuuden investoinnit ja luovutustulot (netto)	-3 533	-7 813
Investointien rahavirta	-19 450	-166 106
Rahoituksen rahavirta		
Takuupääoman korotus	0	30 018
Lainojen nostot	3 533	71 926
Lainojen takaisinmaksut		-14 000
Oman pääoman lisäys/vähennys	207	-1 323
Muu voitonjako	-48	-16
Rahoituksen rahavirta	3 692	86 606
Rahavarojen muutokset	49 060	-2 025
Rahavarat tilikauden alussa	10 367	12 392
Rahavarat tilikauden lopussa	59 427	10 367

Tuloslaskelman liitteet

1. Vakuutusmaksutulo

1 000 e	2009		2008	
Enservakuutus				
Henkivakuutus				
Sijoitussidonnainen yksilöllinen henkivakuutus	46 751		20 128	
Muu yksilöllinen henkivakuutus	50 583		49 102	
Työntekijäin ryhmähenkivakuutus	6 885		6 807	
Muu ryhmähenkivakuutus	20 757	124 976	16 939	92 976
Eläkevakuutus				
Sijoitussidonnainen yksilöllinen eläkevakuutus	42 187		41 219	
Muu yksilöllinen eläkevakuutus	36 565		36 862	
Sijoitussidonnainen yksilöllinen ryhmäeläke- vakuutus	3 891		3 736	
Muu ryhmäeläkevakuutus	25 449	108 092	30 172	111 989
Jälleenvakuutus				
				204 965
				37
Vakuutusmaksutulo ennen jälleenvakuuttajien osuutta		233 095		205 001
Vakuutusmaksutulo ennen jälleenvakuuttajien osuutta				
Jatkuvat vakuutusmaksut		186 065		181 280
Kertamaksut		47 003		23 685
Yhteensä		233 068		204 965
Vakuutusmaksut sopimuksista, jotka oikeuttavat hyvitykseen		140 240		139 882
Vakuutusmaksut sijoitussidonnaisesta vakuutuksesta		92 829		65 083
		233 068		204 965

1.1. Henkivakuutuksen hyvitysten ja alennusten vaikutus tulokseen

1 000 e	2009		2008	
Hyvitykset				
Henkivakuutus				
Muu yksilöllinen henkivakuutus	35 507		-75	
Muu kapitalisaatiosopimus	32		48	
Muu ryhmähenkivakuutus	323	35 862	217	190
Eläkevakuutus				
Muu yksilöllinen eläkevakuutus	15 314		163	
Muu yksilöllinen ryhmäeläkevakuutus	1 033	16 348	-3 424	-3 261
Alennukset				
Henkivakuutus				
Muu yksilöllinen henkivakuutus		341		373
Muu ryhmähenkivakuutus		1 207	1 611	1 045
		53 820		-1 653

2. Maksetut korvaukset ennen jälleenvakuuttajien osuutta

1 000 e	2009		2008	
Ensivakuutus				
Henkivakuutus	116 752		122 360	
Eläkevakuutus	97 472	214 224	87 165	209 525
Jälleenvakuutus		51		0
Maksetut korvaukset yhteensä		214 275		209 525
Josta:				
Takaisinostot	25 055		34 161	
Säästösummien takaisinmaksut	60 764		54 040	
Muut	128 455	214 275	121 324	209 525
Sijoitussidonnaisten vakuutusten osuus maksetuista korvauksista		13 442		21 231

3. Liikekulut sekä henkilöstöä ja toimielinten jäseniä koskevat liitetiedot

3.1. Kokonaisliikekulut toiminnoittain

1 000 e	2009	2008
Maksetut korvaukset	4 999	4 907
Liikekulut	33 653	32 438
Sijoitustoiminnan hoitokulut	4 242	3 831
Muut kulut	22 600	21 295
Yhteensä	65 494	62 471

3.2. Tuloslaskelman erä liikekulut

1 000 e	2009	2008
Vakuutusten hankintamenot		
Ensivakuutuksen palkkiot	3 759	4 157
Tulevan jälleenvakuutuksen palkkiot ja voitto-osuudet	0	0
Muut vakuutusten hankintamenot	9 211	8 234
	12 969	12 391
Vakuutusten hoitokulut	13 634	13 357
Hallintokulut	7 415	7 041
Menevän jälleenvakuutuksen palkkiot ja voitto-osuudet	-366	-352
Yhteensä	33 653	32 438

3.3. Henkilöstöä ja toimielinten jäseniä koskevat liitetiedot

3.3.1. Henkilöstökulut

1 000 e	2009	2008
Palkat ja palkkiot	23 342	20 513
Eläkekulut	4 596	4 435
Muut henkilösivukulut	1 249	1 247
Yhteensä	29 187	26 194

3.3.2. Johdon palkat ja palkkiot, eläkesitoumukset, rahalainat ja niiden ehdot sekä vakuudet ja vastuusitoumukset

1 000 e		2009	2008
Toimitusjohtaja ja varatoimitusjohtaja			
Palkat ja palkkiot		290	275
Eläkesitoumukset	Toimitusjohtajan eroamisikä on 63 vuotta ja varatoimitusjohtajan lainmukainen.		
Annetut rahalainat ja niiden ehdot	Ei annettu rahalainoja		
Annetut vakuudet ja vastuusitoumukset	Ei annettu vakuuksia ja vastuusitoumuksia		
Hallitus ja hallituksen varajäsenet			
Palkat ja palkkiot		355	351
Eläkesitoumukset	Yhtiöön toimitusteessa oleville hallituksen jäsenille ja varajäsenille on eläkeikäksi sovittu 60-63 vuotta.		
Annetut rahalainat ja niiden ehdot	Ei annettu rahalainoja		
Annetut vakuudet ja vastuusitoumukset	Ei annettu vakuuksia ja vastuusitoumuksia		
Hallintoneuvosto			
Palkat ja palkkiot		88	81
Eläkesitoumukset	Ei eläkesitoumuksia		
Annetut rahalainat ja niiden ehdot	Ei annettu rahalainoja		
Annetut vakuudet ja vastuusitoumukset	Ei annettu vakuuksia ja vastuusitoumuksia		

3.3.3. Henkilöstön keskimääräinen luku tilikauden aikana

	2009	2008
Konttorihenkilöstö	2	2
Myyntihenkilöstö	-	-
Kiinteistöhenkilöstö	-	-

3.4. Tilintarkastajan palkkiot eriteltyinä toimeksiantoryhmittäin

1 000 e	2009	2008
Tilintarkastus	147	132
Tilintarkastuslain 1§:n 1:n momentin 2 kohdassa tarkoitetut toimeksiannot	13	0
Veroneuvonta	6	29
Muut palvelut	17	4
Yhteensä	182	165

4.1. Sijoitustoiminnan nettotuoton erittely

1 000 e	2009		2008	
Sijoitustoiminnan tuotot				
Tuotot sijoituksista omistusyhteisyrityksiin				
Korkotuotot	103		437	
Muut tuotot	0	103	0	437
Tuotot kiinteistösijoituksista muihin yrityksiin				
Osinkotuotot	0		0	
Korkotuotot	101		374	
Muut tuotot	29 014	29 115	32 585	32 958
Tuotot muista sijoituksista				
Osinkotuotot	11 908		10 772	
Korkotuotot	67 838		66 725	
Muut tuotot	46 273	126 019	167 893	245 390
Yhteensä		155 237		278 785
Arvonalentumisten palautukset		108 118		15 122
Myyntivoitot		48 418		76 023
Yhteensä		311 773		369 931

4.1. Sijoitustoiminnan nettotuoton erittely

1 000 e	2009		2008	
Sijoitustoiminnan kulut				
Kulut kiinteistösijoituksista				
Muut yritykset	-13 525	-13 525	-15 243	-15 243
Kulut muista sijoituksista		-57 795		-140 665
Korkokulut ja muut vieraan pääoman kulut				
Omistusyhteisyritykset	-1		-42	
Muut	-4 050	-4 051	-1 406	-1 448
Yhteensä		-75 371		-157 356
Arvonalentumiset ja poistot				
Arvonalentumiset	-28 445		-133 287	
Rakennusten suunnitelmapoistot	-8 124	-36 569	-9 468	-142 755
Myyntitappiot		-35 727		-28 780
Yhteensä		-147 667		-328 891
Sijoitustoiminnan nettotuotto ennen arvonalentumisia ja niiden oikaisua		164 106		41 040
Sijoitusten arvonalentuminen	40 922		1 532	
Sijoitusten arvonalentumisen oikaisu	-1 195	39 726	-74 659	-73 127
Sijoitustoiminnan nettotuotto tuloslaskelmassa		203 832		-32 087

4.2. Sijoitussidonnaisten vakuutusten sijoitustoiminnan tuotot

1 000 e	2009		2008	
Sijoitustoiminnan tuotot	5 495		3 305	
Sijoitustoiminnan kulut	-4 224	1 271	-10 336	-7 031
Sijoitustoiminnan nettotuotto ennen arvonorotuksia ja niiden oikaisua sekä arvonalennuksia ja niiden palautuksia				
Sijoitusten arvonorotus	40 857		1 532	
Sijoitusten arvonorotusten oikaisu	-1 019		-59 750	
Arvonalentumiset	-24		-47 185	
Arvonalentumisten palautukset	46 323	86 137	313	-105 089
Sijoitustoiminnan nettotuotto tuloslaskelmassa		87 408		-112 120

4.3. Muiden tuottojen ja kulujen erittely

1 000 e	2009	2008
Muut tuotot		
Konsernireservin vähennys	145	89
Liitännäistoiminnan tuotot	24 477	23 150
Palvelumyynti yhteistoimintayhtiöille	2	90
Muut muut tuotot	0	74
	24 624	23 402
Muut kulut		
Konserniliikearvon poisto	483	17
Liitännäistoiminnan kulut	21 917	21 237
Palvelumyynnin kulut	0	0
Henkilöstörahasiirto	201	41
Muut muut kulut	0	0
	22 600	21 295

Taseen liitteet

5.1. Sijoitusten käypä arvo ja arvostusero

1 000 e	2009 Jäljellä oleva hankintameno	2009 Kirjanpitoarvo	2009 Käypä arvo	2008 Jäljellä oleva hankintameno	2008 Kirjanpitoarvo	2008 Käypä arvo
Sijoitukset						
Kiinteistösjoitukset						
Kiinteistöt	188 500	221 455	273 272	188 526	221 988	294 187
Kiinteistöosakkeet omistus- yhteisyrietyksissä	804	804	976	792	792	1 043
Muut kiinteistöosakkeet	51 717	52 448	65 221	43 571	44 308	56 638
Lainasaamiset omistusyhteisyrietyksiltä	0	0	0	1 518	1 518	1 518
	241 021	274 708	339 469	234 407	268 606	353 386
Sijoitukset omistusyhteisyrietyksissä						
Osakkeet ja osuudet	14 384	14 384	14 384	13 579	13 579	13 579
Rahamarkkinavälineet	2 400	2 400	2 400	2 400	2 400	2 400
Lainasaamiset	288	288	288	330	330	330
Talletukset	20 000	20 000	20 000	0	0	0
	37 071	37 071	37 071	16 309	16 309	16 309
Muut sijoitukset						
Osakkeet ja osuudet	521 660	521 660	589 431	489 036	489 036	511 244
Rahoitusmarkkinavälineet	1 416 119	1 416 119	1 456 790	1 450 007	1 450 007	1 458 946
Kiinnelainasaamiset	44 699	44 699	44 699	32 605	32 605	32 605
Muut lainasaamiset	52 990	52 990	52 990	49 164	49 164	49 164
Talletukset	22 000	22 000	22 000	84 060	84 060	84 060
Muut sijoitukset	0	0	0	0	0	0
	2 057 469	2 057 469	2 165 911	2 104 872	2 104 872	2 136 019
	2 335 562	2 369 248	2 542 451	2 355 588	2 389 787	2 505 714
Rahoitusmarkkinavälineiden jäljellä oleva hankintameno sisältää:						
Korkotuotoiksi (+) tai niiden vähennyk- seksi (-) jaksotettua nimellisarvon ja hankintameno erotusta	-2 917			-2 580		
Indeksiin sidottujen lainojen tuottoa	0	-2 917		0	-2 580	
Kirjanpitoarvo sisältää						
Tuloutettuja arvonorotuksia		19 021			19 197	
Muita arvonorotuksia		14 666			15 002	
		33 686			34 199	
Arvostusero (käyvän arvon ja kirjanpito- arvon erotus)			173 203			115 927

5.2. Ei-suojaavien johdannaisten arvostusero

1 000 e	2009	2008
	17	2 491

6. Kiinteistösijoitukset

1 000 e	2009 Kiinteistöt ja kiinteistöosakkeet	2009 Lainasaamiset saman konsernin yrityksiltä
Kiinteistösijoitusten muutokset		
Hankintameno 1.1.	328 106	1 518
Edellisenä vuonna loppuun poistetut	248	
Lisäykset	36 849	-1 518
Vähennykset	-24 056	0
Siirrot erien välillä	-27	0
Hankintameno 31.12.	341 120	0
Kertyneet poistot 1.1.	-70 129	
Edellisenä vuonna loppuun poistetut	-248	
Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot	2 699	
Tilikauden poistot	-6 968	
Kertyneet poistot 31.12.	-74 645	
Arvonalentumiset 1.1.	-25 088	
Vähennysten ja siirtojen arvonalentumiset	78	
Tilikauden arvonalentumiset	-2 099	
Arvonalentumisten palautukset	1 657	
Arvonalentumiset 31.12.	-25 453	
Arvonkorotukset 1.1.	34 199	
Lisäykset	0	
Vähennykset	-512	
Siirrot erien välillä	0	
Arvonkorotukset 31.12.	33 686	
Kirjanpitoarvo 31.12	274 708	0
Omassa käytössä olevat kiinteistöt ja kiinteistöosakkeet		
Jäljellä oleva hankintameno	13 452	
Kirjanpitoarvo	14 535	
Käypä arvo	17 210	

7. Sijoitukset omistusyhteisyrityksissä

1 000 e	2009
Osakkeet ja osuudet omistusyhteisyrityksissä	
Hankintameno 1.1.	13 579
Lisäykset	933
Vähennykset	-129
Siirrot erien välillä	0
Hankintameno 31.12.	14 384
Kirjanpitoarvo 31.12.	14 384

7.1. Sijoitukset omistusyhteisyrityksissä

1 000 e	Kotipaikka	Osuus osakkeista %	Oma pääoma	Tilikauden voitto/tappio
Osakkeet ja osuudet				
Kiinteistö-Tapiola Oy	Espoo	50,00	1 110	521
Tapiola Pankki Oy	Espoo	19,65	67 123	114
Tapiolan Alueen Kehitys Oy	Espoo	32,37	53	19
Tieto-Tapiola Oy	Espoo	33,33	2 169	277
Vakuutusneuvonta Aura Oy	Espoo	33,33	12	0
Vakuutusneuvonta Pohja Oy	Espoo	33,33	12	0
Yhteensä			70 481	932

7.2. Muut sijoitukset, osakkeet ja osuudet

Arvopaperi	Osuus osakkeista %	Määrä	Kirjanpitoarvo 1 000 e	Käypä arvo 1 000 e
Kotimaiset yhtiöt, noteeratut				
Amer- Sports Oyj	0,39	471 664	2 562	3 302
Fortum Oyj	0,03	241 668	1 969	4 584
Kesko Oyj	0,11	111 960	2 298	2 584
Kone Oyj	0,08	200 000	3 425	5 992
Lassila & Tikanoja Oyj	1,19	460 267	3 852	7 360
Metso Oyj	0,03	43 587	835	1 074
Nokia Oyj	0,02	595 300	5 310	5 310
Sanoma Oyj	0,15	242 113	2 418	3 816
Stockmann Oyj	0,30	211 303	3 731	4 015
Vacon Oyj	0,97	147 700	1 034	3 944
Vaisala Oyj	1,41	161 500	4 054	4 054
Muut		417 409	1 237	3 503
Yhteensä		3 304 471	32 724	49 536
Kotimaiset yhtiöt, noteeraamattomat				
Fingrid Oyj	1,41	47	1 581	1 581
Henkivakuutusosakeyhtiö Retro	19,43	13 598	1 209	1 209
Keskinäinen Vakuutusyhtiö Tapiola	80,00	168	1 413	1 413
Satel Oy	9,90	490	1 340	1 524
Sato Oyj	3,58	1 625 860	8 612	12 357
Muut		4 098 762	4 481	4 689
Yhteensä		5 741 273	18 635	22 771

7.2. Muut sijoitukset, osakkeet ja osuudet

Arvopaperi	Osuus osakkeista %	Kirjanpitoarvo 1 000 e	Käypä arvo 1 000 e	Kotivaltio
Ulkomaiset yhtiöt, noteeratut				
Adidas	0,05	4 268	4 268	Saksa
Allianz	0,01	2 648	3 164	Saksa
ABB	0,01	2 676	2 970	Sveitsi
BNP	0,00	3 019	3 019	Ranska
Carl Zeiss Meditec	0,40	3 260	4 081	Saksa
DnB NOR	0,04	4 054	4 352	Norja
Drägerwerk Ag -Vorzugakt	1,10	2 080	2 080	Saksa
E.ON	0,01	2 180	3 972	Saksa
Ekornes	0,62	3 296	3 296	Norja
Electricite De France	0,01	4 114	4 114	Ranska
Estee Lauder	0,06	1 993	2 219	Yhdysvallat
France Telecom	0,01	4 183	4 183	Ranska
Fresenius Medical Care	0,03	2 644	2 771	Saksa
Gdf Suez	0,01	3 387	3 649	Ranska
GlaxoSmithKline	0,00	3 548	3 676	Iso-Britannia
Granite Construction	0,38	3 203	3 458	Yhdysvallat
Heineken	0,02	2 004	2 640	Alankomaat
Hennes & Mauritz	0,02	3 672	5 039	Ruotsi
Hochtief	0,11	2 860	4 097	Saksa
Johnson & Johnson	0,00	2 117	2 155	Yhdysvallat
Kappahl Holding	0,63	2 935	3 343	Ruotsi
Kellogg	0,01	1 475	1 629	Yhdysvallat
KloECKner & Co	0,29	3 250	3 454	Saksa
Lonza Group	0,04	886	886	Sveitsi
LVMH Moet Hennessy Louis Vuitton	0,01	2 829	3 527	Ranska
Medtronic	0,01	2 945	3 083	Yhdysvallat
Nestle	0,00	2 436	3 316	Sveitsi
Novozymes	0,12	3 958	4 586	Tanska
Polo Ralph Lauren	0,13	2 640	4 104	Yhdysvallat
Procter & Gamble	0,00	2 664	2 946	Yhdysvallat
Qiagen	0,06	2 023	2 187	Alankomaat
Reed Elsevier	0,07	3 752	4 085	Alankomaat
Royal Dutch Shell	0,00	3 589	3 755	Alankomaat
Sanofi-Aventis	0,01	3 843	3 843	Ranska
Statoil	0,01	2 105	3 245	Norja
Symrise	0,20	3 573	3 573	Saksa
SAP	0,01	2 878	2 970	Saksa
SCA	0,04	2 383	2 383	Ruotsi
Telefonica	0,00	3 904	3 904	Espanja
TeliaSonera	0,01	2 123	2 752	Ruotsi
Tesco	0,01	4 506	4 506	Iso-Britannia
Total	0,00	3 078	4 023	Ranska
United Technologies	0,01	3 961	4 664	Yhdysvallat
Vivendi	0,01	2 703	2 703	Ranska
Waste Management	0,03	3 004	3 490	Yhdysvallat
Zimmer Holdings	0,04	3 894	3 894	Yhdysvallat
Muut		492	689	
Yhteensä		139 031	156 743	
Ulkomaiset yhtiöt, noteeraamattomat				
Muut		313	315	
Yhteensä		313	315	

7.2. Muut sijoitukset, osakkeet ja osuudet

Arvopaperi	Kirjanpitoarvo 1 000 e	Käypä arvo 1 000 e	Kotivaltio
Sijoitusrahastot			
FOURTON ODYSSEUS	400	565	Suomi
FOURTON STAMINA	403	573	Suomi
Liongate Multi-Strategy Fund Segregated Portfolio	8 075	8 075	Luxemburg
Robeco Lux-o-rente	2 306	2 712	Ranska
Tapiola Aasia-Tyynimeri	4 953	4 953	Suomi
Tapiola Eurooppa	506	657	Suomi
Tapiola High Yield	28 647	38 422	Suomi
Tapiola Hyvinvointi	8 413	8 852	Suomi
Tapiola Itä-Eurooppa	1 801	2 377	Suomi
Tapiola Japani	5 203	5 203	Suomi
Tapiola Kassakorko	8	8	Suomi
Tapiola Kehittyvät Markkinat	5 010	11 197	Suomi
Tapiola Kiinteistö	3 801	3 801	Suomi
Tapiola Lyhytkorko	29 801	31 579	Suomi
Tapiola Maaailma 20	1 112	1 200	Suomi
Tapiola Pitkäkorko	20 061	23 804	Suomi
Tapiola Suomi	986	1 102	Suomi
Tapiola Trendi	4 767	6 434	Suomi
Tapiola Tulevaisuus	3 162	3 162	Suomi
Tapiola USA	4 966	4 966	Suomi
Tapiola Yrittäjäkorko	29 082	31 676	Suomi
Tapiola 2045	623	623	Suomi
Yhteensä	164 086	191 941	
Pääomasijoitusrahastot			
Aberdeen European Shopping Property Fund SICAV	976	976	Luxemburg
Aberdeen Property Funds SICAV Pan-Nordic	4 018	4 018	Luxemburg
Altor Fund III	676	676	Jersey
Apax Europe VII - B, L.P.	3 441	3 441	Iso-Britannia
AXA LBO Fund IV	2 413	2 413	Ranska
AXA Secondary Fund IV L.P.	1 657	1 657	Jersey
Bio Fund Ventures III Ky	636	636	Suomi
Bowmark Capital Partners IV, L.P.	512	512	Iso-Britannia
Bridgepoint Europe III, L.P.	2 774	2 774	Iso-Britannia
Capman Equity VII A L.P.	2 091	2 302	Guernsey
Capvis Equity III L.P.	901	901	Jersey
Eqvitec Technology Fund II Ky	1 500	1 500	Suomi
Eqvitec Technology Fund III K/S	697	697	Tanska
European Added Value Fund, L.P.	4 311	4 311	Iso-Britannia
Gresham 4A	1 090	1 090	Iso-Britannia
Indigo Capital V L.P.	2 675	2 675	Iso-Britannia
Industri Kapital 2000 Limited Partnership XI	1 944	2 189	Jersey
Industri Kapital 2004 Limited Partnership I	689	689	Jersey
Industri Kapital 2004 Limited Partnership III	1 378	1 378	Jersey
Industri Kapital 2007 Limited Partnership III	2 484	2 659	Jersey
ING Real Estate European Industrial Fund C.V.	6 464	6 464	Alankomaat
Lindsay Goldberg III L.P.	565	565	Yhdysvallat
MB Equity Fund III Ky	1 492	1 492	Suomi
MGP Europe Fund III	1 687	1 687	Iso-Britannia
Nexit INFOCOM II L.P.	1 374	1 374	Guernsey
Partners Group Secondary L.P.	1 691	1 715	Yhdysvallat
Partners Group U.S. Venture 2004, L.P.	848	848	Yhdysvallat
Paul Capital Top Tier Investments III, L.P.	1 890	1 890	Yhdysvallat
Paul Capital Top Tier Investments IV, L.P.	965	965	Yhdysvallat
PBW II Real Estate Fund S.A.	5 892	5 892	Luxemburg
Rockspring PanEuropean Limited Partnership	7 889	7 889	Iso-Britannia
Tapiola KR I Ky	37 778	37 778	Suomi
Tapiola KR III Ky	44 514	44 514	Suomi
Tapiola KR IV Ky	2 654	2 654	Suomi
The Fourth Cinven Fund (No. 4) Limited Partnership	4 969	4 969	Iso-Britannia
TPG Partners VI, LP	1 462	1 462	Yhdysvallat
Muut	7 873	8 471	
Yhteensä	166 871	168 125	
Muut sijoitukset, osakkeet ja osuudet yhteensä	521 660	589 431	

7.3 Sijoitussidonnaisen vakuutuksen katteena olevat sijoitukset

Arvopaperi	Kotivaltio	Kirjanpitoarvo 1 000 e	Käypä arvo 1 000 e
Sijoitusrahastot			
BGF European A2 - EUR	Luxemburg	3 478	3 478
BGF Latin American A - EUR	Luxemburg	2 611	2 611
BGF World Healthscience Fund Acc EUR	Luxemburg	696	696
Evli 17.10.2011 I/2006 Europe & Japan index-linked	Suomi	579	579
Evli Aasian Helmet 18.10.2013 PP	Suomi	575	575
Evli Alpha Bond B	Suomi	4 528	4 528
Evli Corporate Bond B	Suomi	4 021	4 021
Evli European High Yield B	Suomi	5 921	5 921
Evli European Investment Grade B	Suomi	6 398	6 398
Evli Global Infrastructure B	Suomi	882	882
Evli Global Multi Manager 40 B	Suomi	595	595
Evli Global Multi Manager 75 B	Suomi	1 501	1 501
Evli Greater Russia 13.12.2010 index-linked	Suomi	792	792
Evli Greater Russia B	Suomi	2 672	2 672
Evli Money Manager+ B	Suomi	2 185	2 185
Evli Nordic Dividend B	Suomi	2 536	2 536
Evli Ruble Debt B	Suomi	580	580
Evli Select B	Suomi	3 616	3 616
Evli Suomikori 06.03.2013 PP index-linked	Suomi	532	532
Evli Sustainable Climate B	Suomi	2 493	2 493
Evli Tavoitekorko B	Suomi	12 178	12 178
Ignis Argonaut European Alpha - A Acc	Iso-Britannia	1 281	1 281
Invesco Pan European Structured Equity Acc EUR	Irlanti	1 277	1 277
JPM Global Focus A Acc EUR (hedged)	Luxemburg	2 503	2 503
JPM US Select Equity A EUR hedged	Luxemburg	840	840
Seligson Aasia A	Suomi	1 501	1 501
Seligson Euro Obligaatio A	Suomi	1 369	1 369
Seligson Eurooppa -indeksirahasto A	Suomi	4 057	4 057
SELIGSON GLB TOP 25-A	Suomi	6 026	6 026
Seligson Global Top 25 Pharmaceuticals A	Suomi	4 925	4 925
SELIGSON PHOEBUS-A	Suomi	524	524
Seligson Rahamarkkina AAA	Suomi	1 362	1 362
Seligson Russian Pros Euro A	Suomi	8 979	8 979
Seligson Suomi-indeksirahasto	Suomi	6 156	6 156
Tapiola 2010	Suomi	12 733	12 733
Tapiola 2015	Suomi	26 321	26 321
Tapiola 2020	Suomi	33 093	33 093
Tapiola 2025	Suomi	50 916	50 916
Tapiola 2035	Suomi	14 553	14 553
Tapiola 2045	Suomi	2 237	2 237
Tapiola Aasia-Tyynimeri	Suomi	5 763	5 763
Tapiola Eurooppa	Suomi	20 330	20 330
Tapiola High Yield	Suomi	10 898	10 898
Tapiola Hyvinvointi	Suomi	8 211	8 211
Tapiola Itä-Eurooppa	Suomi	682	682
Tapiola Japani	Suomi	1 873	1 873
Tapiola Kassakorko	Suomi	3 151	3 151
Tapiola Kehittyvät Markkinat	Suomi	30 089	30 089
Tapiola Kiinteistö	Suomi	2 549	2 549
Tapiola Lyhytkorko	Suomi	4 724	4 724
Tapiola Maailma 20	Suomi	1 880	1 880
Tapiola Maailma 50	Suomi	25 896	25 896
Tapiola Maailma 80	Suomi	41 096	41 096
Tapiola Pitkäkorko	Suomi	21 588	21 588
Tapiola Suoja	Suomi	501	501
Tapiola Suomi	Suomi	6 537	6 537
Tapiola Trendi	Suomi	11 346	11 346
Tapiola Tulevaisuus	Suomi	4 606	4 606
Tapiola USA	Suomi	6 046	6 046
Tapiola Yrityskorko	Suomi	11 342	11 342
Muut		6 869	6 869
Yhteensä		466 003	466 003
Muut sijoitukset		86	86
Sijoitussidonnaisten katteena olevat sijoitukset		466 089	466 089

8. Muut sijoitukset

8.1. Muut lainasaamiset vakuuden mukaan eriteltynä

1 000 e	2009	2008
Vakuutuskirja	1 864	2 045
Muu vakuus	0	20
Jäljellä oleva hankintameno	1 864	2 064
Ei vakuudelliset jäljellä oleva hankintameno yhteensä	50 287	47 100
Muut lainasaamiset yhteensä	52 151	49 164

8.2. Pääomalainojen yhteismäärä

1 000 e	2009	2008
Muut lainasaamiset	847	855
Jäljellä oleva hankintameno yhteensä	847	855

9. Aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden muutokset

1 000 e	2009 Aineettomat oikeudet ja pitkävaikutteiset menot	2009 Konserni- liikearvo	2009 Kalusto
Hankintameno 1.1.	29 529	87	7 264
Edellisenä vuonna loppuun poistetut	-4 630	0	-18
Lisäykset	3 099	464	469
Vähennykset	-297	0	-107
Siirrot erien välillä	0	0	27
Hankintameno 31.12.	27 701	550	7 635
Kertyneet poistot 1.1.	-13 920	-26	-5 682
Edellisenä vuonna loppuun poistetut	4 630	0	18
Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot	45	0	-166
Tilikauden poistot	-2 649	-481	-516
Kertyneet poistot 31.12.	-11 895	-507	-6 346
Kirjanpitoarvo 31.12.	15 806	43	1 289

10. Sijoitussidonnaisten vakuutusten katteena olevat sijoitukset

1 000 e	2009 Alkuperäinen hankintameno	2009 Käypä arvo (=kirjanpitoarvo)	2008 Alkuperäinen hankintameno	2008 Käypä arvo (=kirjanpitoarvo)
Sijoitussidonnaisten vakuutusten katteena olevat sijoitukset				
Osakkeet ja osuudet	421 568	462 516	346 680	301 491
Rahoitusmarkkinavälineet	3 422	3 487	3 123	2 971
Johdannaissopimukset	0	0	0	0
Talletukset ja muut sijoitukset	0	0	0	0
Saamiset vakuutusmaksunvälittäjiltä	24	24	1 838	1 838
Rahat ja pankkisaamiset	62	62	134	134
Kertyneet korot	0	0	0	0
Yhteensä	425 076	466 089	351 774	306 433
Etukäteen hankitut sijoitukset	1 586	1 747	0	0
Sijoitussidonnaisten vakuutusten vastuuelkaa vastaavat sijoitukset	423 490	464 342	351 774	306 433
Rahat ja pankki- yms saamiset sisältävät tilinpäätöshetkellä voimassa olevien maksettujen vakuutusten nettomaksuja, joita ei vielä ole sijoitettu.	62		134	

11.1. Oman pääoman muutokset

1 000 e	1.1.2009	Lisäykset	Vähennykset	31.12.2009
Pohjarahasto	4 482	0	0	4 482
Takuupääoma	32 036	0	0	32 036
Arvonkorotusrahasto	7 154	543	-336	7 360
Varmuusrahasto	81 455	0	0	81 455
Käyttörahasto	79	0	-48	31
Vapaaehtoisista varauksista ja poistoerosta omaan pääomaan siirretty osuus	4 009		-1 101	2 908
Edellisten tilikausien voitto/tappio ennen laskentakäytännön muutosta	-15 623			
Laskentakäytännön muutoksen vaikutus ¹⁾	1 519			
Konsernin edellisten tilikausien voitto/tappio	-14 104	7 550	0	-6 554
Konsernin tilikauden voitto/tappio	5 421	3 732	-5 421	3 732
Tilikauden voittoon sisältyvä osuus poistoeron ja vapaaehtoisten varausten muutoksesta	2 129	-1 028	0	1 101
	7 550	2 704	-5 421	4 833
Oman pääoman muutokset yhteensä	122 661	10 797	-6 906	126 552

¹⁾ Vuodesta 2009 alkaen on negatiivisesta poistoerosta johtuvat laskennalliset verosaamiset kirjattu konsernituloslaskelmassa ja -taseessa. Vuosi 2008 on saatettu vertailukelpoiseksi vuoden 2009 kanssa.

11.2. Arvonkorotusrahaston erittely

1 000 e	31.12.2009
Arvonkorotusrahasto 1.1.	7 154
Lisäykset	543
Arvonkorotusten peruutukset	-336
Arvonkorotusrahasto 31.12.	7 360
Josta käyttöomaisuuteen liittyvää	7 360

11.3. Laskelma voitonjakokelpoisista varoista

1 000 e	31.12.2009
Tilikauden voitto/tappio	4 833
+ Muu vapaa oma pääoma tasanimikkeittäin	
Varmuusrahasto	81 455
Käyttöraho	31
Vapaaehtoisista varauksista ja poistoerosta omaan pääomaan siirretty osuus	2 908
Muu vapaa pääoma yhteensä	84 394
- Määrä, joka konserniin kuuluvien yhteisöjen tilinpäätössiirroista on konsernitilinpäätöksessä merkitty omaan pääomaan	-2 908
Voitonjakokelpoiset varat yhteensä	86 319

12. Tilinpäätössiirtojen kertymä ja konsernireservin muutokset

1 000 e	2009	2008
Poistoero		
Kertynyt poistoero 1.1.	5 514	7 079
Lisäykset	1 386	2 745
Vähennykset	-2 897	-4 310
Kertynyt poistoero 31.12.	4 004	5 514
Tilinpäätössiirtojen kertymä yhteensä	4 004	5 514
Jaettu		
Omaan pääomaan	-2 908	-4 018
Vähemmistöosuuteen	-55	-62
Laskennalliseen verovelkaan	-1 041	-1 434
	0	0
Verokanta	26 %	26 %
Konsernireservi		
Konsernireservi 1.1.	89	178
Lisäykset	55	0
Vähennykset	-145	-89
Konsernireservi 31.12.	0	89

13. Vakuutusmaksuvastuu

1 000 e	2009	2008
Henkivakuutuksen vakuutusmaksuvastuusta vähennetyt aktivoidut hankintamenot (zillmeeraus)		
Henkivakuutus	0	0
Eläkevakuutus	0	0
	0	0

14. Sijoitussidonnaisten vakuutusten vastuvelka

1 000 e	2009	2008
Vakuutustekninen vastuvelka		
Vakuutusmaksuvastuu	464 342	306 358
Korvausvastuu	384	2 339
	464 725	308 697
Jälleenvakuuttajien osuus	0	0
Yhteensä	464 725	308 697

15. Muut pakolliset varaukset

1 000 e	2009	2008
Työttömyysturvan omavastuuvaraus	53	0

16.1. Laskennalliset verosaamiset

1 000 e	2009	2008
Negatiivisesta poistoerosta johtuva laskennallinen verosaaminen	1 438	1 613

16.2. Laskennalliset verovelat

1 000 e	2009	2008
Poistoeron ja varausten jaosta aiheutunut laskennallinen verovelka	1 041	1 434

17. Saamiset ja velat

17.1. Saamisten erittely

1 000 e	2009	2008
Saamiset omistusyhteisyrityksiltä		
Muut saamiset	5	9
	5	9

17.2. Velkojen erittely

1 000 e	2009	2008
Velat omistusyhteisyrityksille		
Muut velat	99	77
	99	77

17.3. Siirtovelkojen erittely

1 000 e	2009	2008
Ennakkoon maksetut vakuutusmaksut	348	420
Velat henkilöstölle	5 382	4 787
Johdannaisten arvostusero	159	196
Muut siirtovelat	350	830
	6 239	6 234

18. Vakuuksia ja vastuusitoumuksia koskevat taseen liitetiedot

18.1. Vakuudet

1 000 e	2009 Vakuudet/ panti/ takaukset yms. sitoumukset takaukset yms	2009 Velan määrä	2008 Vakuudet/ panti/ takaukset yms. sitoumukset takaukset yms	2008 Velan määrä
Omien velkojen vakuudeksi				
Kiinteistökiinnitykset	47 476	11 745	25 476	8 171
	47 476	11 745	25 476	8 171

18.2. Taseeseen sisältyvät vastuusitoumukset ja vastuut

1 000 e	2009	2008
Johdannaissopimukset		
Korkojohdannaiset		
Termiini- ja futuurisopimukset, avoimet		
Kohde-etuus	0	81 000
Käypä arvo		
Korkojohdannaiset		
Termiini- ja futuurisopimukset, suljetut		
Kohde-etuus	82 000	140 000
Käypä arvo	0	0
Valuuttajohdannaiset		
Termiini- ja futuurisopimukset, avoimet		
Kohde-etuus	19 575	31 494
Käypä arvo	17	2 491
Leasingvastuut		
Alkaneella tilikaudella maksettava määrä	32	
Seuraavina vuosina maksettava määrä	30	
Arvonlisäverovastuut		
Arvonlisäverotuksen ryhmäkisteröintiin liittyvä ryhmän vastuu	294	0
Yhteistoimintayritykset	371	2 201
	665	2 201
Arvonlisäverolain 33§:n mukainen vähennysten palautusvelvollisuus	11 304	10 776
Muut vastuusitoumukset		
Merkintäsitoumukset	158 184	209 266
Ostositoumukset	0	2 268

19.1. Lähipiirilainat (VYL 8 luku 11 §)

Yhtiöllä ei ole rahalainoja, vastuuta eikä vastuusitoumuksia vakuutusyhtiön tai vakuutusyhtiön konsernin lähipiiriin kuuluville.

19.2. Lähipiiriliiketoimet (KPA 2 luku 7 b §)

Yhtiöllä ei ole lähipiiriliiketoimia, jotka olisi tehty muita kuin tavanomaisia kaupallisia ehtoja noudattaen.

19.3. Pääomalainat

Velkoja

Keskinäinen Vakuutusyhtiö Tapiola

Lainan pääoma

55.000.000 euroa

Pääasialliset lainaehdot

Lainasopimus on voimassa toistaiseksi. Velkojalla on oikeus irtisanoa laina viiden vuoden irtisanomisaikaa noudattaen. Laina voidaan kuitenkin maksaa irtisanomisajan päätyttyä takaisin vain siltä osin kuin velallisen vapaan oman pääoman ja kaikkien pääomalainojen määrä maksuhetkellä ylittää velallisen viimeksi päätyneeltä tilikaudelta vahvistettavan tai sitä uudemman tilinpäätöksen sisältämän taseen mukaisen tappion määrän ja velallinen lainan maksamisen jälkeen täyttää vakuutusyhtiölain 11 luvun mukaiset vakavaraisuusvaatimukset.

Lainan vuotuinen korko määräytyy 12 kuukauden Saksan valtiolainan koron (GTDEM1YR) mukaisesti lisättynä 4,25 prosentin marginaalilla.

Lainalle voidaan maksaa korkoa tai muuta hyvitystä vain siltä osin kuin velallisen vapaan oman pääoman ja kaikkien pääomalainojen määrä maksuhetkellä ylittää velallisen viimeksi päätyneeltä tilikaudelta vahvistettavan tai sitä uudemman tilinpäätöksen sisältämän taseen mukaisen tappion määrän. Jos korkoa ei voida maksaa, siirtyy se maksettavaksi ensimmäisen sellaisen tilinpäätöksen jälkeen, jonka perusteella korkoa voidaan maksaa.

Pääomalainasopimuksen ehtoja voidaan muuttaa ainoastaan Finanssivalvonnan suostumuksella.

Lainalla ei ole vakuutta.

Tunnusluvut

Milj. euroa	2009	2008	2007	2006	2005
Yleiset taloudellista kehitystä kuvaavat tunnusluvut					
Liikevoitto	66,6	16,9	115,8	42,0	40,3
sekä sen osuus prosentteina liikevaihdosta	14,4	8,6	28,5	10,6	10,6
Kokonaistulos	121,6	-92,8	19,9	35,2	103,6
Kokonaispääoman tuotto ilman sijoitussidonnaista vakuutusta prosentteina	7,3	-0,9	3,4	8,1	7,2
Henkilöstön keskimääräinen lukumäärä tilikauden aikana ¹⁾	2	2	2	2	2
Henkilöstömäärä palkkasummaan suhteutettuna ¹⁾	498	497	333	355	332
Milj. euroa	2009	2008	2007	2006	2005
Henkivakuutuksen taloudellista kehitystä kuvaavat tunnusluvut					
Vakuutusmaksutulo	233,1	205,0	202,4	199,3	200,9
Liikekustannussuhde prosentteina kuormitustulosta	127,2	120,6	110,7	97,0	94,6
Liikekustannussuhde prosentteina taseen loppusummasta	2,3	2,3	1,7	1,5	1,5
Toimintapääoma tilinpäätöksen mukaisessa valuutassa	338,4	276,9	301,7	365,4	361,1
VYL 11 luvun 12§:n toimintapääoman vähimmäismäärä	114,8	109,7	110,2	105,8	96,9
Tasoitussuhteiden mukaisessa valuutassa	64,5	56,1	48,9	50,6	43,2
Vähemmistöosuus	1,2	3,0	3,6	4,0	3,7
Vakavaraisuuspääoma	404,0	336,0	354,3	420,0	408,1
Vakavaraisuusaste prosentteina vastuuvälästä	17,3	14,8	15,4	18,8	19,1

¹⁾ Henkilöstö on työsuhteessa vuodesta 2008 alkaen Tapiola-ryhmän vahinko- ja henkivakuutusyhtiöihin. Yhtiön toimitusjohtaja ja varatoimitusjohtaja ovat työsuhteessa Keskinäinen Henkivakuutusyhtiö Tapiolaan ja Yritysten Henkivakuutus Oy Tapiolaan.

Tulosanalyysi

1 000 e	2009	2008	Muutos	Muutos-%
Vakuutusmaksutulo	231 486	203 447	28 039	13,8
Sijoitustoiminnan tuotot ja kulut sekä arvonorotukset ja niiden oikaisut	203 832	-32 087	235 919	-735,3
Maksetut korvaukset	-213 638	-208 931	-4 707	2,3
Vastuuvälän muutos ennen lisäetujen (asiakasetujen) ja tasoitussuhteiden muutosta	-124 107	82 768	-206 875	-249,9
Liikekulut	-33 653	-32 438	-1 215	3,7
Muut vakuutustekniset tuotot ja kulut	0	0	0	0,0
Vakuutustekninen tulos ennen lisäetujen (asiakasetujen) ja tasoitussuhteiden muutosta	63 920	12 760	51 161	401,0
Muut tuotot ja kulut	2 024	2 107	-83	-3,9
Osuus osakkuusyriyten voitosta tai tappiosta	611	2 038	-1 427	-70,0
Liikevoitto	66 555	16 905	49 650	293,7
Tasoitussuhteiden muutos	-8 372	-7 229	-1 144	15,8
Lisäedut (asiakasedut)	-53 820	1 653	-55 473	-3 356,9
Voitto tai tappio ennen satunnaisia eriä	4 362	11 329	-6 966	-61,5
Voitto tai tappio ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja	4 362	11 329	-6 966	-61,5
Tuloverot ja muut välittömät verot	-1 143	-5 667	4 524	-79,8
Vähemmistöosuudet	513	-241	754	-312,8
Tilikauden voitto	3 732	5 421	-1 689	-31,1
Liikevoitto	66 555	16 905	49 650	293,7
Sijoitusten arvostuserojen muutos	54 802	-106 874	161 676	-151,3
Arvonorotusrahaston muutos	207	-2 842	3 049	-107,3
Kokonaistulos	121 564	-92 812	214 376	-231,0

Tytäryritykset ja osakkuusyrittukset 31.12.2009

Tytäryritykset		Kotipaikka	Omistusosuus
Keskinäinen Henkivakuutusyhtiö Tapiola			
1	Kiinteistö Oy	Elimäenkatu 12-16	Espoo 100,0 %
2	Kiinteistö Oy	Eteläespa 18	Espoo 100,0 %
3	Kiinteistö Oy	Fredrikinkatu 48	Espoo 90,0 %
4	Oy	Hamburger Börs Ab	Espoo 100,0 %
5	Kiinteistö Oy	Harkkokuja 2	Espoo 100,0 %
6	Asunto Oy	Helsingin Pihlajatie 24	Espoo 100,0 %
7	Kiinteistö Oy	Helsingintie 22	Espoo 100,0 %
8	Kiinteistö Oy	Järvennuotta	Espoo 100,0 %
9	Kiinteistöosakeyhtiö	Kouvolan Kauppalankatu 12	Kouvola 66,6 %
10	Oy	Kuopionpohja	Espoo 100,0 %
11	Kiinteistö Oy	Metsänpojankuja 4	Espoo 100,0 %
12	Kiinteistö Oy	Mäkelänkatu 58	Espoo 90,0 %
13	Oy	Omaeläke	Espoo 90,0 %
14	Kiinteistö Oy	Runskivuori	Espoo 80,9 %
15	Kiinteistö Oy	Tapiola Garden	Espoo 100,0 %
16	Oy	Tapiolan Pankkineuvonta	Espoo 100,0 %
17	Kiinteistö Oy	Vantaankynnys	Espoo 62,1 %
18	Kiinteistö Oy	Vantaanpohja	Espoo 100,0 %
19	Ky	Varepa	Espoo 100,0 %
20	Kiinteistö Oy	Hyvinkään Maa	Espoo 100,0 %
21	Kiinteistö Oy	Mikkelin Graanintie 6	Mikkeli 100,0 %
22	Kiinteistö Oy	Oulun Kallisensuora	Espoo 100,0 %
23	Oy	Rekra	Espoo 100,0 %
24	Ky	Sasnep	Espoo 100,0 %
25	Kiinteistö Oy	Tammimaa	Espoo 100,0 %
26	Oy	Tietotaitotalo	Espoo 100,0 %
27	Asunto Oy	Vantaan Teeritie 2	Vantaa 100,0 %
28	Kiinteistö Oy	Väylän varsi	Espoo 100,0 %
Osakkuusyrittukset			
Keskinäinen Henkivakuutusyhtiö Tapiola			
1	Oy	Vakuutusneuvonta Aura	Espoo 33,3 %
2	Oy	Vakuutusneuvonta Pohja	Espoo 33,3 %
3	Oy	Tapiolan alueen kehitys	Espoo 32,4 %
4	Oy	Kiinteistö-Tapiola	Espoo 50,0 %
5	Oy	Tieto-Tapiola	Espoo 33,3 %
6	Oy	Tapiola Pankki	Espoo 19,5 %
7	Oy	Glasnost	Espoo 33,3 %
8	Oy	Pohja-yhtymä	Espoo 13,6 %
9	Kiinteistö Oy	Mariankatu 27	Kokkola 20,5 %

Ehdotus voiton käyttämisestä

Hallitus ehdottaa, että tilikauden voitosta 28 029 310,12 suoritetaan takuuosuudenomistajille takuupääoman korkoa 5 prosenttia, 1 601 800,26 euroa ja

Varmuusrahastoon siirretään	26 200 000,00
<u>Käyttörahaan siirretään</u>	<u>227 509,86</u>

Mikäli hallituksen ehdotus tuloksen käsittelystä hyväksytään, jakautuu yhtiön oma pääoma seuraavasti:

Pohjarahasto	4 482 208,24
Takuupääoma	32 036 005,12
Varmuusrahasto	107 654 529,84
<u>Käyttörahaan</u>	<u>258 446,83</u>
	144 431 190,03

Toimintakertomuksen ja tilinpäätöksen 31.12.2009 allekirjoitukset

Espoossa 2. päivänä maaliskuuta 2010

Asmo Kalpala

Arto Jurttila

Antti Calonius

Jari Saine

Minna Kohmo
Toimitusjohtaja

Tilinpäätösmerkintä

Suoritetusta tilintarkastuksesta on tänään annettu kertomus.

Espoossa 18. päivänä maaliskuuta 2010

PricewaterhouseCoopers Oy
KHT-yhteisö

Juha Tuomala
KHT

Tilintarkastuskertomus

Keskinäinen Henkivakuutusyhtiö Tapiolan yhtiökokoukselle

Olemme tarkastaneet Keskinäinen Henkivakuutusyhtiö Tapiolan kirjanpidon, tilinpäätöksen, toimintakertomuksen ja hallinnon tilikaudelta 1.1.–31.12.2009. Tilinpäätös sisältää sekä konsernin että emoyhtiön taseen, tuloslaskelman, rahoituslaskelman ja liitetiedot.

Hallituksen ja toimitusjohtajan vastuu

Hallitus ja toimitusjohtaja vastaavat tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laatimisesta ja siitä, että ne antavat oikeat ja riittävät tiedot Suomessa voimassa olevien tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laatimista koskevien säännösten ja määräysten mukaisesti. Hallitus vastaa kirjanpidon ja varainhoidon valvonnan asianmukaisesta järjestämisestä ja toimitusjohtaja siitä, että kirjanpito on lain mukainen ja että varainhoito on luotettavalla tavalla järjestetty.

Tilintarkastajan velvollisuudet

Tilintarkastajan tulee suorittaa tilintarkastus Suomessa noudatettavan hyvän tilintarkastustavan mukaisesti ja sen perusteella antaa lausunto tilinpäätöksestä, konsernitilinpäätöksestä ja toimintakertomuksesta. Hyvä tilintarkastustapa edellyttää ammatteettisten periaatteiden noudattamista ja tilintarkastuksen suunnittelua ja suorittamista siten, että saadaan kohtuullinen varmuus siitä, että tilinpäätöksessä tai toimintakertomuksessa

ei ole olennaisia virheellisyyskysymyksiä ja että emoyhtiön hallintoneuvoston ja hallituksen jäsenet ja toimitusjohtaja ovat toimineet vakuutusyhtiölain mukaisesti.

Tilintarkastustoimenpiteillä tulisi varmistua tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen lukujen ja muiden tietojen oikeellisuudesta. Toimenpiteiden valinta perustuu tilintarkastajan harkintaan ja arvioihin riskeistä, että tilinpäätöksessä on väärinkäytöksestä tai virheestä johtuva olennainen virheellisyys. Tarvittavia tarkastustoimenpiteitä suunniteltaessa arvioidaan myös tilinpäätöksen laadintaan ja esittämiseen liittyvää sisäistä valvontaa. Lisäksi arvioidaan tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen yleistä esittämistapaa, tilinpäätöksen laatimisperiaatteita sekä johdon tilinpäätöksen laadinnassa soveltamia arvioita.

Tilintarkastus on toteutettu Suomessa noudatettavan hyvän tilintarkastustavan mukaisesti. Käsitksemme mukaan olemme suorittaneet tarpeellisen määrän tarkoitukseen soveltuvia tarkastustoimenpiteitä lausuntoamme varten.

Lausunto

Lausuntonamme esitämme, että tilinpäätös ja toimintakertomus antavat Suomessa voimassa olevien tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laatimista koskevien säännösten ja määräysten mukaisesti oikeat ja riittävät tiedot konsernin sekä emoyhtiön toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta. Toimintakertomuksen ja tilinpäätöksen tiedot ovat ristiriidattomia.

Espoossa 18. päivänä maaliskuuta 2010

PricewaterhouseCoopers Oy
KHT-yhteisö

Juha Tuomala
KHT

Hallintoneuvoston lausunto

Perehdyttyään tilinpäätökseen, konsernitilinpäätökseen ja tilintarkastuskertomukseen vuodelta 2009 hallintoneuvosto ehdottaa, että tilinpäätös ja konsernitilinpäätös vahvistetaan ja hallituksen ehdotus voiton käyttämisestä hyväksytään.

Espoossa 22.3.2010

Jouko Havunen
hallintoneuvoston
puheenjohtaja